

RECHTSKUNDIG WEEKBLAD

REDACTIE : RIDDER RENE VICTOR, HOOFDREDACTEUR
E. BOONEN, C. CAENEPEEL

REDACTIEADRES : PROF. MR. RIDDER RENE VICTOR, BRITSELEI 40, 2000 ANTWERPEN

HET GEHEIM KARAKTER VAN TUCHTPROCEDURES

1. Tussen 19 april en 29 juni 1979 heeft het Hof van Cassatie zich vijfmaal uitgesproken over het geheim karakter van tuchtprocedures (Cass., 19 april 1979 ; 15 juni 1979 (twee arresten) ; 20 juni 1979 ; 29 juni 1979)¹. Hoewel de beslissingen zelf — namelijk dat het geheim karakter geen wetsbepaling schendt — in overeenstemming zijn met de vroegere rechtspraak van het Hof, is de motivering enigszins nieuw. Terwijl het Hof tot aan de genoemde arresten middelen m.b.t. een schending van artikel 6.1 van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens verwierp met de eenvoudige vaststelling dat die bepaling niet toepasselijk was in tuchtzaken, wordt in de genoemde arresten een uitgebreide motivering gegeven. Terloops zij aangestipt dat de genoemde arresten zowel qua motivering als qua resultaat nauw aansluiten bij een arrest van de Franse Conseil d'Etat van 27 oktober 1978².

In de hiernavolgende bespreking wordt deze rechtspraak aan een onderzoek onderworpen. Omdat de arresten van het Hof van Cassatie betrekking hebben op tuchtzaken van de Orde der Geneesheren, zal in de bespreking ook worden uitgegaan van het medisch tuchtrecht, zonder nochtans het tuchtrecht in andere beroepsorden helemaal uit het oog te verliezen.

1. Toepasselijkheid van de artikelen 96 en 97, in fine, van de Grondwet op tuchtrechtbanken

2. Hoewel het aan het Hof van Cassatie in vier van de vijf arresten voorgelegde middel m.b.t. de openbaarheid slechts betrekking had op artikel 6.1 van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens³, heeft het Hof zijn

¹ De arresten van 19 april en 15 juni 1979 zijn verderop in dit nummer gepubliceerd. De overige arresten zijn, wat het middel m.b.t. het geheim karakter van tuchtprocedures betreft, praktisch identiek aan die van 15 juni 1979.

² C.E. fr., 27 oktober 1978, Debout, met conclusie regerings-commissaris LABETOULLE. *Rec.Cons.Et.*, 1978, 395.

³ Enkel in het eerste middel dat door het Hof van Cassatie werd onderzocht in het arrest van 19 april 1979, werd naast een schending van artikel 6.1 van het Europees Verdrag over de Rechten van

overwegingen aangevat met een soort inleidende beschouwing over de artikelen 96 en 97 van de Grondwet. Op zichzelf is dit opmerkelijk, aangezien zoals gezegd het Hof in het verleden middelen steunend op artikel 6.1 van het Europees Verdrag steeds heeft beantwoord met redenen die enkel op dit artikel betrekking hadden.

Artikel 96 van de Grondwet bepaalt essentieel dat de terechtzittingen van de rechtbanken openbaar zijn, tenzij de openbaarheid gevaar oplevert voor de orde of de goede zeden. Artikel 97 bepaalt dat elk vonnis met redenen is omkleed en dat het in openbare terechtzitting wordt uitgesproken.

Tot vóór de jaren 1950 was het niet duidelijk of de regel van de openbaarheid van de terechtzittingen en de uitspraak toepasselijk was op andere rechtscollages dan die van de rechterlijke orde. Dit was het gevolg van een enigszins tegenstrijdige rechtspraak van het Hof van Cassatie. Zo werd de regel van de openbaarheid van de uitspraak erkend voor de Bestendige Deputatie, rechtdoende o.m. in gevallen van belastingzaken, terwijl deze regel niet toepasselijk geacht werd in verband met het Rekenhof⁴.

Het is de Raad van State geweest die, kort na zijn oprichting, voor het eerst de regel geformuleerd heeft, die ook in de vijf besproken arresten wordt gehuldigd. Toen de Raad van State in 1952 te oordelen had over de uitspraak van een administratief rechtscollage (in casu een commissie van beroep voor oorlogsschade aan privé-goederen), besliste hij inderdaad «dat de (bij artikel 97 van de Grondwet) aan de hoven en rechtbanken opgelegde verplichting, de vonnissen in openbare terechtzittingen uit te spreken, niet van

de Mens, ook een schending van artikel 97 van de Grondwet aangevoerd. Men kan zich echter afvragen of de eisers tot cassatie daarmee niet artikel 97, *aanhief*, op het oog hebben gehad, dat de motivering van rechterlijke uitspraken betreft en vaak wordt ingeroepen in een cassatiemiddel.

⁴ Voor een kritische bespreking van deze rechtspraak, zie J. VELU, «L'arrêt de la Cour de cassation du 9 octobre 1959 et le problème de l'application aux juridictions administratives des règles constitutionnelles sur la publicité des audiences et des jugements», *J.T.*, 1960, 441 en 460, vooral 441-443.

rechtswege voor administratieve rechtscolleges geldt»⁵. Deze beslissing werd achteraf meermaals bevestigd, en uitgebreid tot de verplichting een zaak in het openbaar te behandelen, opgelegd bij artikel 96 van de Grondwet⁶⁻⁷.

Op 9 oktober 1959 sloot het Hof van Cassatie zich bij deze rechtspraak aan. Het is niet zonder belang de redenen van het Hof te citeren, omdat zij duidelijk maken wat het criterium is, dat de toepasselijkheid van de artikelen 96 en 97 van de Grondwet bepaalt. Het Hof besliste allereerst dat de motiveringsplicht, neergelegd in artikel 97, eerste zin, voor elk «contentieus rechtscollege» van toepassing was, omdat deze regel onafscheidbaar was van de opdracht tot berechting van een geschil. Anderzijds besliste het «dat, in zoverre (artikel 97, in fine) bepaalt dat het vonnis in openbare terechtzitting uitgesproken wordt, het tot doel heeft een openbaar toezicht over de gevelde beslissing mogelijk te maken ; dat, naardien dit toezicht niet van de opdracht tot berechting onafscheidbaar is, vermelde bepaling, evenals de door artikel 96 voorgeschreven openbaarheid van de terechtzittingen, van rechtswege slechts toepasselijk is op de rechtbanken in de zin van dit woord in de artikelen 92 en 93 van de Grondwet, weze op de rechtbanken van de rechterlijke orde»⁸. Dezelfde regels werden later toegepast op de Bestendige Deputatie, rechtdoend in belastingzaken, waardoor de cassatierechtspraak van vóór de jaren '50 effectief «overruled» werd⁹, verder ook op de commissie tot bescherming van de maatschappij¹⁰, en, in tuchtzaken, op de raad van beroep van de Orde der Apothekers¹¹ en de tuchtraad van beroep van de Orde der Advocaten¹². In de besproken arresten wordt deze rechtspraak consequent doorgetrokken, en worden de artikelen 96 en 97, in fine, van de Grondwet niet van rechtswege toepasselijk geacht op de raden van beroep van de Orde der Geneesheren.

3. Uit deze rechtspraak blijkt dat de toepasselijkheid van deze artikelen bepaald wordt door een organiek criterium, met name *de aard van het rechtsprekend orgaan*. Gaat het

om een orgaan van de rechterlijke orde, zoals bedoeld in de artikelen 92 en 93 van de Grondwet, dan geldt de grondwettelijke regel van de openbaarheid ; gaat het om een administratief rechtscollege, een tuchtrechtbank of een ander rechtscollege dat niet behoort tot de rechterlijke orde, dan geldt de grondwettelijke regel van de openbaarheid principieel niet. De aard van de betwisting speelt hierbij geen rol. Aldus worden de arresten van het Hof van Cassatie, de hoven van beroep en de arbeidshoven, met betrekking tot de tuchtprocedures inzake leden van de rechterlijke macht, in openbare zitting uitgesproken¹³. Thans wordt dit uitdrukkelijk bepaald in artikel 419 van het Gerechtelijk Wetboek, waar overigens tevens de behandeling in raadkamer wordt voorgeschreven ; de verplichting om de beslissingen in het openbaar uit te spreken, althans die m.b.t. de schorsing of de ontzetting (artikel 100, 2e lid, Grondwet) werd echter ook reeds vóór het Gerechtelijk Wetboek aangenomen¹⁴.

Voorts kan verwezen worden naar de openbare behandeling en uitspraak in tuchtprocedures m.b.t. notarissen, voor zover het gaat om een behandeling door de rechtbank van eerste aanleg¹⁵. Het Hof van Cassatie, dat kennis neemt van de voorzieningen tegen tuchtbeslissingen inzake bijvoorbeeld advocaten, apothekers, architecten en geneesheren behandelt de zaak in het openbaar, en spreekt in het openbaar zijn arrest uit.

De niet-toepasselijkheid van de artikelen 96 en 97 van de Grondwet op een aantal rechtscolleges, sluit evenwel niet uit dat de openbaarheid in bepaalde gevallen toch in acht moet worden genomen. Zoals het Hof van Cassatie in de besproken arresten terecht opmerkt, kan de openbaarheid immers voortvloeien uit een bijzondere bepaling. Met betrekking tot de Orde der Geneesheren bepalen de artikelen 24, § 1, van het koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967 en 19 van het koninklijk besluit van 6 februari 1970 echter uitdrukkelijk dat de procedure voor de raden van de Orde geheim is. De eisers tot cassatie beriepen zich in de vijf besproken arresten evenwel op artikel 6.1 van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens, dat de openbaarheid in zekere gevallen oplegt. Deze kwestie wordt hieronder besproken.

2. Toepasselijkheid van artikel 6.1 van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens op tuchtprocedures

4. Artikel 6.1 van het Europees Verdrag tot Bescherming van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950, en goedgekeurd door de wet van 13 mei 1955, bepaalt : «Bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen of bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen

december 1977, *Arr. Cass.*, 1978, 380, *R.W.*, 1977-78, 2510.

¹³ Zie bijvoorbeeld *Cass.*, 29 juni 1972, *Arr. Cass.*, 1972, 1049 ; *Cass.*, 21 maart 1973, *Arr. Cass.*, 1973, 727 ; A. BALLE, «Discipline judiciaire», *R.P.D.B.*, Compl. IV, Brussel, 1972, blz. 127, nr. 114.

¹⁴ Zie bijvoorbeeld *Cass.*, 15 maart 1951, *Arr. Verbr.*, 1951, 401 ; met noot L.C., *Pas.*, 1951, I, 476 : in verband met een raadsheer van de Raad van State.

¹⁵ Artikel 571 van het Gerechtelijk Wetboek ; zie P. HARMEL, «Organisation et déontologie du notariat», in *Rép. not.*, XI, Brussel, 1977, losbladig, blz. 234, nr. 513.

⁵ *R.v.St.*, 12 september 1952, Claert, nr. 1820, met noot A. MELCHIOR, *R.J.D.A.*, 1953, 98.

⁶ *R.v.St.*, 6 maart 1953, Pirotte, nr. 2258, met noot A.M., *R.J.D.A.*, 1953, 201 ; *R.v.St.*, 14 januari 1955, François en Havelange, nrs. 3990 en 3991 ; *R.v.St.*, 3 juni 1955, Hos., nr. 4324 ; *R.v.St.*, 14 mei 1957, Van Doorslaer, nr. 5645 ; *R.v.St.*, 4 februari 1958, P.V.B.A. Baanvervoer L. Duerinck en J. Smeesters, nr. 6035 ; *R.v.St.*, 20 februari 1964, Lambert, nr. 10.456 ; *R.v.St.*, 17 april 1964, Berlemont, nr. 10.563 ; *R.v.St.*, 28 januari 1965, Lamy, nr. 10.991.

⁷ Zie ook : E. DEBRA, noot onder *R.v.St.*, 16 december 1954, *R.J.D.A.*, 1955, 98, vooral 100-101 ; J. DEMBOUR, *Les actes de la tutelle administrative en droit belge*, Brussel, 1955, 34 ; H. LENAERTS, «De administratieve rechtscolleges en de artikelen 96 en 97 van de Grondwet», *T.B.P.*, 1957, 276 ; J.P. HAESAERT, *La sanction par le Conseil d'Etat des vices de forme*, Brussel, 1959, 229 en 246.

⁸ *Cass.*, 9 oktober 1959, met conclusie procureur-generaal R. HAYOIT DE TERMICOURT, *Arr. Verbr.*, 1960, 115 ; met noot P. DE VISSCHER, *R.C.J.B.*, 1960, 177 ; met noot C.C., *J.T.*, 1960, 413. Zie ook J. VELU, *art. cit.*

⁹ *Cass.*, 18 januari 1966, *Pas.*, 1966, I, 644.

¹⁰ *Cass.*, 9 september 1968, *Arr. Cass.*, 1969, 32 ; *Cass.*, 20 april 1970, *Arr. Cass.*, 1970, 778.

¹¹ *Cass.*, 17 oktober 1966, *Arr. Cass.*, 1967, 217 ; *Cass.*, 5 januari 1973, *Arr. Cass.*, 1973, 459.

¹² *Cass.*, 22 september 1972, *Arr. Cass.*, 1973, 89 ; *Cass.*, 1

hem ingestelde strafvervolgning, heeft een ieder recht op een eerlijke en *openbare behandeling van zijn zaak*, binnen een redelijke termijn, door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie welke bij de wet is ingesteld. *Het vonnis moet in het openbaar worden gewezen*, maar de toegang tot de rechtszaal kan aan de pers en het publiek worden ontzegd, gedurende het gehele proces of een deel daarvan, in het belang van de goede zeden, van de openbare orde of 's lands veiligheid in een democratische samenleving, wanneer de belangen van minderjarigen of bescherming van het privé-leven van partijen bij het proces dit eisen of, in die mate als door de rechter onder bepaalde omstandigheden strikt noodzakelijk wordt geoordeeld, wanneer openbaarmaking de belangen van de rechtspraak zou schaden.»

Zoals bij de artikelen 96 en 97 van de Grondwet wordt door artikel 6.1 de openbaarheid van de uitspraak onvoorwaardelijk vereist, terwijl van de openbaarheid van de behandeling in een aantal specifieke gevallen mag worden afgezien¹⁶. Wat de mogelijke afwijkingen van de regel van de openbaarheid betreft, is overigens opvallend dat de lijst der toegelaten gevallen van behandeling met gesloten deuren merkelijk uitgebreider is dan die van artikel 96 van de Grondwet. Men kan derhalve stellen dat artikel 96 a.h.w. «aangevuld» werd¹⁷. Terecht wordt ervoor gepleit artikel 96 van de Grondwet formeel aan te passen aan de bepalingen van artikel 6.1 van het Europees Verdrag¹⁸. Artikel 96 van de Grondwet werd door de preconstituante van 1978 overigens op de lijst van voor herziening vatbare artikelen geplaatst, precies met het oog op de aanpassing ervan aan het Europees Verdrag¹⁹.

Opdat artikel 6.1 toepasselijk zij, moet het echter gaan om een geschil betreffende de vaststelling van burgerlijke rechten en verplichtingen of de bepaling van de gegrondheid van een strafvervolgning. In tegenstelling tot de artikelen 96 en 97 van de Grondwet, wordt hier geen organiek criterium gehanteerd, maar is enkel de *aard van het geschil* van belang, ongeacht de aard van het rechtscollege dat over dit geschil uitspraak doet. Dit werd overigens uitdrukkelijk bevestigd door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens²⁰. Met het oog op de toepasselijkheid

van artikel 6.1, is de kwalificatie die door het nationaal recht aan de aard van het geschil wordt gegeven, evenmin van doorslaggevend belang. Aldus werd reeds geoordeeld dat een vervolging tegen Nederlandse militairen, die door het Nederlands recht als een *tuchtvervolgning* werd gekwalificeerd, in werkelijkheid als een geschil betreffende het bepalen van de gegrondheid van een *strafvervolgning* diende te worden beschouwd, gelet op de aard van de opgelegde sanctie (gevangenisstraf)²¹.

5. Wat betekent dit in verband met de tuchtvervolgingen tegen geneesheren? De Europese Commissie voor de Rechten van de Mens heeft in een eerste fase herhaaldelijk zonder meer beslist dat artikel 6.1 niet toepasselijk is op tuchtprocedures²².

Dezelfde regel werd gehuldigd door het Belgische Hof van Cassatie²³. In een arrest van 8 februari 1979 werd evenwel niet langer gesteld dat «artikel 6.1» niet toepasselijk is in tuchtzaken, maar dat «artikel 6.1 ..., voor zover deze bepaling voorschrijft dat de zaak in het openbaar moet worden behandeld», niet toepasselijk is voor tuchtrechtscolleges²⁴. Dezelfde nuancing houdt ook het besproken arrest van 19 april 1979 in. Hiermee wordt aangekondigd dat andere bepalingen van artikel 6.1 wellicht wel toepasselijk zijn op tuchtprocedures, en inderdaad blijkt uit de genoemde arresten van 15 en 20 juni 1979 dat de regel van het onafhankelijk en onpartijdig rechtscollege — die men onder meer in artikel 6.1 kan terugvinden — een algemeen rechtsbeginsel uitmaakt, dat op *alle* jurisdictionele instanties toepasselijk is, ook op de tuchtrechtbanken.

6. Deze rechtspraak wordt thans door een zekere rechtsleer ter discussie gesteld, naar aanleiding van het arrest

²¹ Arrest van 8 juni 1976 in zake Engel e.a., *Publ. Cour*, reeks A, vol. 22, blz. 36, § 85.

²² Besl. ontv. 29 mei 1961, X t/ Duitse Bondsrepubliek, nr. 734/60, *Rec. Déc.*, vol. 6, blz. 29; besl. ontv. 31 mei 1967, X t/ Oostenrijk, nr. 2793/66, *Rec. Déc.*, vol. 23, blz. 125; besl. ontv. 10 juli 1967, X t/ Duitse Bondsrepubliek, nr. 2872/66, *Rec. Déc.*, vol. 24, blz. 113; besl. ontv. 16 mei 1969, X t/ Denemarken, nr. 3504/68, onuitg.; besl. ontv. 16 maart 1970, X t/ Duitse Bondsrepubliek, nr. 4121/69, *Ann. XIII*, 772; *Rec. Déc.*, vol. 33, blz. 23; besl. ontv. 14 december 1970, X t/ Duitse Bondsrepubliek, nr. 4300/69, *Rec. Déc.*, vol. 37, blz. 78; besl. ontv. 5 februari 1971, X t/ België, nr. 4040/69, *Rec. Déc.*, vol. 37, blz. 25; besl. ontv. 5 februari 1971, X t/ Luxemburg, *Ann.*, XIV, 616; *Rec. Déc.*, vol. 37, blz. 134 (m.b.t. een tuchtvervolgning van een geneesheer voor een Orde der Geneesheren!); besl. ontv. 29 maart 1971, X t/ Duitse Bondsrepubliek, nr. 4587/70, onuitg.; besl. ontv. 23 september 1971, X t/ België, nr. 4695/70, onuitg.; besl. ontv. 7 februari 1972, X t/ Duitse Bondsrepubliek, nr. 4633/70, onuitg.; besl. ontv. 10 juli 1972, X t/ Duitse Bondsrepubliek, nr. 5109/71, *Rec. Déc.*, vol. 42, blz. 82; besl. ontv. 10 juli 1972, X t/ Duitse Bondsrepubliek, onuitg.

²³ Cass., 10 maart 1972, *Arr. Cass.*, 1972, 651; Cass., 3 mei 1974, met conclusie procureur-generaal W.J. GANSHOF VAN DER MEERSCH, *Arr. Cass.*, 1974, 967, met noot J. DE MEYER, *R.W.* 1974-75, 77; Cass., 25 juni 1974, met conclusie eerste advocaat-generaal, thans procureur-generaal F. DUMON, *Arr. Cass.*, 1974, 1196, *R.W.*, 1974-75, 108; Cass., 6 september 1974, *Arr. Cass.*, 1975, 21; Cass., 12 september 1974, *Arr. Cass.*, 1975, 45; Cass., 12 juni 1975, *Arr. Cass.*, 1975, 1081; Cass., 1 december 1977, *Arr. Cass.*, 1978, 380.

²⁴ *R.W.*, 1978-79, 2828.

¹⁶ J. VELU, «La Convention européenne des droits de l'Homme et les garanties fondamentales des parties dans le procès civil», in M. CAPELLETTI en D. TALLON (ed.), *Fundamental guarantees of the parties in civil litigation*, Studies in comparative law, vol. 5, Milano, 1973, 315, hierna genoemd: J. VELU, 1973. In het besproken arrest van 19 april 1979 wordt het omgekeerde gesteld, hetgeen, gelet op de andersluidende formulering in de latere arresten, waarschijnlijk op een vergissing berust.

¹⁷ H. BEKAERT en PH. QUARRÉ, «Il faut, en matière pénale, rendre à la procédure d'audience le caractère accusatoire qu'elle a perdu», *J.T.*, 1978, 445, vooral 448, nr. 8, noot 56; zie ook J. VELU, «Article 6 of the European Convention on Human Rights in Belgian Law», 18 *Am.J. Comp. L.*, 259, vooral 282-284 (1970).

¹⁸ A. MAST, *Overzicht van het Belgisch grondwettelijk recht*, Gent-Leuven, 1975, 5e uitg., blz. 331, nr. 361; A. VANDEPLAS, «Over de openbaarheid van de terechtzittingen», noot onder Cass., 20 december 1977, *R.W.*, 1978-79, 98, vooral 100, nr. 10.

¹⁹ Verklaring tot herziening van artikel 96 van de Grondwet, *B.S.*, 15 november 1978; verklaring van senator Moureaux, *Parl. Hand.*, *Senaat*, 1978-79, 8 november 1978, blz. 78.

²⁰ Arrest van 16 juli 1971 in de zaak Ringelsen, *Publ. Cour*, reeks A, vol. 13, blz. 39, § 94; arrest van 28 juni 1978 in de zaak König, *Publ. Cour*, reeks A, vol. 27, blz. 30, § 90.

van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in de zaak König van 28 juni 1978²⁵.

Het is niet toevallig dat een golf van voorzieningen, waarin de schending van artikel 6.1 in tuchtzaken werd aangevoerd, bij het Hof van Cassatie zijn terechtgekomen na het arrest König. Het past daarom ook wat langer stil te staan bij de feiten van deze zaak.

Dr. König was een Duitse geneesheer, die aan het hoofd stond van een kliniek. Tegen hem werden disciplinaire vervolgingen ingesteld, die leidden zowel tot het intrekken van de toelating tot exploitatie van zijn kliniek als tot het intrekken van de toelating tot de uitoefening van de geneeskunst. Voor de gemakkelijkheid wordt hier enkel de tweede procedure besproken, die overigens volkomen gelijklopend was met de eerste. De procedure werd ingezet met een onderzoek door de regionale Orde der Geneesheren, die leidde tot een beschuldiging van inbreuk op de deontologie, welke door de Orde gebracht werd voor een «Berufsgericht» (professionele rechtbank) voor medische beroepen. Opmerkelijk is dat de Orde zelf geen beslissing kon nemen, doch slechts een vervolging kon inspannen. Het «Berufsgericht» zelf bestond uit drie leden, namelijk een beroepsmagistraat en twee geneesheren. In die zin was zij te vergelijken met de provinciale raad van de Belgische Orde der Geneesheren. Deze rechtbank verklaarde dr. König onwaardig om nog verder zijn beroep uit te oefenen. Deze beslissing werd in hoger beroep bevestigd door een «Landesberufsgericht» (professionele rechtbank voor het land) voor medische beroepen. Deze rechtbank bestond uit drie magistraten en twee geneesheren, en was derhalve vergelijkbaar met de Raad van Beroep van de Belgische Orde der Geneesheren. De vaststelling dat dr. König, wegens deontologische inbreuken, «onwaardig was om zijn beroep nog uit te oefenen», betekende evenwel nog niet automatisch het verlies van zijn toelating om de geneeskunst te beoefenen. Deze laatste beslissing kon slechts genomen worden door de «Regierungspräsident» (prefect, gouverneur), die trouwens in casu ook effectief dat besluit nam, na de vaststelling van de «onwaardigheid» van dr. König. Het verzet dat dr. König tegen zijn schrapping aantekende, werd door de «Regierungspräsident» afgewezen. Daarop maakte dr. König de zaak aanhangig bij een administratieve rechtbank, die na vijf jaar zijn «beroep» afwees. In hoger beroep werd dit vonnis drie jaar later bevestigd door een administratief hof. Beide laatste rechterlijke instanties waren gewone administratieve rechtscolleges, uitsluitend bestaande uit beroepsmagistraten. De klacht van dr. König voor de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens betrof de schending van artikel 6.1, in zoverre dit artikel de behandeling binnen een redelijke termijn oplegt. Dr. König voerde aan dat de behandeling van zijn beroep door de administratieve rechtbank en het administratief hof te lang duurde. (Op het ogenblik van de uitspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de

²⁵ Zie bijvoorbeeld W. PEUKERT, «Die überlange Verfahrensdauer (Art. 6 Abs. 1 EMRK) in der Rechtsprechung der Strassburger Instanzen», *EuGRZ*, 1979, 261, vooral 266-269; B. LYBEER, «Het König arrest: recht op eerlijke berechting in administratieve en fiscale zaken?», *R.W.*, 1979-80, 209; P. DUBOIS, «L'article 6 de la Convention européenne et les procédures administratives et disciplinaires», noot onder het arrest König, *Cah. dr. eur.*, 1979, 411, vooral 419-423.

Mens was het arrest van het administratief hof pas geweest, doch was het nog niet definitief.)

In haar advies nam de Commissie een verdeelde houding aan t.a.v. de toepasselijkheid van artikel 6.1. Met een meerderheid van 10 tegen 5 kwam zij tot het besluit dat artikel 6.1 inderdaad toepasselijk was, doch bovendien was de meerderheid zelf onderling verdeeld. Een eerste opinie, van de leden Fawcett, Nørgaard, Busuttil, Opsahl en Jörundsson, meende dat bepaalde burgerlijke rechten en verplichtingen ontstonden *naar aanleiding van* de uitoefening van de geneeskunst. (Als voorbeeld werden genoemd: reputatie, schuldvorderingen, huur of eigendom van kabinet, arbeidsovereenkomsten met personeelsleden.) Het intrekken van het recht de geneeskunst uit te oefenen had volgens deze opinie determinerende gevolgen voor deze burgerlijke rechten en verplichtingen, zodat de intrekking betrekking had op «burgerlijke rechten». Een andere opinie, die van de leden Sperduti, Welter, Daver, Mangan en Tenekides (waarbij zich achteraf ook het lid Dupuy aansloot) meende dat het recht om de geneeskunde uit te oefenen *op zichzelf* een «burgerlijk recht» was, omdat het hier ging om de uitoefening van het recht op arbeid, zonder dat daar deelname aan het openbaar gezag bij te pas kwam. De «dissenting opinion» ten slotte, van de leden Kellberg, Custers, Polak, Frowein en Trechsel, meende dat hier niet van een «burgerlijk recht» kon worden gesproken, vooral omdat de intrekking van de toelating gebeurde door de overheid, handelend «jure imperii»²⁶.

In tegenstelling tot de Commissie benadrukte het Hof in zijn arrest van 28 juni 1978 tot tweemaal toe dat het niet te oordelen had over de disciplinaire procedure voor de professionele rechtbanken, doch enkel over de rechterlijke procedure voor de administratieve rechtscolleges (*Publ. Cour.*, reeks A, vol. 27, blz. 8, § 18 en blz. 28, § 85). Het Hof bracht eerst zijn reeds aangehaalde rechtspraak in herinnering, volgens welke het begrip «burgerlijke rechten en verplichtingen» niet uitsluitend vanuit het interne recht mag worden geïnterpreteerd (blz. 29-30, §§ 88-89), en de aard van het recht zelf van belang is, ongeacht bijvoorbeeld de aard van het gezagsorgaan dat over de betwisting uitspraak doet (blz. 30, § 90). Verder onderstreepte het Hof dat het beroep van dr. König bij de administratieve rechtbanken geen betrekking had op «het recht om toegelaten te worden tot de exploitatie van een kliniek en de uitoefening van het beroep van geneesheer», doch op «het recht om zijn beroepsbezigheden te blijven uitoefenen, waarvoor hij reeds de nodige toelatingen had verkregen» (blz. 31, § 91). Zowel voor de exploitatie van een privé-kliniek, als voor de uitoefening van de geneeskunst, was het Hof van oordeel dat het hier om «private rechten» ging, en derhalve ook om «burgerlijke rechten» (blz. 31-32, §§ 92-94). Het Hof achtte het niet nodig zich uit te spreken over de vraag of er nog «burgerlijke rechten» zijn buiten «private rechten» (blz. 32, § 95)²⁷, noch of het in casu wellicht ook niet ging om een procedure betreffende een «strafvervolgung» (blz. 32-33, § 96).

²⁶ Verslag van de Commissie van 14 december 1976, Strasbourg, 1976.

²⁷ Zie ook de arresten van het Europees Hof van 9 oktober 1979 in de zaak Airey, Strasbourg, 1979, blz. 9, § 21, en van 24 oktober 1979 in de zaak Winterwerp, Strasbourg, 1979, blz. 23, § 73.

Houdt dit arrest in dat de stelling dat artikel 6.1 niet toepasselijk is op tuchtprocedures voor de Orde der Geneesheren, tot hiertoe gehuldigd door onder meer het Hof van Cassatie, herzien moet worden? Op deze vraag zal wellicht een duidelijk antwoord kunnen worden gegeven nadat de Europese Commissie, en eventueel later ook het Comité van Ministers of het Europees Hof zich zullen hebben uitgesproken in de zaak *Le Compte, Van Leuven en De Meyere t/ België*. De zaak van dr. Le Compte hoeft niet voorgesteld te worden. Zijn verzoekschrift 6878/75, dat betrekking heeft op het bekende cassatiearrest van 3 mei 1974²⁸, waarbij de schorsing van drie maanden werd bevestigd, werd op 6 oktober 1976 door de Commissie ontvankelijk verklaard²⁹. De zaak van de geneesheren Van Leuven en De Meyere betrof een schorsing van 15 dagen wegens het werken tegen terugbetalingstarief en de publicatie van berichten die beledigend werden geacht voor hun collega's en de Orde. Hun voorziening in cassatie werd verworpen bij arrest van 25 april 1975³⁰. Op 10 maart 1977 werd hun verzoekschrift door de Commissie ontvankelijk verklaard, en bij de zaak *Le Compte* gevoegd³¹. Uit een perscommuniqué van de Commissie blijkt dat over deze aldus samengevoegde zaken een contradictoair debat werd gehouden op 12 december 1978. Onder meer kwam daarbij de toepasselijkheid van artikel 6.1 ter sprake³². Over het verdere verloop van de procedure, die essentieel geheim is, werd tot hiertoe door de Commissie geen informatie verstrekt.

7. Wat lijkt vast te staan sinds het arrest König, is de kwalificatie van het recht de geneeskunst verder te blijven uitoefenen als een «burgerlijk recht». Of dit ook t.a.v. andere beroepen geldt, is vooralsnog een open vraag. Uit de motivering van het arrest mag echter afgeleid worden dat dit niet noodzakelijk het geval is³³.

Hiermee is echter nog niet de vraag beantwoord of een disciplinaire procedure, die eventueel kan leiden tot een aantasting van het recht de geneeskunst te blijven uitoefenen, onder het toepassingsgebied van artikel 6.1 valt. Dit artikel is immers slechts toepasselijk in geschillen betreffende «het vaststellen van burgerlijke rechten». (In de authentieke teksten: «décider des contestations sur des droits de caractère civil», «determination of civil rights».) Volgens het Europese Hof voor de Rechten van de Mens dekt artikel 6.1 m.a.w. «elke procedure, waarvan de uitkomst *determinerend* is voor burgerlijke rechten en verplichtingen»³⁴. Hieruit mag men echter niet afleiden dat

elke beslissing van een openbare overheid, die de rechtstoestand van een individu kan beïnvloeden of effectief beïnvloedt, onderworpen is aan de waarborgen van artikel 6.1³⁵. Evenmin zou men mogen stellen dat bijvoorbeeld elke disciplinaire procedure die tot een schorsing of schrapping zou kunnen leiden, onder de toepassing van artikel 6.1 zou vallen³⁶. Dergelijke gevolgtrekkingen houden er immers geen rekening mee dat een geschil betreffende het vaststellen van burgerlijke rechten een aanwezigheid van twee tegenstrijdige aanspraken veronderstelt³⁷.

Zulks is echter geenszins het geval in een tuchtzaak. Over het subjectief recht van de betrokkene om zijn beroep verder te blijven uitoefenen, wordt immers niet geoordeeld³⁸. M.b.t. de geneeskunst in België wordt een disciplinaire procedure beschreven als een geding waarbij een orgaan van de Orde der Geneesheren optreedt om «te waken over het naleven van de regelen van de medische plichtenleer en over de handhaving van de eer, de bescheidenheid, de eerlijkheid en de waardigheid van de leden van de Orde» (artikel 6, 2°, van het koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967 betreffende de Orde der Geneesheren). Het voorwerp van de vordering is hier niet de vaststelling van de gegrondheid van de aanspraken van de geneesheer om zijn beroep verder te blijven uitoefenen. Dit is trouwens evenmin het geval bij een strafprocedure tegen een geneesheer, hoewel de eindbeslissing een gevangenisstraf kan opleggen, en aldus een weerslag kan hebben op het recht van de geneesheer om zijn beroep verder te blijven uitoefenen³⁹.

De tuchtprocedure is m.a.w. uit haar aard zelf onderscheiden van de burgerlijke vordering en ook van de strafvordering⁴⁰. Dat werd trouwens impliciet erkend door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, waar het overwoog dat er disciplinaire procedures bestaan, waarop artikel 6.1 in beginsel niet toepasselijk is⁴¹. In verband hiermee moet waarschijnlijk ook de uitdrukkelijke en herhaalde onderlijning door het Hof gebracht worden, dat zijn arrest in de zaak König geen betrekking heeft op een disciplinaire procedure (zie supra, nr. 6).

Terwijl de tuchtprocedure zelf aldus buiten het toepassingsgebied van artikel 6.1 valt, is het anders gesteld met de

³⁵ F.G. JACOBS, *The European Convention on Human Rights*, Oxford, 1975, 82; D.J. HARRIS, «The application of Article 6 (1) of the European Convention on Human Rights to administrative law», *B.Y.I.L.* 1974-75, Oxford, 1977, 157, vooral 187.

³⁶ Zie nochtans W. PEUKERT, *art. cit.*, 269; P. DUBOIS, *art. cit.*, 422.

³⁷ Zie J. VELU, 1973, *op. cit.*, 274; D.J. HARRIS, *art. cit.*, 195.

³⁸ Vgl. over de noodzaak van een subjectief recht: J. VELU, conclusie voor Cass., 8 april 1976, *Pas.*, 1976, I, 871, vooral 878.

³⁹ Vgl., i.v.m. de ontoereikendheid van een zekere invloed, als «indirect gevolg», op burgerlijke rechten en verplichtingen: besl. ontv. 4 oktober 1977, X, Y en Z t/ Duitse Bondsrepubliek, nrs. 7655 t.m. 7657/76, *Déc. et Rapp.*, vol. 12, blz. 111, vooral 120-121.

⁴⁰ Zie A. MAST, «Artikel 6, lid 1, van de Europese Conventie voor de Rechten van de Mens en de betekenis van het begrip 'burgerlijke rechten en verplichtingen' alsmede van bepaalde door dat artikel opgelegde vormen», in *Droit pénal européen*, Brussel, 1970, 111, vooral 131.

⁴¹ Arrest van 8 juni 1976 in de zaak *Engel e.a.*, *Publ. Cour*, reeks A, vol. 22, blz. 34, § 81.

²⁸ *Arr. Cass.*, 1974, 967.

²⁹ *Ann.*, XX, 255; *Déc. et Rapp.*, vol. 6, blz. 79.

³⁰ *Arr. Cass.*, 1975, 940.

³¹ *Ann.*, XX, 349; *Déc. et Rapp.*, vol. 8, blz. 140.

³² Communiqué C (78) 53 van 15 december 1978.

³³ Overigens heeft de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens het ontbreken van een «burgerlijk» karakter bij de aanvraag tot inschrijving op het tableau van de *Orde van Advocaten* onder meer gegrond op de deelname aan het openbaar gezag («administration de la justice»), die het advocatenberoep met zich kan brengen. Zie bijvoorbeeld besl. ontv. 2 oktober 1964, X t/ Oostenrijk, nr. 1931/63, *Ann.*, VII, 212; *Rec. Déc.*, vol. 15, blz. 8; besl. ontv. 6 februari 1968, X t/ België, nr. 2568/65, *Rec. Déc.*, vol. 26, blz. 10.

³⁴ Arrest Ringeisen, *op. cit.*, blz. 39, § 94; arrest König, *op. cit.*, blz. 30, § 90; zie ook de beslissing van de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens van 18 mei 1977, X t/ Verenigd Koninkrijk, nr. 7902/77, *Déc. et Rapp.*, vol. 9, blz. 224.

vordering waarbij aan een rechter gevraagd wordt, na afloop van de tuchtvervolging, of de disciplinaire sanctie in overeenstemming is met het recht. In een dergelijke vordering voert de verzoeker immers aan dat zijn subjectief recht om een bepaald beroep verder te blijven uitoefenen, werd geschonden⁴².

Volgens het Europees Hof moet het interne recht trouwens in de mogelijkheid voorzien om de betwisting betreffende dat recht voor een rechter te brengen; artikel 6.1, dat handelt over de waarborgen van een rechterlijke controle, veronderstelt immers noodzakelijk het bestaan zelf van een dergelijke rechterlijke controle⁴³.

Het onderscheid in administratieve en disciplinaire procedures tussen de eerste fase, waarin een beslissing wordt genomen, die op zichzelf geen uitspraak inhoudt over een burgerlijk recht (maar er eventueel toch enige invloed op kan hebben) — meestal de eigenlijke procedure voor het administratieve of disciplinaire beslissingsorgaan — en de daaropvolgende fase, waarin de wettelijkheid van die beslissing wordt onderzocht — meestal voor een echte rechtbank — werd onlangs ook door de Commissie gesuggereerd, zonder dat deze zich hierover evenwel duidelijk uitsprak. In een eerste zaak ging het daarbij over een vordering tot schadevergoeding wegens oorlogsschade, waarbij de verzoeker zich, na afwijzing van zijn eis door een administratieve overheid, vruchteloos tot een rechter had gewend⁴⁴; in een tweede zaak ging het om een rechterlijk verhaal tegen een beslissing, waarbij een pornografisch werk van de verzoeker «op de index» was geplaatst⁴⁵.

Het is onmiskenbaar dat het hierboven uiteengezette onderscheid in twee fasen berust op een vrij enge interpretatie van artikel 6.1, waarbij er namelijk van wordt uitgegaan dat er naast geschillen over burgerlijke rechten en verplichtingen en strafvervolgingen nog andere soorten geschillen bestaan (bijvoorbeeld geschillen over politieke, sociale, economische of culturele rechten of tuchtvervolgingen), die niet onder artikel 6.1 vallen. Deze enge interpretatie werd tot hertoe aangehouden door de Commissie en het Hof. Door bepaalde rechtsgeleerden werd hiertegen gereageerd, met inroeping van onder meer de voorbereiding van het Europees Verdrag. Volgens deze auteurs zou men onder «geschillen over burgerlijke rechten en verplichtingen» alle geschillen moeten verstaan, die niet als strafvorderingen kunnen worden beschouwd⁴⁶. De minderheid van de Commissie in de zaak König was daarentegen van oordeel dat een ruime interpretatie van artikel 6.1 slechts kan worden ingevoerd door een wijziging van het Europees Verdrag, met instemming van alle lid-staten, en

niet door middel van een wijziging van de rechtspraak door de organen van Straatsburg⁴⁷. Deze al te ongenueanceerde uitspraak miskent de evolutieve interpretatie die aan het verdrag toekomt⁴⁸. De evolutieve interpretatie veronderstelt evenwel een minimale consensus van de lid-staten, en deze schijnt in verband met de openbaarheid van tuchtprocedures geenszins te bestaan, wel integendeel⁴⁹.

8. Concreet betekent dit alles, toegepast op de tuchtvervolgingen tegen geneesheren in België, dat de eigenlijke disciplinaire procedure voor de provinciale raden en de raden van beroep van de Orde der Geneesheren buiten het toepassingsgebied van artikel 6.1 valt. In overeenstemming met artikel 6.1 van het Europees Verdrag beschikken de geneesheren daarna over de mogelijkheid om de wettelijkheid van de disciplinaire beslissing door een rechter te laten toetsen, in casu door het Hof van Cassatie. De rechtspleging voor het Hof van Cassatie moet uiteraard voldoen aan de waarborgen, gesteld in artikel 6.1. De openbaarheidseis stelt hier geen probleem, omdat, zoals gezegd, zowel de behandeling van de zaak als de uitspraak in het openbaar gebeurt. Het ontbreken van een mogelijkheid van beroep tegen een arrest van het Hof van Cassatie, stelt evenmin een probleem, nu artikel 6.1 niet in een dergelijke mogelijkheid voorziet⁵⁰. Wat wel een probleem zou kunnen stellen, is de omstandigheid dat het Hof van Cassatie geen kennis neemt van de grond zelf van de zaak, doch hoogstens een verwijzing kan bevelen naar de raad van beroep van de Orde der Geneesheren, anders samengesteld⁵¹. Of de kennisneming van de grond zelf van een

M. DE SALVIA, «Procès équitable et égalité des armes dans le cadre de contestations portant sur des droits et obligations de caractère civil dans la jurisprudence de la Commission européenne des Droits de l'Homme», in *L'Eguaglianza delle armi nel processo civile*, Studi Parmensi, vol. XVIII, Milano, 1977, blz. 15, vooral blz. 46, nr. 30.

⁴⁷ Verslag van de Commissie van 14 december 1976 in de zaak König, Strasbourg, 1976, blz. 51, § 7.

⁴⁸ Zie hierover, onder meer, het arrest van het Europees Hof van 13 juni 1979 in de zaak Marckx, Strasbourg, 1979, blz. 19, § 58; M. SØRENSEN, «Les droits inscrits en 1950 dans la Convention européenne des Droits de l'Homme ont-ils la même signification en 1975?», in *Actes du quatrième colloque international sur la Convention européenne des Droits de l'Homme (Rome, 5-8 novembre 1975)*, Strasbourg, 1976, 83, vooral 88-95; S. MARCUS HELMONS, «De certains principes d'interprétation appliqués par les juridictions internationales», in *Belgisch buitenlands beleid en internationale betrekkingen, Liber Amicorum Prof. O. De Raeymaeker*, Leuven, 1978, 141, vooral 153-162.

⁴⁹ Zie bijvoorbeeld, m.b.t. de niet-toepasselijkheid van artikel 6.1 op tuchtprocedures: in Duitsland: Bundesgerichtshof, 20 juli 1964, *N.J.W.*, 1964, 2119; in Oostenrijk: Verfassungsgerichtshof (VfGH), 1 maart 1968, *EuGRZ*, 1975, 247; VfGH, 29 september 1970, *ÖJZ*, 1971, 413; VfGH, 28 september 1974, *EuGRZ*, 1975, 234; VfGH, 15 oktober 1976; *EuGRZ*, 1977, 54; in Frankrijk: Conseil d'Etat, 27 oktober 1978, Debout, met conclusie regeringscommissaris LABETOULLE, *Rec. Cons. Et.*, 1978, 395.

⁵⁰ Arrest van het Europees Hof van 23 juli 1968 in de Belgische taalzaak, *Publ. Cour*, reeks A, vol. 8, blz. 33, § 9; arrest van 17 januari 1970 in de zaak Delcourt, *Publ. Cour*, reeks A, vol. 11, blz. 14, § 25.

⁵¹ Artikelen 95 van de Grondwet en 23 van het koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967 betreffende de Orde der Geneesheren. Zie F. DUMON, «Over de rechtsstaat», *R.W.*, 1979-80, 273, vooral 289-291, nrs. 8-9.

⁴² Zie hierover G. SPERDUTI, «Bemerkungen zum Urteil des Europäischen Gerichtshofs für Menschenrechten vom 28. Juni 1978 im Fall König», *EuGRZ*, 1979, 300, vooral 302, nr. 4.

⁴³ Arrest van 21 februari 1975 in de zaak Golder, *Publ. Cour*, reeks A, vol. 18, blz. 12-18, §§ 26-36. Zie ook D.J. HARRIS, *art. cit.*, 194-195.

⁴⁴ Besl. ontv. 16 juli 1976, Adler e.a. en Bivas t/ Duitse Bondsrepubliek, nrs. 5573/72 en 5670/72, *Ann.*, XX, blz. 103, vooral blz. 150, § 37; *Déc. et Rapp.*, vol. 7, blz. 8, vooral blz. 27, § 37.

⁴⁵ Besl. ontv. 13 juli 1978, X t/ Duitse Bondsrepubliek, nr. 8035/77, *EuGRZ*, 1979, 202, vooral 204, § 23.

⁴⁶ Zie bijvoorbeeld J. VELU, «Le problème de l'application aux juridictions administratives, des règles de la Convention européenne des Droits de l'Homme relatives à la publicité des audiences et des jugements», *Rev. dr. int. et dr. comp.*, 1961, 129;

zaak tot de waarborgen van artikel 6.1 behoort, is thans nog geen uitgemaakte zaak⁵². Deze kwestie behoort echter niet meer tot het vraagstuk van de openbaarheid, en wordt hier derhalve niet verder onderzocht⁵³.

3. Het beginsel van de discretie in tuchtzaken

9. In de besproken arresten voegt het Hof van Cassatie nog een bijkomende overweging toe aan zijn beslissingen van niet-toepasselijkheid van de artikelen 96 en 97 van de Grondwet en 6.1 van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens. Het Hof overweegt namelijk dat de openbaarheid niet verenigbaar is met het rechtsbeginsel dat bij de behandeling en de uitspraak in tuchtzaken discretie in acht moet worden genomen. In het arrest van 19 april 1979 wordt deze discretie verantwoord als zijnde «zowel in het openbaar belang als in dat van de persoon die tuchtrechtelijk vervolgd wordt», terwijl in de latere arresten van 15, 20 en 29 juni 1979 gesteld wordt dat zij «zowel in het openbaar belang (is), als in het belang van al de personen die bij het tuchtrechtelijk proces betrokken zijn».

Het algemeen beginsel van de discretie in tuchtzaken van de Orde van Advocaten en de Orde van Apothekers werd reeds vroeger door het Hof van Cassatie erkend⁵⁴. Ook in tuchtzaken van magistraten moet discretie in acht genomen worden, bijvoorbeeld in verband met de betekening van de tuchtbeslissing⁵⁵. Blijkens een noot onder het arrest van 22 september 1972⁵⁶ is deze rechtspraak geïnspireerd door een opmerking van stafhouder Van Reepinghen dat «de bescheidenheid (discretion) steeds het kenmerk is geweest van de tuchtdebatten in eerste aanleg (van de Orde van Advocaten)»⁵⁷.

Zoals men weet, werd in 1976 in een werknoot van de minister voor Hervorming der Instellingen voorgesteld de volledige tuchtrechtspraak te onttrekken aan de beroepscorporaties en ze te laten overgaan naar nieuw op te richten administratieve rechtbanken⁵⁸. Deze rechtbanken zouden de zaak in het openbaar behandelen, en hun beslissingen in openbare terechtzitting uitspreken⁵⁹. Reeds in 1977 oefende de toenmalige eerste advocaat-generaal, thans procureur-generaal Dumon scherpe kritiek uit op de voorgestelde regeling⁶⁰. Het lijkt geen twijfel dat het Hof van Cassatie zich thans, door het beklemtonen van de regel der discretie, bij deze kritiek heeft aangesloten. Hieronder wordt verder nagegaan of de discretie een aanvaardbare

rechtvaardiging vindt in de door het Hof aangehaalde beschermde belangen.

10. Waar het Hof van Cassatie stelt dat het geheim karakter van de tuchtrechtspleging in het *openbaar belang* is, mag men ervan uitgaan dat hiermee de bescherming van en de controle op het beroepsgeheim bedoeld wordt⁶¹. De bescherming van het beroepsgeheim omvat natuurlijk de bescherming van het privé-leven van de patiënten van de geneesheer die in het tuchtproces terechtstaat.

Het beroepsgeheim is inderdaad van openbare orde⁶². De geneesheer mag in principe geen feiten of documenten onthullen, die door het beroepsgeheim gedekt zouden zijn, behalve ten overstaan van zijn tuchtoverheid, die precies moet waken over het beroepsgeheim, en er terzelfder tijd zelf toe gehouden is⁶³. Een openbare behandeling van de zaak zou met zich kunnen brengen dat de geneesheer zijn beroepsgeheim zou moeten prijsgeven aan personen die niet door het geheim zijn gebonden. Indien de geneesheer in dergelijke omstandigheden zou weigeren bepaalde beken- tenissen af te leggen, zich hierbij beroepend op zijn beroepsgeheim, zou de tuchtoverheid in de onmogelijkheid komen te staan om te «onderzoeken en (te) beoordelen of, rekening houdend met de omstandigheden van de zaak, aan de aangehaalde verplichting tot beroepsgeheim geen andere bedoeling werd gegeven en of, derhalve, de (geneesheer) niet te kort is gekomen aan zijn plicht tot eerlijkheid en loyaliteit jegens (zijn tuchtoverheden), door ten onrechte het beroepsgeheim aan te voeren om hun vragen niet te beantwoorden»⁶⁴.

Het beroepsgeheim komt aldus voor als een ernstige reden die zich tegen een openbare behandeling verzet. Het is evenwel niet zeker of het in de huidige stand van de rechtspraak van het Hof van Cassatie kan beschouwd worden als een «voldoende» reden. In een merkwaardig arrest van 12 mei 1977 heeft het Hof inderdaad beslist dat een advocaat geen inbreuk pleegt op artikel 458 van het Strafwetboek, dat het beroepsgeheim strafrechtelijk beschermt,

⁶¹ Zie P. VERMEYLEN, *Règles et Usages de l'Ordre des Avocats en Belgique*, Brussel, 1940, blz. 191, nr. 1146; Nota nr. 463-76 van de Nationale Raad van de Orde der Geneesheren betreffende de disciplinaire bevoegdheden van de raden van de Orde der Geneesheren, 8.

⁶² Zie i.v.m. het medisch beroepsgeheim: Cass., 23 juni 1958, *Arr. Verbr.*, 1958, 854; Cass., 30 oktober 1978, *R.W.*, 1978-79, 2232; Hof Brussel, 13 oktober 1964, *Pas.*, 1965, II, 239; Hof Gent, 5 januari 1971, *R.W.*, 1970-71, 1714; Hof Brussel, 8 maart 1972, *Rev. dr. pén.*, 1971-72, 923; Hof Brussel, 8 november 1973, *J.T.*, 1974, 138; R. GROSEMANS, «Rapport sur le secret professionnel et le droit privé en droit belge», in *Le secret et le droit*, Trav. Ass. Capitant, Parijs, 1974, 9, vooral 38-41; F. VAN NESTE, «Kan het beroepsgeheim absoluut genoemd worden?» *R.W.*, 1977-78, 1281, vooral 1300, nr. 19, noot 55.

⁶³ Cass., 3 juni 1976, *Arr. Cass.*, 1976, 1105, met conclusie procureur-generaal R. DELANGE in *Pas.*, 1976, I, 1070; Cass., 12 mei 1977, *Arr. Cass.*, 1977, 936; met conclusie procureur-generaal R. DELANGE in *Pas.*, 1977, I, 929.

⁶⁴ Cass., 3 juni 1976, geciteerd; vgl. beslissing Raad van Beroep (Fr.) van de Orde der Geneesheren, 17 oktober 1972, *Offic. Tijdschr. Orde Geneesh.*, 1972-73, 37; R. DIERKENS, «De Orde der Geneesheren. Kritische beschouwingen omtrent het koninklijk besluit nr. 79 dd. 10 november 1967», *Belgisch Archief van Sociale Geneeskunde, Hygiëne, Arbeidsgeneeskunde en Gerechtelijke Geneeskunde*, 1969, blz. 315, vooral blz. 336, nr. 64.

⁵² Zie arrest van het Europees Hof van 21 februari 1975 in de zaak *Golder*, *Publ. Cour*, reeks A, vol. 18, blz. 18, § 36.

⁵³ Zie hiervoor, onder meer, D.J. HARRIS, *art. cit.*, 195-198.

⁵⁴ Cass., 22 september 1972, *Arr. Cass.*, 1973, 89; Cass., 5 januari 1973, *Arr. Cass.*, 1973, 459; Cass., 1 december 1977, *Arr. Cass.*, 1978, 380, *R.W.*, 1977-78, 2510.

⁵⁵ Cass., 26 oktober 1978, *R.W.*, 1978-79, 2531.

⁵⁶ *Arr. Cass.*, 1973, 90, noot 3.

⁵⁷ *Verslag over de Gerechtelijke Hervorming*, Brussel, 1964, I, 208.

⁵⁸ R. VANDEKERCKHOVE, *Geschillen van bestuur — Hervorming van het administratief contentieux*, Brussel, 1976, blz. 70, nr. 64.

⁵⁹ *Idem*, blz. 74, nr. 71.

⁶⁰ F. DUMON, «Ontwerpen voor hervormingen en jurisdictionele functie», Brussel, 1977, blz. 7-12, nr. 4, overgenomen in *R.W.*, 1977-78, 273, vooral 276-280, nr. 4.

wanneer hij, *zelfs tijdens een openbare zitting*, aan de tuchtoverheden waarvoor hij verschijnt de geheimen waarvan hij kennis draagt kenbaar maakt. Bovendien kan de advocaat, die op grond van artikel 476 van het Gerechtelijk Wetboek de openbaarheid heeft gevraagd van de debatten van de tuchtraad van beroep, zich op deze openbaarheid niet beroepen om zich te onttrekken aan zijn verplichtingen tot eerlijkheid en loyauteit ten overstaan van de tuchtoverheden en evenmin om te vragen dat documenten die door het beroepsgeheim worden gedekt, buiten de debatten zullen worden gehouden⁶⁵. Deze beslissing is niet vrij van kritiek. Zoals L. Goffin terecht heeft opgemerkt, wordt hierdoor aan een morele verplichting, nl. de verplichting om de waarheid te spreken voor de tuchtoverheden, de voorkeur gegeven boven een juridische verplichting, nl. de plicht om het beroepsgeheim te bewaren⁶⁶. Zolang deze rechtspraak echter niet herzien wordt, schijnt het beroepsgeheim geen onoverkomelijk beletsel te zijn tegen de openbaarheid van een tuchtprocedure. (Terloops zij aangestipt dat het beroepsgeheim slechts een rol kan spelen in tuchtzaken van beroepsbeoefenaars die door het beroepsgeheim gebonden zijn. Voor andere tuchtzaken spelen de voorgaande overwegingen uiteraard geen rol.)

11. Soms wordt gesteld dat het geheim karakter van de tuchtprocedure in het *belang van de Orde zelf is*⁶⁷. In dit verband mag ook gewezen worden op de «utilitaire incidentie» van de geheimhouding op de bewijslevering: het vertrouwelijk karakter van tuchtdebatten leidt waarschijnlijk gemakkelijker tot bekentenissen, hetgeen de tuchtoverheden in staat moet stellen om de zaak beter te beoordelen⁶⁸.

Toch lijkt het belang van de Orde, in deze betekenis, geen doorslaggevende reden te zijn voor de geheimhouding van tuchtprocedures. Niets wijst erop dat de openbaarheid van de debatten, zoals voor de gewone rechtbanken, afbreuk zou doen aan de waardigheid van de Orde of op zichzelf een vaststelling van de feiten in de weg zou staan.

12. De geheimhouding wordt verder ook gerechtvaardigd vanuit het oogpunt van de *klager*, vooral als deze een patiënt is. Daarbij wordt erop gewezen dat de klager waarschijnlijk tot vollediger verklaringen zou willen overgaan, indien hij weet dat er geen openbaarheid wordt gegeven aan de debatten⁶⁹.

Het belang van de klager kan echter geen factor zijn die een belangrijke invloed zou mogen uitoefenen op de vraag of er al dan niet enige openbaarheid moet zijn in tuchtzaken. Het tuchtrecht heeft immers tot doel, in het algemeen belang (althans m.b.t. geneesheren en andere vrije

beroepen), regels vast te stellen en te doen naleven, met het oog op de uitoefening van bepaalde beroepen⁷⁰. Het heeft niet de bescherming van particuliere belangen als die van de klager op het oog. De klager beschikt trouwens over vorderingen voor de gewone rechtbanken om zijn particuliere belangen te vrijwaren⁷¹. Derhalve mag het disciplinair procesrecht niet afgestemd zijn op de situatie van de klager, die in het hele tuchtproces slechts een beperkte rol speelt.

13. Ten slotte wordt het geheim karakter verantwoord als zijnde in het *belang van de tuchtrechtelijk vervolgte persoon*. In 1810 reeds schreef Treilhard, m.b.t. de tuchtprocedure tegen magistraten: «C'est dans le secret de la chambre du conseil, dans l'intérieur de la famille, que la peine sera appliquée. La publicité, dans ce cas, aggraverait le scandale, et par conséquent le mal»⁷². Met reden wordt betoogd dat de beschuldigde, die aan de openbaarheid blootstaat, het gezag en het vertrouwen dreigt te verliezen, die hij nochtans nodig heeft om zijn functies verder te blijven uitoefenen; de openbaarheid zou bovendien als effect kunnen hebben dat vele kleine fouten onbestraft zouden blijven, precies om te vermijden dat de belangrijkheid ervan door de openbaarheid zou worden opgeblazen⁷³. Hier wordt m.a.w. de reputatie van de betrokkene ingeroepen⁷⁴.

Er is bovendien een andere omstandigheid, die nog veel meer pleit voor een behandeling van de zaak met gesloten deuren, en voor het geheim houden van de tuchtrechtelijke beslissing. Met name wordt hiermee de bewijslevering in het tuchtrecht bedoeld⁷⁵.

In het strafrecht ligt de bewijslast voor het bewijs van de tenlasteleggingen op het openbaar ministerie. De beschuldigde heeft het recht te zwijgen of de feiten te ontkennen. Hij is niet verplicht de feiten die hij gepleegd heeft, te bekennen⁷⁶. Het zwijgrecht van de beschuldigde gaat ge-

⁷⁰ Vgl. R. VAN LENNEP, *Handboek voor het disciplinair recht en het disciplinair procesrecht*, Leuven, 1963, 3.

⁷¹ Zie Nota 463-76 van de Nationale Raad van de Orde der Geneesheren betreffende de disciplinaire bevoegdheden van de raden van de Orde van Geneesheren, 2-3.

⁷² TREILHARD, «Exposé des motifs de la loi du 20 avril 1810 sur l'organisation de l'ordre judiciaire et l'administration de la justice», overgenomen in LOCRE, *Législation civile, commerciale et criminelle*, XIV, Brussel, 1836, 133; zie ook noot toegeschreven aan SCHUERMANS, «Discipline judiciaire: audience - jugement - publicité», *B.J.*, 1886, 737, vooral 740.

⁷³ *Pand. belges*, XXX, tw. «Discipline judiciaire», Brussel, 1889, 1181-1182, nrs. 419 en 421; R.P.D.B., III, tw. «Discipline judiciaire», Brussel-Parijs, s.d. (1931), blz. 780, nr. 33; CH. VAN REEPINGHEN, *Verslag over de Gerechtelijke Hervorming*, Brussel, 1964, I, 198.

⁷⁴ Zie G. CRAENEN, *op. cit.*, *loc. cit.*. Dat zulks geen loos argument is, moge blijken uit het trieste wedervaren van een geneesheer in een Nederlandse (openbare) tuchtzaak: J. GERBRANDY, «Anatomie van een medische tuchtzaak», *N.J.*, 1975, 213, vooral 216-217.

⁷⁵ Voor de hiernavolgende bespreking werd in ruime mate gesteund op de reeds herhaaldelijk genoemde nota 463-76 van de Nationale Raad van de Orde der Geneesheren betreffende de disciplinaire bevoegdheden van de raden van de Orde der Geneesheren, 6-8.

⁷⁶ Zie R. DECLERCQ, «Le droit au silence», in *Rapports belges au IXe Congrès de l'Académie internationale de droit comparé*, Brussel, 1974, 611; PH. QUARRÉ, «Le droit au silence», *J.T.*, 1974, 525.

⁶⁵ Cass., 12 mei 1977, geciteerd; zie ook de beslissing a quo, tuchtraad van beroep Brussel, 26 augustus 1976, met noot L. GOFFIN, *J.T.*, 1977, 100.

⁶⁶ L. GOFFIN, «Le devoir de sincérité et de loyauté à l'égard des autorités disciplinaires l'emporte-t-il sur l'obligation de l'avocat au secret», noot onder tuchtraad van beroep Brussel, 26 augustus 1976, *J.T.*, 101, vooral 102.

⁶⁷ P. VERMEYLEN, *op. cit.*, *loc. cit.*, vgl. G. CRAENEN, *Het disciplinair statuut van de onderwijzers, onderwijzeressen en kleuteronderwijzeressen in België en Zweden*, Leuven, 1970, 52 en 314-315.

⁶⁸ Zie R. DIERKENS, *art. cit.*, blz. 323, nr. 28.

⁶⁹ R. GROSEMANS, «Les pouvoirs et les activités disciplinaires du Conseil de l'Ordre», *Bull. Cons. Ordre Méd. Brabant*, 1975, nr. 2, blz. 17, vooral 23.

paard met uitgebreide onderzoeksbevoegdheden van het openbaar ministerie en de onderzoeksrechter, zoals onder meer het recht om de beschuldigde in voorlopige hechtenis te nemen, huiszoekingen te doen, voorwerpen in beslag te nemen, enz.

In het burgerlijk recht is het de eiser die het bewijs moet leveren van de gegrondheid van zijn vordering tegen de verwerende partij⁷⁷. De verweerder van zijn kant kan zich ertoe beperken te betogen dat de eiser dat bewijs niet levert; de verweerder wordt daardoor geen «eiser op exceptie», zodat hij niets te bewijzen heeft⁷⁸.

In het tuchtrecht moet de tenlastelegging in principe eveneens worden bewezen tegen de persoon die terechtstaat. Maar de draagwijdte van dit principe wordt erg beperkt door de regel, hierboven reeds meermaals vermeld, volgens welke de tuchtrechtelijk vervolgte persoon «eerlijkheid en loyaleit» is verschuldigd jegens zijn tuchtverheden, d.w.z. verplicht is de waarheid te spreken⁷⁹. Terecht mag men derhalve de tuchtrechtspraak bestempelen als een «familiale rechtspraak»⁸⁰.

De verplichting om de waarheid te spreken vindt, in het voordeel van de betrokkene, een noodzakelijke tegenhanger in het absoluut verbod om het tuchtdossier of de beslissing van het tuchtorgaan mede te delen aan de klager, het openbaar ministerie of welke andere buitenstaander ook⁸¹. Een dergelijke mededeling zou een schending van de rechten van de verdediging uitmaken, omdat daaruit een strafrechtelijke of burgerlijke veroordeling zou kunnen volgen, in een geding aangespannen wegens dezelfde feiten als die waarvoor de betrokkene disciplinair terechtstond, gebaseerd op verklaringen, die hij verplicht was af te leggen voor zijn tuchtverheden, maar die hij wettig zou mogen inhouden voor de strafrechter of de burgerlijke rechter. Uit de eerbied voor de rechten van de verdediging volgt uiteraard ook dat de behandeling van de zaak en de uitspraak van de beslissing niet in het openbaar mogen geschieden⁸².

⁷⁷ Artikel 1315, eerste lid, van het Burgerlijk Wetboek; Cass., 20 november 1970, *Arr. Cass.*, 1971, 263, met noot W.G.; Cass., 30 september 1971, *Arr. Cass.*, 1972, 113.

⁷⁸ Cass., 8 oktober 1964, *Pas.*, 1965, I, 130; Cass., 9 oktober 1970, *Arr. Cass.*, 1971, 131.

⁷⁹ Cass., 3 juni 1976, geciteerd; Cass., 12 mei 1977, geciteerd; zie ook beslissingen van de Orde van Advocaten te Brussel, 3 juni 1958, nr. 1403, en 27 juni 1961, nr. 1509, *Beslissingen van de Raad* (losbladig), blz. 39 en 40, geciteerd door L. GOFFIN, *art. cit.*, 102, 1e kolom.

⁸⁰ Conclusie advocaat-generaal DELEBECQUE voor Cass., 2 augustus 1847, *Pas.*, 1848, I, 312, vooral 315; Cass., 12 maart 1883, *Pas.*, 1883, I, 64; Cass., 8 mei 1922, *Pas.*, 1922, I, 275, *B.J.*, 1923, 458, met noot L. SOENENS; CH. VAN REEPINGHEN, *op. cit.*, 199.

⁸¹ Algemeen rechtsbeginsel, neergelegd in artikel 417 van het Gerechtelijk Wetboek; zie Cass., 3 juni 1976, geciteerd.

⁸² Vgl. R. VAN LENNEP, *op. cit.*, 245; R. GROSEMANS, «Les pouvoirs et les activités disciplinaires du Conseil de l'Ordre», *Bull. Cons. Ordre Méd. Brabant*, 1975, nr. 2, blz. 17, vooral 22.

14. Als de bescherming van de reputatie en de rechten van de verdediging van de betrokkene aldus naar voren schijnt te komen als de voornaamste, zo al niet de enige reden voor het geheim karakter van de tuchtprocedure, dan mag men toch niet uit het oog verliezen dat de betrokkene zelf soms een zeker belang kan hebben bij de openbaarheid⁸³. Hij kan zelfs de openbaarheid verkiezen boven de waarborgen van de geheimhouding, zoals trouwens blijkt uit de talrijke betwistingen voor het Hof van Cassatie m.b.t. het geheim karakter van tuchtprocedures. Om aan deze wens tegemoet te komen, lijkt het verkieslijk in de strakke regel van het geheim karakter van tuchtprocedures een versoepeling aan te brengen, en te bepalen dat de procedure, minstens in hoger beroep, openbaar is, indien de betrokkene daarom verzoekt⁸⁴. Zulks is trouwens reeds het geval voor de behandeling van tuchtzaken van de Orde van Advocaten, in hoger beroep (artikel 476 van het Gerechtelijk Wetboek). Om echter te vermijden dat daarbij situaties ontstaan als die waarover het cassatiearrest van 12 mei 1977 handelt (zie supra, nr. 10), is het geraadzaam in de mogelijkheid te voorzien dat het verzoek tot openbaarheid kan worden afgewezen, indien door de openbaarheid het beroepsgeheim in het gedrang zou komen.

In de huidige stand van zaken is een en ander vooralsnog niet mogelijk voor geneesheren en andere beroepsbeoefenaars. Een ingrijpen van de wetgever is hiervoor vereist.

Paul LEMMENS
Assistent K.U.Leuven

P.S. Na het beëindigen van de redactie van dit artikel werd vernomen dat de Europese Commissie voor de Rechten van de Mens in december 1979 haar — voorlopig confidencieel — verslag ten gronde heeft aangenomen in de zaak *Le Compte, Van Leuven en De Meyere* (verzoekschriften nrs. 6878/75 en 7238/75). Tevens heeft de Commissie in dezelfde maand twee andere verzoekschriften tegen de Belgische staat, waarin gelijkaardige schendingen werden aangevoerd als in eerstgenoemde zaak, ontvankelijk verklaard. (Verzoekschriften Albert, nr. 7299/75, en *Le Compte II*, nr. 7496/76.) (Zie *EuGRZ*, 1979, 670-671.) Met deze ontwikkelingen kon in de bovenstaande bijdrage geen rekening worden gehouden.

⁸³ Zie *Pand. belges*, XXX, Brussel, 1889, tw. «Discipline judiciaire», 1184, nr. 436; L. SOENENS, noot onder Cass., 8 mei 1922, *B.J.*, 1923, 459.

⁸⁴ Deze suggestie vindt men ook reeds terug bij D. VERBIEST, «De Orde der Geneesheren: diagnose van een publiekrechtelijke beroepsorganisatie», *T.B.P.*, 1978, blz. 208, vooral blz. 220, nr. 30.

KRONIEK

PERSONEN- EN FAMILIERECHT (1977-1979)* (eerste deel)

I. Staat van de persoon in de gemeenschap

§ 1. Akten van de burgerlijke stand

1. *Vermissing*. In onze wetgeving, anders dan in Frankrijk (artt. 88-92 C. civ.), komt geen bepaling voor van algemene draagwijdte welke de gerechtelijke vaststelling van overlijden mogelijk maakt. Dit brengt problemen met zich in die gevallen waarin iemand zeker overleden is zonder dat het lijk kan worden teruggevonden: vliegtuigrampen, hotelbranden, aardbevingen, verdrinkingen, enz. Daar de ambtenaar van de burgerlijke stand dan niet over een overlijdensattest van de geneesheer beschikt, kan hij niet overgaan tot de opmaking van de akte van overlijden.

De bepalingen inzake afwezigheid (art. 112 e.v. B.W.) bieden ten deze geen oplossing. Zij voorzien enkel in een regeling wanneer er onzekerheid bestaat omtrent het al dan niet nog in leven zijn van een bepaalde persoon: naarmate de tijd vordert, neemt het vermoeden van overlijden toe.

Bijzondere teksten maken het wel mogelijk om een akte tot verbetering van de registers op te maken nadat een vonnis tot verbetering van de registers (art. 1383 e.v. Ger. W.) werd verkregen: K.B. 28 april 1884 betreffende de mijnen, wetten van 28 juni 1921 en 18 juli 1923 betreffende het overlijden van militairen tijdens de oorlog 1914-1918, wet van 27 juni 1937 betreffende het verdwijnen tijdens een luchtreis, R.B. 14 februari 1946 en wet van 20 augustus 1948 betreffende het overlijden tijdens de oorlog van 1940-1945, wet van 30 juni 1953 houdende goedkeuring van het internationale verdrag van Lake Success (6 april 1950) inzake verklaring van overlijden van bepaalde vermiste personen. Hoewel er werd gevonnist dat het hier telkens om uitzonderingswetten gaat (Rb. Antwerpen, 20 november 1958, R.W., 1958-59, 960), is de rechtsleer vrij algemeen de mening toegedaan dat de in die bijzondere teksten uitgewerkte regelingen naar analogie dienen te worden toegepast op de gevallen waarin met zekerheid kan worden gezegd dat een persoon overleden is en tevens de onmogelijkheid bewezen is om een akte op te stellen (H. De Page, I, nr. 444; Cl. Renard en E. Vieujean, «Ex. de jur. (1956-1960), Personnes et biens», nr. 9, R.C.J.B., 1961, 472-473).

Ten einde de Staten, die daarbij partij zijn, ertoe aan te zetten om voorzittingen te treffen voor de gevallen dat geen akte van overlijden kan worden opgemaakt, werd op initiatief van de Internationale commissie van de burgerlijke stand op 14 september 1966 te Athene desbetreffend een overeenkomst gesloten. Volgens art. 1 van dit verdrag kan, wanneer van een vermist persoon het lijk niet kan worden teruggevonden, terwijl alle omstandigheden erop wijzen dat hij zeker overleden is, de gerechtelijke

overheid of eventueel de administratieve, zo zij daartoe bevoegd wordt verklaard, een verklaring van overlijden opstellen en wel in de volgende gevallen: 1° de verdwijning heeft plaats op het territorium van de staat of tijdens een reis met een vaartuig of luchtvaartuig van die staat; 2° de verdwenen persoon was onderdaan van die staat of had zijn woon- of verblijfplaats op het territorium van die staat. België heeft deze overeenkomst nog niet getekend noch bekrachtigd (*Vragen en Antwoorden, Senaat*, 1978-79, vraag nr. 5, 193). Kan onze wetgever dan niet, zoals Nederland het gedaan heeft bij de wet van 7 juni 1978 (artt. 426-430 Ned. B.W.), een regeling inzake overlijdensakten van vermisten invoeren (A. Vandeplass, «Kanttekeningen - overlijdensakten van vermisten», R.W., 1978-79, 1316)?

§ 2. Persoonlijksrechten¹

2. *Lijkbezorging*. Er zij aan herinnerd dat het verlof tot lijkverbranding wordt verleend door de ambtenaar van de burgerlijke stand die het overlijden heeft vastgesteld of, wanneer het overlijden in het buitenland heeft plaatsgevonden, door de procureur des Konings van het gerechtelijk arrondissement waar het crematorium zich bevindt. De aanvraag voor het verlof en het verlenen hiervan moeten niet noodzakelijk plaatsvinden vóór de keuze van lijkbezorging tussen crematie en teraardebestelling; de bevoegde ambtenaar van de burgerlijke stand mag zelfs crematieverlof geven na voorafgaand verlof tot teraardebestelling (Hof Gent, 23 november 1978, R.W., 1978-79, 1095).

In geval van betwisting komt het, wegens de scheiding van de machten, niet aan de rechterlijke macht toe de ambtenaar van de burgerlijke stand te bevelen het verlof te verlenen. Art. 21, § 4, van de wet van 20 juli 1971 inzake lijkbezorging voorziet dan in de mogelijkheid om het verzoek tot machtiging bij de voorzitter van de rechtbank van eerste aanleg in te dienen (hetzelfde hof). In het aan de voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel op 29 maart 1977 onderworpen geval werd van deze mogelijkheid gebruik gemaakt; de voorzitter heeft echter de door de weduwe gevraagde verassing van het lijk van haar overleden echtgenoot verboden omdat ze geen enkele testamentaire akte, waarin de overledene zijn formele wil om zijn lijk te laten verassen had uitgedrukt, kon naar voren brengen en omdat de zoon, de moeder en de zuster van de overledene beweerden dat de overledene steeds zijn wil had uitgedrukt om volgens de normale gebruiken begraven

¹ Voor een vergelijkende studie van de verschillende wetten en wetsontwerpen m.b.t. het privé-leven, zie J. Berlier en Y. Pouillet, «Informatique et vie privée. Essai d'une approche comparative. Perspectives de solution», J.T., 1978, 109 e.v.

* Gerechtelijk jaar.

te worden (*Rev. comm. B.*, 1977, 238 met noot X). Onjuist is de motivering van de voorzitter, waarbij hij de machtiging tot lijkverbranding weigert omdat er geen akte van uiterste wilsbeschikking is, waarin de overledene de uitdrukkelijke wens te kennen geeft zijn stoffelijk overschot te doen verbranden. Die akte kan als aanvraag om machtiging gelden maar ook iedere aanvraag om machtiging, ondertekend door degene die bevoegd is om in de lijkbezorging te voorzien, is geldig (art. 20, wet van 20 juli 1971). Unaniem aanvaardt de rechtspraak dat de overlevende echtgenoot in principe de voorkeur geniet om in de lijkbezorging te voorzien in overeenstemming van de vermoede wil van de deuis.

3. *Beroepsgeheim*. Belangwekkend is het probleem van het beroepsgeheim van de politieoverheid, die de naam van haar tipgever verzwijgt omdat hij zulks verlangt (*A. De Nauw*, noot bij Hof Gent, 14 december 1976, *R.W.*, 1977-78, 240). Het Hof van Beroep te Brussel gaf als zijn oordeel te kennen dat de politie op het beroepsgeheim mag steunen om de naam van haar informateur te verzwijgen (Hof Brussel, 9 december 1976, *J.T.*, 1977, 457; in dezelfde zin *Corr. Marche-en-Famenne*, 18 februari 1954, *J.T.*, 1954, 593 met noot R. Legros). Dit standpunt werd door het Hof van Cassatie bevestigd (Cass., 10 januari 1978, *R.W.*, 1977-78, 2719). Het Hof heeft blijkbaar toepassing gemaakt van het algemeen aanvaard beginsel dat in strafzaken aan de eisen van een goede bewijsvoering geen prioriteit mag worden verleend boven het eerbiedigen van de zwijgplicht (zie daarover, Cass., 22 maart 1926, *Pas.*, 1926, I, 310 met conclusie van de adv.-gen. M. Jottrand). Dit beginsel, aanvaardbaar in de zoëven geschetste problematiek, klinkt minder overtuigend in gevallen zoals kapingen of terreurdaden, waar de eisen van een doelmatige opsporing niet mogen wijken voor het principe van de geheimhouding (F. Van Neste, «Kan het beroepsgeheim absoluut genoemd worden?», *R.W.*, 1977-78, 1295).

In zijn arrest van 12 mei 1977 (*R.W.*, 1977-78, 827) heeft het Hof van Cassatie de uitspraak gedaan dat de tuchtoverheid het beroepsgeheim van de advocaat kan lichten. Dit betekent dat de plicht van eerlijkheid en loyaleit t.a.v. de tuchtoverheid (art. 456 e.v. Ger. W.) de overhand heeft op de plicht van geheimhouding van de advocaat. Hoe is dit te verenigen met het absoluut karakter van de zwijgplicht, te verstaan in de betekenis dat enkel een wet van de zwijgplicht ontheffing kan verlenen (art. 458 Sw.)? Volgens Van Neste heeft het Hof slechts toepassing gemaakt van de regel dat alleen een formele wet de geheimhouder van de zwijgplicht kan ontheffen: in casu ontheffen de artt. 456 e.v. Ger. W. de advocaat van zijn geheimhoudingsplicht (Van Neste, *o.c.*, 1292, nr. 13).

Kan alleen een wet van de zwijgplicht ontheffing verlenen, toch zijn het uiteindelijk de hoven en de rechtbanken die oordelen of alle voorwaarden vervuld zijn om van een schending van beroepsgeheim te spreken. Zo werd beslist dat een accountant enkel een plicht heeft tot discretie, en niet tot de geheimhoudingsplicht in de zin van art. 458 Sw. (Cass., 16 mei 1977, *J.T.*, 1977, 528). De toepassing van art. 458 Sw. mag inderdaad niet worden uitgebreid tot hen die slechts tot discretie gehouden zijn (Cass., 25 oktober 1978, *Info-Jura*, 1978, 328).

In verband met het beroepsgeheim van de geneesheer (zie H. Delhuyenne, «Juridische dubbelzinnigheden van het medisch beroepsgeheim», *B.T.S.Z.*, 1978, 547 e.v.) rijst de vraag in hoeverre de geneesheer zich mag verschuilen

achter het beroepsgeheim om te weigeren een medisch dossier, waarvan de overlegging op grond van art. 877 Ger. W. door de rechtbank bevolen wordt, over te leggen (*A. Duquesne e.a.*, «La procédure de production de documents dans le code judiciaire et le secret professionnel», *Ann. Fac. dr. Liège*, 1970, 276 e.v.)? De Arbeidsrechtbank te Brussel oordeelde dat de overlegging ervan volkomen gerechtvaardigd is o.a. wanneer het enkel de bedoeling is om de juridische draagwijdte van de verklaringen van het slachtoffer van een ongeval bij de aankomst in het ziekenhuis te achterhalen, zonder acht te slaan op de inlichtingen omtrent de medische gevolgen van het ongeval (*Arbrb. Brussel*, 3 juni 1977, *J.T.*, 1977, 627). Inderdaad is het zo dat het medisch beroepsgeheim niet de feiten dekt waarvan de patiënt het slachtoffer is (*R. Blanpain*, «Juridische aspecten van het medische beroepsgeheim», *R.W.*, 1965-66, 289), maar enkel de feiten die uiteraard geheim zijn of die uitdrukkelijk of stilzwijgend in vertrouwen aan de geneesheer werden medegedeeld (Cass., 30 oktober 1978, *Info-Jura*, 1979, 1).

§ 3. Naam

4. *Onveranderlijkheid van de familienaam*. Niemand mag op eigen houtje in zijn familienaam wijzigingen aanbrengen. Aanlopen (van, der, de) die bestanddelen zijn van de naam kunnen niet zonder meer worden veranderd. Zekere rechtspraak (zie W. Delva en G. Baert, «Overzicht van rechtspraak 1960-1963», *Personen- en familierecht*, *T.P.R.*, 1964, 232), nu eerst bevestigd door het Hof van Cassatie (29 oktober 1976, *R.W.*, 1977-78, 835 met noot W. Pintens; *Arr. Cass.*, 1977, 251; *T. Not.*, 1978, 83 met noot; *T. Gem.*, 1978, 3-8 met conclusie E. Krings) aanvaardt dat die aanlopen met een kleine letter worden geschreven omdat er geen wettelijke regel is om uit te maken of de naam met een hoofdletter dan wel met een kleine letter dient te worden geschreven. Deze zwijpswijze kan niet worden gevolgd: de identiteit van de naam hangt niet alleen af van de gelijkkluidendheid maar ook van de schrijfwijze van alle elementen, letters, verbindingstekens, accenten en grafische tekens (in die zin *Rb. Ieper*, 28 juni 1967, *R.W.*, 1967-68, 654; zie ook rechtspraak gecit. door W. Pintens, noot bij Cass., 29 oktober 1976, *o.c.*, 838; *R.P.D.B.*, tw. «Nom et prénoms», 67 e.v.). Bijgevolg moet via een vonnis de verbetering van een hoofdletter in een kleine letter worden toegestaan. Dit standpunt wordt onrechtstreeks bevestigd door art. 249 W. Reg., dat voorziet in de betaling van een recht wanneer de vergunning om de familienaam te wijzigen de vervanging van een hoofdletter door een kleine letter toelaat (zie G. Baeteman, W. Delva en M. Bax, «Overzicht van rechtspraak (1964-1974), *Personen- en familierecht*», *T.P.R.*, 1976, 336, nr. 3). Volgens het Hof van Cassatie heeft art. 249 W. Reg. een zuiver fiscale draagwijdte en slaat het uitsluitend op de naamsverandering, van overheidswege toegestaan (Cass., 29 oktober 1976, gecit.).

5. *Onverjaarbaarheid van de familienaam*. Krachtens het decreet van 6 fructidor jaar II kan de naam niet verloren gaan door verloop van een zekere tijdsspanne. Vandaar is elke vordering tot bescherming van de naam zoals de vordering tot verbetering onverjaarbaar: op welk moment ook kan elke een vordering tot verbetering instellen wegens vergissing of onvolledigheid in de geboorteakte van de voorouders (Hof Antwerpen, 26 april 1978, *R.W.*, 1978-79, 503 met noot; *T. Not.*, 1979, 89 met noot; W. Pintens, noot bij Cass., 29 oktober 1976, gecit. onder nr. 4). Ten on-

rechte houdt het Hof van Cassatie er een andere mening op na : uit het beginsel dat het kind de naam draagt die zijn geboorteakte aan de vader toeschrijft, leidt het Hof af dat, wanneer de schrijfwijze van de geslachtsnaam geen vergissing of onvolledigheid vertoont ten opzichte van de naam in de geboorteakte van de vader, het verschil in schrijfwijze tussen de voorgelegde akte en de akten van de burgerlijke stand van de voorouders geen grond tot gerechtelijke verbetering oplevert welk ook het tijdsverloop tussen deze akten zij (Cass., 29 oktober 1976, gecit. onder nr. 4).

6. *Gebruik van de naam voor beroepsdoeleinden.* Krachtens art. 216, § 2, B.W. mag iedere echtgenoot in zijn beroepsbetrekkingen de naam van de andere alleen met diens instemming gebruiken. Na de ontbinding van het huwelijk is art. 216 B.W. niet meer van toepassing. De ex-echtgenoot mag dulden dat na echtscheiding zijn naam verder wordt gebruikt, maar deze toestemming is dan wel precar : zodra hij een vordering instelt om de andere echtgenoot het gebruik van zijn naam in beroepsaangelegenheden te verbieden, vervalt de toelating (*R.P.D.B.*, Compl. IV, tw. «Nom et prénom», nr. 51). Een echtgenoot is dus na echtscheiding niet meer gerechtigd om op grond van art. 216 B.W. een vordering in te stellen tot gebruik van de naam van de medeëchtgenoot in de uitoefening van het beroep (Rb. Brussel, 8 juni 1977, *Rev. tr. dr. fam.*, 1978, 91 ; reeds eerder : Rb. Brussel, 14 januari 1972, *J.T.*, 1972, 221).

Daar *de lege lata* moeilijk kan worden geopteerd voor de opvatting dat na echtscheiding het gebruik van de naam van de medeëchtgenoot in de uitoefening van het beroep, bij wijze van schadeloosstelling, enkel mag worden voortgezet door de echtgenoot die geen schuld heeft aan de echtscheiding (E. Vieujean, «Ex. de jur.» (1970-1975) *Personnes*», *R.C.J.B.*, 1978, 364, nr. 126), zijn wij op dit punt dringend aan een hervorming toe (vgl. Frankrijk : art. 264 C. civ.). In de resolutie (78) 37, inzake de gelijkheid van de echtgenoten in het burgerlijk recht, en aangenomen door het ministercomité van de Raad van Europa op 27 september 1978, is voorzien in het behoud van rechtswege van het gebruik van de naam na de ontbinding van het huwelijk, tenzij na echtscheiding een vonnis op verzoek van één van de echtgenoten en om gegronde redenen die op beiden toepasselijk zijn, het gebruik ervan verboden heeft (zie S. Oschinsky en D. Gevaert-Delatte, «Un nouveau pas en avant vers l'égalité entre femmes et hommes», *J.T.*, 1979, 173 e.v.).

II. Staat van de persoon in de familie

§ 1. Concubinaat

7. *Vrijgevigheiden tussen concubinerenden.* Tot vóór het cassatiearrest van 13 november 1953 waren rechtsleer en rechtspraak van mening dat om een vrijgevigheid tussen concubinerenden als ongeldig te beschouwen de ongeoorloofde beweegreden de determinerende reden diende te zijn, m.a.w. de doorslaggevende beweegreden welke toeliet de juiste draagwijdte van het contract te bepalen. Sinds dit cassatiearrest is het voldoende dat één der determinerende beweegredenen een ongeoorloofd karakter heeft (Cass., 13 november 1953, *Pas.*, 1954, I, 190 met noot R.H. ; *R.C.J.B.*, 1954, 9 met noot J. Dabin). In een recent arrest van 23 juni 1977 (*R.W.*, 1977-78, 1996 ; *J.T.*, 1978, 83 ; *R.G.*, 1978, nr. 22250, 255 ; bevestiging van Hof Luik,

24 juni 1976, *J. Liège*, 1976-77, 81) bevestigt het hof zijn zienswijze door eraan te herinneren dat een vrijgevigheid tussen concubinerenden nietig is indien één determinerende beweegreden erin bestaat de ongeoorloofde betrekking te doen ontstaan, in stand te houden of te bezoldigen (ook Hof Brussel, 7 december 1976, verder gecit.). Enkel wanneer het hof afziet van zijn a priori van immoraliteit ten aanzien van het concubinaat en terugkeert tot het begrip doorslaggevende beweegreden, zal het een juiste toepassing maken van de theorie van de ongeoorloofde oorzaak (N. Jeanmart, «Het feitelijk samenleven», in *Feitelijke scheiding — feitelijk samenleven*, Koninklijke federatie van Belgische notarissen, Gent, 1978, 78, nr. 8).

Rechtsleer en rechtspraak aanvaardden unaniem het principe van de bekwaamheid van de concubinerenden om overeenkomsten onder bezwarende titel of om niet te sluiten. Daaruit volgt dat de tussen hen gesloten overeenkomsten geldig zijn behoudens het bewijs van de ongeoorloofde beweegreden, oorzaak van de overeenkomst. Uit welke elementen bestaat dit bewijs om de vordering tot nietigverklaring te kunnen staven ? Terwijl vroeger het bewijs van het bestaan van het concubinaat voldoende was — eventueel bewijs te leveren door de tegenpartij — om te vermoeden dat de vrijgevigheid werd gedaan met inachtneming van de concubinaatsbetrekkingen (Cass., 19 januari 1968, *Pas.*, 1968, I, 640), laat er zich nu duidelijk een ommekeer in de rechtspraak voelen (Cass., 23 juni 1977, gecit. ; reeds eerder : Cass., 26 november 1970, *Pas.*, 1971, I, 223). Zij stelt zich niet meer tevreden met het louter bewijs van het concubinaat maar eist bovendien dat het bewijs wordt geleverd van de wil van de auteur van de handeling om ongeoorloofde betrekkingen te doen ontstaan, in stand te houden of te vergoeden. Het Hof van Beroep te Brussel heeft in zijn arrest van 7 december 1976 (*Rev. Not.*, 1977, 300 met noot N. Jeanmart ; *R.G.*, 1977, nr. 22187, 407 met noot) doen blijken van een zelfde bekommernis om de gemeenrechtelijke bewijsregels te doen in acht nemen. Het hof heeft nochtans het bestaan van geoorloofde beweegredenen opgemerkt die de vrijgevigheid konden rechtvaardigen, dit schijnbaar onder invloed van de eerder geldende rechtspraak : de genegenheid die de concubinerenden elkaar betuigden werd niet beschouwd als strijdig met de goede zeden.

Ook het Hof van Beroep te Luik herinnerde eraan dat het gemene recht inzake bewijslast geen enkele afwijking ondergaat wat betreft de vrijgevigheiden tussen concubinerenden (Hof Luik, 27 april 1977, *J. Liège*, 1977-78, 89 ; ook Hof Luik, 24 juni 1976, gecit.). In casu had een verzekeringsmaatschappij zich onttrokken aan de betaling van een kapitaal aan een bijzit die werd aangewezen als begunstigde na het overlijden van haar metgezel.

In deze stand van de rechtspraak moet het overspelig karakter van de betrekkingen zonder invloed blijven op de geldigheid van de vrijgevigheid aangezien het bewijs van de ongeoorloofde oorzaak en haar determinerend karakter ten laste valt van de verzoeker tot nietigheid en dat gezegd bewijs niet uit het louter bestaan van de seksuele betrekkingen tussen partijen kan blijken (N. Jeanmart, *o.c.*, 84, nr. 25 ; in die zin reeds : Hof Luik, 24 juni 1976, gecit. ; Hof Brussel, 7 december 1976, gecit.).

Uit dit alles blijkt dat de rechtspraak minder en minder een vijandige houding aanneemt ten aanzien van het concubinaat. Dit komt niet alleen tot uiting in verband met de theorie van de ongeoorloofde oorzaak maar ook in andere

domeinen zoals in verband met de vergoeding aan concubinerenden wegens overlijden van hun metgezel door een bewezen fout van een derde (zie L. De Wilde, «Concubinaat en rechtmatig belang», *R.W.*, 1978-79, 1681) of in verband met de vergoeding in geval van éézijdige verbreking van het concubinaat (M. Grooten, «De éézijdige verbreking van het concubinaat en haar juridische gevolgen», *IUS*, 1979, 93 e.v.).

§ 2. Aangaan van het huwelijk²

8. *Wachttermijn*. Was de rechtspraak reeds geëvolueerd in de zin dat voor de verkorting van wachttermijn met natuurlijke onmogelijkheid om geslachtsgemeenschap te hebben wordt gelijkgesteld het geval dat de vrouw niet zwanger meer kan worden (Hof Gent, 2 april 1976, *R.W.*, 1976-77, 434 met noot J. Pauwels; zie vorige kroniek, *R.W.*, 1977-78, 2474, nr. 5) met de uitspraak van de Rechtbank te Kortrijk (13 april 1979, *R.W.*, 1978-79, 274 met noot) is zij nog een stap verder gegaan: met het geval dat de wachttermijn een einde neemt in geval van bevalling — bewijs van de niet-zwangere toestand van de vrouw — wordt gelijkgesteld het geval waarin bewijs wordt geleverd dat de vrouw niet zwanger is (zie daarover, J. H. Herbots, «Mag ik hertrouwen asjublief? — Over analogie en wetsuitlegging», *R.W.*, 1978-79, 2689).

Welke rechtbank is er *ratione loci* bevoegd om over de verkorting van de wachttermijn uitspraak te doen? Volgens art. 296, tweede lid, B.W. blijft de rechtbank die de echtscheiding op grond van bepaalde feiten heeft toegestaan bevoegd om nadien een verkorting toe te staan. Quid in de andere gevallen? De rechtbank van de woonplaats van de vrouw is bevoegd ingeval het huwelijk ontbonden is door de dood of door echtscheiding met onderlinge toestemming (Arrond. Charleroi, 31 maart 1976, *Rev. trim. dr. fam.*, 1979, 191; reeds eerder: Rb. Hasselt, 26 februari 1974, *J. Liège*, 1974-1975, 188).

9. *Verzet tegen voorgenomen huwelijk*. Het Hof van Cassatie heeft uitdrukkelijk gesteld dat, gelet op de artt. 176 en 179 B.W., de ascendenten, bij afwijzing van hun eis tot verzet tegen een voorgenomen huwelijk, niet tot schadevergoeding kunnen worden veroordeeld. Uit deze bepalingen blijkt, aldus het Hof, dat deze bloedverwanten rechtmatig optreden zelfs wanneer er geen wettelijk beletsel tegen het huwelijk bestaat en dat de wetgever hun aldus het recht verleent een bedenktijd aan hun afstammeling vóór het huwelijk op te leggen; deze bedenktijd kan uiteraard worden verlengd door het aanwenden van al de door de wet bepaalde rechtsmiddelen (Cass., 14 oktober 1977, *R.W.*, 1978-79, 1107 met noot; *Pas.*, 1978, I, 197; *Arr. Cass.*, 1978, 210; *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 241 met noot). Het Hof ziet aldus geen rechtsmisbruik indien de ouders, zonder enige wettige reden, van hun recht van verzet gebruik maken ondanks het feit dat zij voordien reeds hun recht om tegen het huwelijk op te komen (art. 152 B.W.) hadden aangewend en dat dit door de rechtbank ongegrond werd verklaard (*anders*: Rb. Dendermonde, 1 april 1976, *R.W.*, 1975-76, 2507 met noot J. Pauwels; H. De Page, I, nr. 635 en voetnoot 3, 773; J.P. Masson, «Le consentement des

ascendants au mariage de leurs descendants majeurs», *A.N.E.*, 1970, nr. 8bis).

Voorgesteld wordt om de privileges, verbonden aan het recht van verzet door ascendenten, door een wetgevende tussenkomst af te schaffen en wel door het recht van verzet uitdrukkelijk te beperken tot een wettelijk huwelijksbeletsel, door aan de ascendenten de verplichting op te leggen hun verzet in de akte van verzet te motiveren en door hen evenzeer te veroordelen zo het verzet wordt afgewezen (J.P. Masson, «L'opposition des ascendants au mariage de leurs descendants», *J.T.*, 1978, 203).

§ 3. Nietigheid van het huwelijk

10. *Simulatie of schijnhuwelijk*. Eensgezind neemt de rechtspraak de nietigheid van het huwelijk aan indien het aangegaan werd om andere redenen dan om een blijvende echtvereniging tot stand te brengen, met name met het enkel doel de Belgische nationaliteit te verkrijgen en aldus verder ongestoord prostitutie te kunnen bedrijven (Rb. Brussel, 4 oktober 1977, *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 261; Rb. Luik, 24 juni 1977, *J. Liège*, 1977-1978, 227). De feitenrechter oordeelt soeverein of het om een schijnhuwelijk gaat (Rb. Charleroi, 9 februari 1977 en 26 mei 1978, *Pas.*, 1978, III, 9).

De vraag dient echter te worden gesteld of het inderdaad vereist is, zoals de Burgerlijke Rechtbank te Luik heeft beslist (Rb. Luik, 13 januari 1978, *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 265 met noot; *J. Liège*, 1978-79, 55), dat het bewijs wordt geleverd dat de bedoeling om het huwelijk van zijn normaal doel af te wenden bij beide echtgenoten bestond (zie in verband met deze problematiek: E. Vieujean, «Ex. de jur. (1956-1960), Personnes et biens», *R.C.J.B.*, 1961, 486). Meermaals wordt het onderscheid gemaakt tussen enerzijds schijnhuwelijk en anderzijds afwezigheid van toestemming, in welk geval een reële handeling wordt gesteld maar waarbij een intrinsiek element ontbreekt, waardoor de handeling nietig is (H. De Page, I, nr. 22 en nr. 659bis en II, nr. 624; J. Dabin, noot bij Rb. Brussel, 26 juni 1942, *R.C.J.B.*, 1947, 38 en 56). Bij een geveinsd huwelijk is er geen gemis aan toestemming maar wel een akkoord van beide echtgenoten om de normale gevolgen van het huwelijk uit te sluiten (H. De Page, I, nr. 659bis); heeft een van de echtgenoten de intentie om te huwen dan is er geen schijnhuwelijk (Rb. Kortrijk, 17 mei 1957, *R.W.*, 1957-58, 425). Het zo juist gemaakt onderscheid tussen simulatie en afwezigheid van toestemming komt nogal kunstmatig voor. Want kan er niet worden gesteld dat wanneer bij degenen die huwen niet een ernstige doelgerichte wil bestaat — zijnde het stichten van een levensgemeenschap tussen man en vrouw — hetgeen neerkomt op het ontbreken van iedere wil tot het bereiken van een rechtsgevolg, er ook geen toestemming bestaat om toe te treden tot de instelling van het huwelijk? Dit leidt tot de conclusie dat om van veinzing te kunnen spreken, het volstaat dat één van de echtgenoten de bedoeling heeft om het huwelijk van zijn doel af te wenden (in die zin: Rb. Brussel, 4 oktober 1977, *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 261; zie F. Rigaux, *Les personnes*, I, nr. 1159).

11. *Putatief huwelijk*. Wegens de goede trouw van minstens een van de echtgenoten kan het voordeel van het putatief huwelijk worden toegekend. Met goede trouw wordt bedoeld, aldus de Burgerlijke Rechtbank te Mechelen, het onwetend zijn betreffende de ongeldigheid van

² Voor de huwelijksbeletselen — bloed- en aanverwantschap — zie P. Senaevé, «La prohibition du mariage en raison de la parenté et de l'alliance», *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 321.

het huwelijk (Rb. Mechelen, 25 mei 1976, *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 383 ; reeds eerder : Cass., 8 maart 1963, *Pas.*, 1963, I, 755). Ten onrechte beweert Rb. Mechelen dat de goede trouw niet moet worden bewezen. De Belgische rechtspraak is immers van oordeel, in strijd met de Franse, dat wie het voordeel van het putatief huwelijk wil genieten, bewijzen moet dat hij te goeder trouw was op het ogenblik van het huwelijk (zie W. Delva en G. Baert, «Overzicht van rechtspraak (1960-1963), Personen- en familierecht», *T.P.R.*, 1964, 265, nr. 42 ; F. Rigaux, *o.c.*, nr. 1484). De rigiditeit van deze regel wordt wel verzacht doordat de feitenrechter, dank zij een ruime interpretatie van de omstandigheden, tot het bestaan van de goede trouw mag besluiten (M. Storme, *De bewijslast in het Belgisch privaatrecht*, Gent, 1962, 374-375, nrs. 397 en 398).

§ 4. Wederzijdse rechten en verplichtingen van de echtgenoten

12. *Juridische aard van de bepalingen 212-224 B.W.* Is het niet betwist dat de bepalingen van het primair stelsel een dwingend karakter hebben, de vraag of die bepalingen van openbare orde zijn blijft echter fel gecontroveerd. Het antwoord op die vraag heeft zijn belang in verband met de sanctieregeling : zijn de bepalingen van het primair stelsel enkel van dwingend recht, dan is de nietigheid relatief van aard ; raken zij daarenboven de openbare orde dan is de nietigheid absoluut, in welk geval elke belanghebbende ze mag aanvoeren en de rechter kan het zelfs ambtshalve doen (zie daarover H. Casman en M. Van Look, *Huwelijksvermogensstelsels*, Brussel, 1977, I/1, 7-8). Volgens Delva moet het antwoord genuanceerd zijn : de in het primair huwelijksvermogensstelsel besloten principes raken de openbare orde maar de modaliteiten die door de echtgenoten, zij het bij huwelijkscontract, voor de toepassing van die principes werden uitgewerkt, betreffen alleen hun privé-belangen en lijken daarom alleen van imperatieve aard te zijn (W. Delva, «De algemene principes met betrekking tot het secundair huwelijksvermogensrecht», in *Het nieuwe Belgische huwelijksvermogensrecht*, Gent, 1978, 166, nr. 16 en de referenties in voetnoot 38).

Is de nietigheid relatief, in de zin dat alleen de echtgenoten de nietigheid kunnen vorderen van een overeenkomst welke afwijkt van de artt. 213 e.v. B.W., dat belet niet dat zij van openbare orde is (zie noot bij Cass., 21 oktober 1971, *R.C.J.B.*, 1972, 426). De openbare orde moet hier worden beschouwd als een «gerechtelijke» openbare orde : de rechter moet ambtshalve de nietigheid aanvoeren van een bepaling waarbij de artt. 213 e.v. B.W. worden geschonden ; het middel afgeleid uit de nietigheid van een dergelijke bepaling kan voor het eerst voor het Hof van Cassatie worden aangevoerd (F. Rigaux, «Quelques réflexions sur la loi du 14 juillet 1976 — Droit interne et droit international privé», *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 13).

13. *Plicht tot bijstand.* Zeer schaars is de rechtspraak die de precieze inhoud van deze plicht omschrijft. Het is dan nog de rechtspraak omtrent de gronden tot echtscheiding, inzonderheid «de grove beledigingen», die de inhoud van de plicht tot bijstand bepaalt (zie W. Delva en G. Baert, «Overzicht van rechtspraak (1960-1963), Personen- en familierecht», *T.P.R.*, 1964, 393, nr. 59e). Zo wordt voor de vrouw de last, die de verzorging van haar zieke man na diens collocatie met zich brengt, geacht verband te houden met haar huwelijksverplichting van bijstand (Cass., 24 fe-

bruari 1978, *R.W.*, 1978-79, 1032). De bijstand van de gezonde echtgenoot is dus voor de zieke echtgenoot een essentieel recht. Is deze idealistische visie van de wetgever, waarin het huwelijk tot doel heeft de bijzondere lasten van het huwelijk te dragen, wel houdbaar ? Van de gezonde echtgenoot, die, alle goede bedoelingen ten spijt, wegens zijn persoonlijkheidsstructuur niet in staat is zijn zieke echtgenoot begrijpend op te vangen, kan niet worden verwacht dat hij zijn zieke partner met de nodige attentie bijstaat ; nog minder kan hij daartoe worden verplicht.

14. *Hulpverplichting.* Daar de plicht tot hulp in de echtelijke verblijfplaats moet worden uitgevoerd is het logisch dat de echtgenoot die de echtelijke verblijfplaats verlaat geen beroep mag doen op de hulp van de andere tenzij hij het bewijs heeft geleverd dat hij wettige redenen had om weg te gaan (constante rechtspraak ; adde : Vred. Bergen, 23 november 1978, *J.T.*, 1979, 240). De feitelijk gescheiden echtgenoot die op grond van dit bewijs onderhoudsgeld krijgt, kan nadien niet van de uitkering worden beroofd wanneer hij de getrouwheidsplicht niet nakomt (*anders* ten onrechte : Vred. Grâce-Hollogne, 1 maart 1977, *J. Liège*, 1977-1978, 64). Aangezien de verplichtingen waartoe de echtgenoten jegens elkaar gehouden zijn, wederzijdse verplichtingen zijn, kan van het opwerpen van de *exceptio non adimpleti contractus* geen sprake zijn, al kan zoals reeds gezegd, de echtgenoot die zonder gegronde reden de samenwoningsplicht niet vervult, geen aanspraak maken op de uitvoering van de hulpverplichting.

15. Heeft de plicht tot hulp het karakter van een specifieke onderhoudsverplichting tussen echtgenoten, met de gemeenschappelijke onderhoudsverplichting (art. 205 B.W.) heeft ze dit gemeen dat in principe daarover geen overeenkomst mag worden gesloten. De geldigheid van zulk een overeenkomst wordt echter niet betwist zo geen afbreuk wordt gedaan aan de dwingende principes betreffende de hulpverplichting (idem in verband met de verplichting tot bijdrage in de lasten van het huwelijk : Rb. Brussel, 8 maart 1977, *Pas.*, 1977, III, 58 ; *R.G.*, 1978, nr. 22322, 458 met noot ; zie ook M. Bax, «De onderhoudsverplichting tussen echtgenoten en tussen ouders en kinderen», in *Onderhoudsgeld*, Brussel, 1978, 48-49, nr. 10) en bijgevolg kan zij aanleiding geven tot veroordeling tot betaling van de achterstallige bedragen (Vred. Etterbeek, 23 oktober 1978, *Rev. trim. dr. fam.*, 1979, 181).

Wegens het «openbare orde» karakter van de onderhoudsverplichting kan echter geen afstand worden gedaan van het recht op hulp of op bijdrage in de lasten van het huwelijk (Rb. Brussel, 1 maart 1978, *R.W.*, 1978-79, 1050 met noot W. Pintens).

16. *Bevoegde rechter ratione loci.* Tot vóór de wet van 24 juli 1978 (*B.S.*, 15 augustus 1978) had de eiser de keuze om de zaak te brengen ofwel voor de vrederechter van de woonplaats van de verweerder (art. 624 Ger. W.) ofwel voor de vrederechter van de laatste echtelijke verblijfplaats (art. 626 Ger. W.). Art. 626 in fine Ger. W. is nu gewijzigd in die zin dat voor onderhoudsgelden in het kader van de artt. 213 en 221 B.W. geen keuzevrijheid meer bestaat. Krachtens het gewijzigde art. 628, 1°, Ger. W. moeten deze vorderingen verplicht worden gebracht voor de vrederechter van de laatste echtelijke verblijfplaats. Door tussenkomst van deze wet is een tegenstrijdigheid opgelost welke bestond tussen de artikelen 626 Ger. W., waarin nog melding was gemaakt van de oude artikelen 212 en 218 B.W., en 628, 2°, Ger. W., waarbij reeds werd verwezen

naar het door de wet van 14 juli 1976 betreffende de wederzijdse rechten en plichten van echtgenoten en de huwelijksvermogensstelsels gewijzigde art. 221 B.W. (oude art. 218) en waarbij door vergetelheid het nieuwe art. 213 B.W. (oude art. 212) niet werd genoemd (voor de probleemstelling, zie Y. Légar, «Réflexions sur la loi du 14 juillet 1976 relative aux droits et devoirs des époux», *J.T.*, 1978, 95). Beide artikelen wezen de rechter van de laatste echtelijke verblijfplaats aan als de territoriaal bevoegde rechter maar in het geval van art. 626 Ger. W. als keuzemogelijkheid terwijl in dat van art. 628 Ger. W. als een opgelegde bevoegdheid.

17. *Dringende en voorlopige maatregelen.* Wanneer een verzoekschrift in het kader van art. 223 B.W. wordt ingediend, moet het niet aan de andere partij worden betekend: krachtens art. 1253bis Ger. W. zijn de artt. 1025 en 1034 Ger. W., welke niet in een betekening voorzien, van toepassing. Terecht is de vrederechter te Elsene van oordeel dat daardoor de rechten van verdediging niet worden geschonden aangezien de oproeping de verweerder in kennis stelt dat er maatregelen worden gevraagd op grond van art. 223 B.W. (Vred. Elsene, 21 januari 1977, *T. Vred.*, 1978, 205). Indien de verweerder niet kan worden opgeroepen wegens niet-vermelding van de woonplaats in het verzoekschrift, dan kan de vordering niet worden behandeld wegens de ongeldigheid van het exploit van rechtsingang (zie Vred. Andenne, 7 oktober 1977, *J. Liège*, 1977-78, 79).

18. Het probleem van de respectieve bevoegdheid van de vrederechter en de jeugdrechtsbank in verband met de bewaring van de kinderen (zie vorige kroniek, *R.W.*, 1977-78, 2476, nr. 9) blijft de juridische gemoederen beheersen. Vred. Oostende heeft de beperkte opvatting dat de vrederechter ter zake enkel bevoegd is als de voorlopige maatregelen betreffende de kinderen samenhangen met een vordering waardoor, op grond van art. 223 B.W., ook dringende maatregelen tegenover één der echtgenoten zelf gevorderd worden (Vred. Oostende, 13 mei 1977, *R.W.*, 1977-78, 772 met noot). Deze zienswijze wordt terecht verworpen door Arrond. Brugge (10 juni 1977, *R.W.*, 1977-78, 761 met noot), die de bevoegdheid van de vrederechter uitbreidt tot alle gevallen van hoogdringendheid (in dezelfde zin: Vred. Sint-Niklaas, 27 juni 1977, *R.W.*, 1977-78, 1062, Kgd. Luik, 28 september 1977, *J. Liège*, 1977-78, 205). Zijn de maatregelen niet dringend geboden, dan is de jeugdrechtsbank bevoegd (Vred. Andenne, 20 april 1978, *J. Liège*, 1977-78, 296). Dit is onder meer het geval wanneer de echtgenoten sedert geruime tijd feitelijk gescheiden zijn (Vred. Waver, 2 september 1977, *J.T.*, 1978, 402 met noot; Kgd. Hoei, 24 november 1977, *J.T.*, 1978, 207).

In tegenstelling tot de huidige versnippering van bevoegdheden over verschillende jurisdicties ware de oprichting van een afzonderlijke en totaal onafhankelijke jurisdictie met ruime bevoegdheid inzake jeugd- en familierecht, misschien wel wenselijk (zie J. Colaes en H. van Bossuyt, «Bedenkingen met betrekking tot de wenselijkheid van oprichting van een familiale rechtsmacht of gezinsrechtbank», *IUS*, 1979, 213 e.v.; zie ook M.-Th. Meulders-Klein, «La violence au sein du couple, ébauches de réponses juridiques en droit continental», *J.T.*, 1978, 616).

19. Al de maatregelen die op grond van art. 223 B.W. worden genomen, moeten voldoen aan het vereiste van de

dringendheid (Vred. Grâce-Hollogne, 4 november 1977, *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 399; *J. Liège*, 1978-79, 24). Dit blijkt o.a. uit de omstandigheid dat de vrederechter binnen vijftien dagen na de indiening van het verzoek uitspraak moet doen (art. 1253quater, e, Ger. W.). Bovendien moeten de maatregelen voorlopig zijn. Wat «voorlopig» in deze context betekent, lijkt in de rechtspraak erg betwist te zijn. Aangenomen moet worden dat de vrederechter, behoudens in het geval van art. 223, derde lid, B.W. niet verplicht is om in zijn beschikking een tijdsduur te bepalen (zie vorige kroniek, *R.W.*, 1977-78, 2472, nr. 9; J. Jottrand, «L'ordre des familles et l'article 223 nouveau du code civil», *T. Vred.*, 1977, 289; *J.T.*, 1977, 705 met antwoord van J. Eeckhout, «L'article 223 du code civil et la notion de mariage», *J.T.*, 1978, 72; P. Bodson, «De l'article 223 du Code civil», *J.T.*, 1978, 369; anders: G. Archambeau, «De l'article 223 C.c.», *J.T.*, 1978, 72; Vred. Elsene, 29 juni 1977, *T. Vred.*, 1978, 44; Vred. Verviers, 14 december 1977, *T. Vred.*, 1978, 193; *J. Liège*, 1977-78, 208; Vred. Hoei, 7 december 1978, *J. Liège*, 1978-79, 223 met noot J.H.).

Vaak wordt beweerd dat de vrederechter niet bevoegd is om steeds maar de door hem genomen maatregelen te verlengen (Vred. Grâce-Hollogne, 26 mei 1978, *J. Liège*, 1978-79, 151; Vred. Andenne, 5 oktober 1978, *J. Liège*, 1978-79, 152; Vred. Le Roeulx, 20 juni 1978, *J.T.*, 1978, 649; Vred. Schaarbeek, 8 september 1978, *J.T.*, 1979, 60), dit omdat hij daardoor feitelijke situaties zou legaliseren, waartoe hij geen bevoegdheid heeft (I. Vanstraelen, noot bij Vred. Ciney, 28 juni 1978, *T. Vred.*, 1978, 103). M. i. moet «voorlopig» in het kader van de hier besproken problematiek worden begrepen in die zin dat de genomen maatregelen nooit op *definitieve wijze* de rechten van de echtgenoten kunnen wijzigen; zij regelen slechts een voorlopige situatie. Niets kan dus de vrederechter beletten om achtereenvolgende voorlopige maatregelen te nemen als ze maar een voorlopige situatie blijven regelen (Vred. Ciney, 28 juni 1978, *T. Vred.*, 1978, 103 met noot I. Vanstraelen; *J. Liège*, 1978-79, 46); evenmin kan het tijdsverloop tussen de feitelijke scheiding en de inleiding van de vordering voor hem een hinderpaal vormen voor het treffen van dringende en voorlopige maatregelen (Vred. Grivegnée, 24 januari 1979, *J.T.*, 1979, 429; anders: Vred. Anderlecht, 18 maart 1979, *T. Vred.*, 1979, 97; Vred. Rochefort, 8 december 1978, *T. Vred.*, 1979, 171; A. Timmerman «De l'article 223 actuel du code civil», *J.T.*, 1978, 369) op voorwaarde echter dat er nog dringendheid aanwezig is, hetgeen bij een langdurige feitelijke scheiding onwaarschijnlijk wordt.

20. Kunnen de inkomstendelegatie (art. 221 B.W.) en de maatregelen in het kader van art. 223 B.W. in hetzelfde verzoekschrift worden gevraagd (zie vorige kroniek, *R.W.*, 1977-78, 2477, nr. 9; *adde*: Arrond. Brugge, 10 juni 1977, *R.W.*, 1977-78, 761 met noot; Rb. Antwerpen, 18 januari 1977, *R.W.*, 1977-78, 1524 met noot (impliciet); Rb. Brussel, 13 maart 1978, *R.W.*, 1978-79, 1167), hetzelfde is niet mogelijk m.b.t. de artt. 213 (onderhoudsgeld) en 223 B.W. omdat de procedure in het kader van art. 213 B.W. (artt. 1320-1321 Ger. W.) niet identiek verloopt met die (art. 1253bis e.v. Ger. W.) in het kader van art. 223 B.W. (Vred. Nijvel, 4 januari 1978, *J.T.*, 1978, 211).

21. Sinds de wet van 14 juli 1976 is verzet mogelijk tegen de beschikking van de vrederechter, op grond van art. 223 B.W., bij verstek gewezen (art. 1253quater, c, Ger. W.).

Onder de wettelijke regeling van 1958 was verzet in geval van dringende en voorlopige maatregelen uitgesloten (G. Baeteman en J.P. Lauwers, *Devoirs et droits des époux*, Brussel, 1960, 356, nr. 306).

Het verzet moet krachtens art. 1253^{quater}, c, Ger. W. bij verzoekschrift worden gedaan en niet bij dagvaarding (Vred. Ukkel, 22 februari 1978, *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 395). Maar een bij gerechtsdeurwaardersexploot betekend verzet tegen een vonnis geveld op grond van art. 223 B.W. is geldig daar geen proceshandeling nietig kan worden verklaard indien de wet de nietigheid ervan niet uitdrukkelijk heeft bepaald (art. 860 Ger. W.) en art. 1253 Ger. W. niet in die nietigheid heeft voorzien; niettemin dient de procedure genormaliseerd te worden, namelijk door partijen in raadkamer op te roepen (Vred. Gent, 27 mei 1977, *T. Vred.*, 1978, 48; Vred. Brussel, 1 juni 1978, *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 396 met noot G. Archambeau). De nodeloos gemaakte kosten, veroorzaakt door tussenkomst van de gerechtsdeurwaarder, moeten ten laste worden gelegd van de eiser op verzet (art. 866 Ger. W.; Vred. Gent, 27 mei 1977, gecit.).

Hoger beroep moet worden ingesteld binnen een maand na de kennisgeving van de beschikking (art. 1253^{quater}, d, Ger. W.). Deze termijn wordt tijdens de gerechtelijke vakantie niet verlengd (Rb. Brussel, 5 april 1978, *R.W.*, 1978-79, 1371: niet-toepasselijkheid van art. 50, tweede lid, Ger. W.).

22. *Verzegeling*. Volgens de vrederechter te Borgerhout is het verzoek tot verzegeling, ingediend terwijl geen vordering tot echtscheiding is ingesteld, ongegrond (allicht bedoeld «niet-ontvankelijk»): tijdens het huwelijk kunnen enkel maatregelen op grond van de artt. 223 en 224 B.W. worden gevorderd (Vred. Borgerhout, 6 september 1977, *T. Vred.*, 1978, 42; *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 388 met noot Ch. Panier; in dezelfde zin: Vred. Tielt, 8 december 1976 en 6 januari 1978, *R.W.*, 1978-79, 1380 met noot; Vred. Oostende, 5 april 1978, *T. Vred.*, 1978, 278; *R.W.*, 1978-79, 1245 met noot C. De Busschere; Vred. Willebroek, 12 januari 1979, *T. Vred.*, 1979, 172). Gelet op de algemeenheid van de termen van artikel 1148 Ger. W. betreffende de verzegeling, is de maatregel van verzegeling wel mogelijk in geval van feitelijke scheiding (Vred. Kortrijk, 21 augustus 1978, *R.W.*, 1978-79, 2680 met noot I. Vanstraelen; Vred. Seraing, 4 oktober 1978, *J. Liège*, 1978-79, 110; *T. Vred.*, 1979, 168). De echtgenoot dient dan de verzegeling te vragen bij afzonderlijk verzoekschrift, zoals bedoeld in art. 1148 e.v. Ger. W., en niet bij een verzoekschrift op grond van art. 223 B.W.; de procedures zijn immers totaal verschillend (C. De Busschere, noot bij Vred. Oostende, 5 april 1978, gecit.).

Als argument a contrario tegen de toepassing van de maatregel van de verzegeling in geval van feitelijke scheiding wordt vaak naar voren gebracht dat art. 1282 Ger. W. in deze mogelijkheid voorziet ingeval een procedure tot echtscheiding of tot scheiding van tafel en bed aanhangig is (voor een toepassing: Rb. Mechelen, 8 juni 1978, *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 385 met noot Ch. Panier). Bijgevolg zou deze mogelijkheid daarbuiten niet bestaan (R. Mougenot, «L'opposition des scellés sur les biens de la communauté», *T. Vred.*, 1969, 41, nr. 5; Vred. Borgerhout, 6 september 1977, gecit.; Vred. Tielt, 8 december 1976 en 6 januari 1978, gecit.; Vred. Oostende, 5 april 1978, gecit.; anders: *R.P.D.B.*, v^o, «Divorce et séparation de

corps», *Compl. I*, nrs. 231 en 251: art. 1282 Ger. W. is enuntiatief; in dezelfde zin C. De Busschere, noot bij Vred. Oostende, 5 april 1978, gecit.), ook niet na echtscheiding (Vred. Ath, 20 april 1977, *T. Vred.*, 1978, 204; anders: Vred. Andenne, 3 mei 1977, *J. Liège*, 1977-78, 7; Vred. Oostende, 5 april 1978, gecit. Deze argumentatie kan juist wegens de algemene draagwijdte van art. 1148 Ger. W. — art. 1282 Ger. w. is enkel enuntiatief — niet worden aangenomen).

Volgens vrederechter De Bièvre is de verzegeling een barbaarse civielrechtelijke procedure welke om die reden moet worden vermeden (A. De Bièvre, «Verzegeling en feitelijke scheiding» (mededeling), *R.W.*, 1978-79, 1866). Beter kunnen de echtgenoten, aldus de vrederechter, een beroep doen op de vrederechter in het kader van art. 223 B.W.; in dat geval kan de vrederechter, alvorens te beslissen over de grond van de zaak zelf, onroerende goederen blokkeren ofwel wanneer het roerende goederen betreft machtiging verlenen om verzet te doen in handen van de andere echtgenoot of van derde (art. 1253^{septies} Ger. W.). Opgemerkt zij dat een dergelijke maatregel geen oplossing biedt ingeval een echtgenoot een safeloket heeft gehoord. De bank, bij wie een echtgenoot een loket in huur heeft genomen, is geen derde zodat verzet te haren opzichte geen gelding heeft. Een zegellegging zou in dit geval wel nuttig zijn te meer daar voor de toepassing van art. 1174 Ger. W. — het verbod opgelegd door de vrederechter aan elke persoon die aan de gemeenschap titels, sommen of waarden schuldig is, daarvan bewaring heeft of ze onder zich houdt voor andermans rekening (bv. notarissen, banken, enz.), ze terug te geven, te betalen of over te dragen — een zegellegging dient te geschieden (I. Van Straelen, noot bij Vred. Kortrijk, 21 augustus 1978, gecit.). Ook ten aanzien van titels en speciën die zich bevinden in het huis van de medeëchtgenoot is de verzegeling een doeltreffende maatregel: met het verzet in het kader van art. 1253^{septies} Ger. W. wordt dikwijls achter het net gevist.

23. *Inkomstendelegatie*. De vraag of voor de toekenning van de inkomstendelegatie (art. 221 B.W.; tijdsbepaling niet vereist: Rb. Brussel, 26 oktober 1977, *R.W.*, 1977-78, 1453 met noot J. P.) het bestaan van een huishouden vereist is (zie vorige kroniek, *R.W.*, 1977-78, 2476, nr. 8 in fine; bij vergetelheid werd daar geen referentie opgegeven in verband met het standpunt van J. Pauwels, *Rechten en plichten van gehuwden*, Leuven, 1977, 97, nr. 112) kreeg in de rechtspraak voor het eerst een antwoord. Omdat de wet van 14 juli 1976 de uitdrukking «lasten van het huishouden» vervangen heeft door «lasten van het huwelijk» kan, volgens de Burgerlijke Rechtbank te Antwerpen (18 januari 1977, *R.W.*, 1977-78, 1524 met noot J. Pauwels en R. Gotzen) een ontvangstmachtiging worden toegestaan zolang het huwelijk bestaat, ook wanneer na de feitelijke scheiding geen huishouding meer bestaat. Terecht heeft Rb. Dendermonde (26 april 1977, *R.W.*, 1977-78, 465 met noot J. Pauwels) er anders over geoordeeld: niet de formele huwelijksband telt, maar wel het feit dat er nog van een huishouding, in de zin van het behoud van zekere banden van materiële of affectieve aard, sprake is. Juist wegens het feit dat de rechten en plichten van de echtgenoten moeten worden uitgeoefend en nageleefd in de echtelijke verblijfplaats, heeft de rechtspraak vóór de wet van 14 juli 1976 in geval van feitelijke scheiding steeds het bestaan van een huishouden vereist. Deze regel is niet gewijzigd door de vervanging van de term «lasten van het huishouden» door

«lasten van het huwelijk» (in die zin ook Vred. Messancy, 25 mei 1977, *J. Liège*, 1977-78, 111 ; anders : J. Pauwels noot bij Vred. Dendermonde, 26 april 1977, gecit.). Wel dient de vraag te worden gesteld of de inkomstendelegatie niet eerder moet worden gezien als een uitvoeringstechniek om de naleving van de plicht tot hulp of bijdrage in de lasten van het huwelijk af te dwingen, nu de wetgever (wet van 9 juli 1975) zelf van dit principe heeft afgeweken door de invoering van de inkomstendelegatie als een vorm van dwanguitvoering voor de uitkering na echtscheiding (art. 301bis B.W.).

24. De rechtbank van Antwerpen diende de vraag te beantwoorden of het toekennen van een ontvangstmachtiging behoort tot de dringende en voorlopige maatregelen die de vrederechter op grond van art. 223 B.W. kan nemen. De rechtbank heeft deze vraag ontkennend beantwoord : art. 223 B.W. is ook van toepassing in geval van ernstige verstoring van de verstandhouding tussen de echtgenoten ; bijgevolg zou dan machtiging kunnen worden verleend aan de echtgenoot die schuld heeft aan de feitelijke scheiding, hetgeen in strijd is met art. 221 B.W. (Rb. Antwerpen, 18 januari 1977, *R.W.*, 1977-78, 1524 met noot J. Pauwels en R. Gotzen ; anders : M. Bax, «Kroniek Personen- en Familierecht (1976-1977)», *R.W.*, 1977-78, 2478, nr. 9, in fine ; zie in dit verband ook Vred. Nijvel, 4 januari 1978, *J.T.*, 1978, 211).

25. Hoger beroep tegen een beschikking inzake inkomstendelegatie is mogelijk binnen een maand na de kennisgeving (art. 1253quater Ger. W.). Deze termijn is een vervalt termijn. Bijgevolg is bij niet-naleving van dit voorschrift de regel van art. 861 Ger. W. niet van toepassing (Rb. Brussel, 28 september 1977, *R.W.*, 1977-78, 1208).

26. De echtgenoot die zich vrijwillig geheel of ten dele onttrekt aan de gevolgen van de machtiging door de rechter verleend krachtens art. 221 B.W., kan vervolgd worden wegens verlaten van familie (art. 391bis, derde lid, Sw.). De termijn waarvan sprake in art. 391bis Sw. begint slechts te lopen vanaf het ogenblik waarop de termijnen voor het aanwenden van de gewone rechtsmiddelen verstreken zijn. Bijgevolg is de strafvordering wegens familieverlaten niet ontvankelijk wanneer, niettegenstaande het vonnis van inkomstendelegatie uitvoerbaar is bij voorraad (krachtens art. 1253bis Ger. W., is art. 1034 Ger. W. van toepassing), het hoger beroep tegen dat vonnis nog hangende is (Corr. Oudenaarde, 29 april 1977, *R.W.*, 1977-78, 199 met noot A. Vandeplass).

27. *Bescherming van de gezinswoning*. Waar het vermogen, met centraal de eigendom, een subjectief karakter blijkt te hebben in de zin van het geheel van op zichzelf waardevolle, in geld waardeerbare goederen, tekent er zich toch een trend af om dit vermogen een doelgerichte bestemming te doen krijgen in de zin van een functioneel doelgericht middel dienstig tot welzijn, waaraan het onderworpen is en alleen zolang het daartoe dienstig blijft gerechtvaardigd is in al zijn attributen : binnen deze context dient de gezinswoning en het zich daarin bevindend huisraad gesitueerd te worden als doelgericht vermogen bij uitstek dat bescherming verdient en thans verkregen heeft (W. Delva, «Doelgerichte vermogens : de gezinswoning en het gezinshuisraad door de wet beschermd», *T. Not.*, 1978, 197).

28. Krachtens art. 215 B.W. is de instemming van de echtgenoot vereist opdat een gehuwde geldig zou kunnen beschikken over het zakelijk recht dat hij op de gezins-

woning heeft. Weigert de echtgenoot wiens instemming vereist is, zonder gewichtige redenen dan kan de andere echtgenoot zich doen machtigen door de rechtbank van eerste aanleg om de handeling alleen te verrichten. De beoordeling van de gewichtige redenen om de instemming te weigeren wordt overgelaten aan het soevereine oordeel van de rechtbank. Werden als dusdanig erkend : de omstandigheid dat de persoonlijke eigendom — gezinswoning — van de vrouw in aanmerking kan komen voor de wedernemingen en vergoedingen bij de vereffening van de gemeenschap en dat de zoon door voormelde vervreemding onrechtstreeks onterfd zou kunnen worden (Hof Bergen, 18 oktober 1977, *R.G.*, 1978, nr. 22277, 343 met noot ; *Pas.*, 1978, II, 41 ; *J.T.*, 1977, 732 : behoeftigheid van de vrouw komt niet in aanmerking). In een ander geval werd de aanvraag van de vrouw tot verkoop van haar persoonlijk goed, waarin de gezinswoning was gevestigd, ingewilligd daar de echtgenoten reeds jaren feitelijk gescheiden leefden en beiden een echtscheidingsvordering hadden ingesteld, zodanig dat niet meer te verwachten viel dat zij het gemeenschapsleven zouden hernemen, ook niet na de eventuele afwijzing van de echtscheidingseis (Hof Brussel, 8 juni 1977, *J.T.*, 1978, 11 met noot ; *R.G.*, 1978, nr. 22279, 347).

Kan worden gesteld dat in geval van feitelijke scheiding art. 215 B.W. niet meer geldt wanneer er geen gezin meer is (W. Delva, *o.c.*, 204, nr. 25) — gezin in de betekenis dat er nog een huishouden bestaat in de woning die voorheen gemeenschappelijk betrokken werd —, in de andere gevallen van feitelijke scheiding blijft de bescherming van art. 215 B.W. behouden, ook na een foutieve feitelijke scheiding (Rb. Brussel, 11 oktober 1977, *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 67 met noot). Want art. 215 B.W. beschermt de gezinswoning en niet de onschuldige echtgenoot (in die zin ook C. De Busschere, «De feitelijke scheiding der echtgenoten», *T. Not.*, 1978, 76).

29. Kan de instemming van de minderjarige echtgenoot tot hypothekering van de gezinswoning worden gegeven zonder machtiging van de familieraad, gehomologeerd door de rechtbank van eerste aanleg ? Omdat hij geen contractspartij is, acht de Rb. Brussel dit mogelijk (8 juni 1977, *R.W.*, 1977-78, 1058 met noot J.P. ; *R.G.*, 1978, nr. 22276, 342 met noot ; zie ook P. Hermans, «De wet van 14 juli 1976 en de financiële instellingen», *R.W.*, 1976-77, 2163 e.v., nr. 4). M.i. (zie vorige kroniek, *R.W.*, 1976-77, 1693, nr. 142) blijft deze handeling tot de patrimoniale sfeer behoren zodat de ontvoogde minderjarige (ontvoogd door huwelijk) slechts kan optreden wanneer de door wet opgelegde formaliteiten zijn vervuld (in die zin ook J.P., noot bij Rb. Brussel, 8 juni 1977, *R.W.*, 1977-78, 1058).

30. *Gehuurde gezinswoning*. Het huurrecht op de gezinswoning behoort aan beide echtgenoten gezamenlijk : het is een onverdeeldheid van bijzondere aard (niet-toepasbaarheid van art. 815 B.W.). Doordat de huur aan beide echtgenoten gezamenlijk toebehoort, moet de verhuurder de opzegging aan elke echtgenoot afzonderlijk betekenen (art. 215, § 2, B.W.). Wat indien hij dit voorschrift niet naleeft ? De echtgenoot, aan wie de opzegging niet werd betekend, kan niet de nietigverklaring overeenkomstig art. 224 B.W. vragen daar hij op grond daarvan slechts de nietigverklaring kan vragen van de handeling door de andere echtgenoot verricht (Vred. Namen, 16 december 1977, *J. Liège*, 1977-78, 224 ; G. Baeteman, «Het primair stelsel», in *Het nieuwe Belgische huwelijksvermogensrecht*,

Gent, 1978, 94-95, nr. 98 ; *anders* : W. Delva, *o.c.*, 208-209, nr. 38). Hoewel de wetgever niet uitdrukkelijk een sanctie heeft gesteld, volgt uit de in art. 215, § 2, eerste lid, bepaalde regel dat wanneer, aangezien beide echtgenoten een onverdeeld recht op de huur bezitten, de opzegging enkel aan één van de echtgenoten werd betekend, dat zij zonder uitwerking zal blijven (Y. De Kock en J. De Lat, «Bescherming van de gezinswoning», *Jura Falconis*, 1976-77, 378, nr. 50). Bijgevolg moet de vordering tot geldigverklaring van de opzegging, enkel aan één van de echtgenoten betekend, niet ontvankelijk worden verklaard (Cass., 6 oktober 1978, *R.W.*, 1978-79, 1641, met noot ; *T. Not.*, 1979, 107) al erkennen de echtgenoten dat ze beiden van het schrijven kennis hebben genomen (*anders* : Vred. Namen, 16 december 1977, gecit.).

Pauwels, *Rechten en plichten van gehuwden*, Leuven, 1977, 160, nr. 216), opteert in dit verband voor de nietigverklaring overeenkomstig het gemene recht inzake medehuur.

De bepalingen betreffende de bescherming van de gezinswoning zijn van toepassing zodra en zolang het door één van de echtgenoten gehuurde goed tot voornaamste woning van het gezin dient. Het is dus duidelijk dat de bepaling van art. 215, § 2, enkel is ingevoerd in het belang van het gezin en niet om de verhuurder te beschermen. Wil de verhuurder een voordeel in de wet van 14 juli 1976 vinden en wil hij zich twee schuldenaren verzekeren, dan moet hij de toestand verifiëren en in de overeenkomst laten bevestigen, na de medeëchtgenoot erin betrokken te hebben. Zo kan de verhuurder tot betaling van de huurgelden nooit de medeëchtgenoot dagvaarden wanneer de door hem verhuurde gemeubelde plaatsen nooit tot voornaamste woning van het echtpaar gediend kunnen hebben (Vred. Antwerpen, 30 januari 1979, *R.W.*, 1978-79, 2389 : woning van echtgenote en minnaar).

31. *Indeplaatsstelling*. Krachtens art. 220, § 2, B.W. kan een echtgenoot door de rechtbank van eerste aanleg van de laatste echtelijke verblijfplaats (art. 628, § 2, Ger. W.) in de plaats worden gesteld van de andere voor de uitoefening van diens bevoegdheden indien deze in de onmogelijkheid is zijn wil te geven. De vordering wordt ingesteld bij verzoekschrift (1253*bis* en 1253*ter* Ger. W.).

Met de uitdrukking «onmogelijkheid zijn wil te kennen te geven» is bedoeld zowel de onmogelijkheid die het gevolg is

van een verwijdering als die welke het gevolg is van enige aantasting van de lichaams- of geestesvermogens (Rb. Brussel, 28 december 1977, *T. Not.*, 1978, 224 met referenties ; *R.W.*, 1978-79, 229, met noot J.P.). Ten onrechte wordt dan ook beweerd dat die mogelijkheid beperkt is tot de gevallen van collocatie en internering (C.T. Pirson, «Le régime primaire, A, Aspects civils», *Ann. dr.*, 1977, 58). De rechtbank te Hasselt schijnt daarenboven nog te eisen dat de ziekte van blijvende aard zou zijn (Rb. Hasselt, 6 september en 8 november 1977, *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 285). Misschien is deze zienswijze ingegeven door de omstandigheid dat de wetgever niet uitdrukkelijk in de intrekking van deze maatregel heeft voorzien (art. 220 B.W. is niet opgenomen in de opsomming van art. 1253*quater* Ger. W.). Niettegenstaande deze leemte in de wetgeving, moet toch worden aangenomen dat de rechtbank die de maatregel van de indeplaatsstelling heeft genomen insgelijks over de macht beschikt om deze ongedaan te maken, dit in het licht van een van de grondbeginselen van ons privaatrecht, nl. het zelfbeschikkingsprincipe dat de grondtoon blijft geven aan onze personalistisch-kapitalistisch ingerichte maatschappij (W. Van Gerven, *Bewindsbevoegdheid*, Brussel, 1962, 319 e.v., vooral 324-425).

Met bevoegdheden (art. 220, § 2, in fine B.W.) bedoelt de wet zowel die m.b.t. het bestuur van het eigen vermogen van de echtgenoot als die m.b.t. het gemeenschappelijk vermogen (H. Casman en M. Van Look, *Huwelijksvermogensstelsels*, Brussel, 1977, 1/9, 4-5). Met betrekking tot het gemeenschappelijk vermogen wordt weleens beweerd dat de indeplaatsstelling slechts mogelijk is ten aanzien van het privaat of exclusief bestuur (artt. 217, 218 en 1417 B.W.) om de reden dat de wetgever ten aanzien van het gezamenlijk bestuur in een specifieke maatregel (art. 1420 B.W.) heeft voorzien zo één van de echtgenoten in de onmogelijkheid is zijn wil te kennen te geven (H. Casman, noot bij Rb. Hasselt, 6 september en 8 november 1977, *Rev. trim. dr. fam.*, 1978, 291 ; *anders* : J. Ambye, «Régimes matrimoniaux (La réforme de 1976)», *Rép. Not.*, V, 1977, 62, nr. 40). M.i. ten onrechte, de wetgever spreekt immers van «al zijn bevoegdheden of een gedeelte ervan».

(vervolg in volgend nummer)

Marijke Bax
Assistente U.I.A.

RECHTSPRAAK

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 19 APRIL 1979

Eerste voorzitter : de h. Wauters

Raadsheer-rapporteur : de h. Closon

Procureur-generaal : de h. Dumon

Advocaten : mrs. Bützler, De Bruyn en Dassesse

Rechten van de mens — Openbaarheid van de terechtzittingen en van de uitspraak — Tuchtzaken.

De openbaarheid van de terechtzittingen en de uitspraak van de vonnissen in openbare zitting, als vereist bij de artt.

96 en 97 Grondwet, zijn van rechtswege enkel toepasselijk op de rechtbanken in de zin van die bewoording in artt. 92 en 93 Grondwet, d.w.z. op de rechtbanken van de rechterlijke orde.

De bepalingen van art. 6.1 van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens, krachtens welke de zaak openbaar moet worden behandeld en de beslissing in beginsel in het openbaar moet worden gewezen, zijn niet toepasselijk op de tuchtrechtsplegingen.

Die openbaarheid is bovendien onvermijdbaar met het rechtsbeginsel dat, zowel in het algemeen belang als in het belang van de tuchtrechtelijk vervolgte persoon, discretie oplegt m.b.t. het onderzoek en het vonnis in tuchtzaken.

D. en M. t/ Orde der Geneesheren

Gelet op de bestreden beslissing, op 20 juni 1978 door de Franstalige raad van beroep van de Orde der Geneesheren gewezen ;

I. Wat de vordering tot tussenkomst betreft :

Overwegende dat de op 17 april 1979 ingediende vordering tot tussenkomst zelfs indien ze ontvankelijk zou zijn door het Hof niet onderzocht kan worden nu het onderzoek ervan de berechting van de voorziening in deze op de terechtzitting van vandaag vastgestelde zaak zou vertragen ;

II. Wat de voorziening betreft :

Over *het eerste middel*, afgeleid uit de schending van artikel 6, inzonderheid § 1, van het Verdrag tot bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950, goedgekeurd bij de wet van 13 mei 1955, en van artikel 97 van de Grondwet,

doordat, tot bevestiging van de beroepen beslissingen waarbij elke eiser tot een tuchtsanctie werd veroordeeld van schorsing in het recht de geneeskunde uit te oefenen gedurende een termijn van één jaar, de raad van beroep zowel tijdens de debatten als bij de uitspraak met gesloten deuren zitting heeft gehouden,

terwijl, ingevolge het in het middel bedoelde artikel 6-1, een ieder in elk geschil nopens het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen recht heeft op een openbare behandeling van zijn zaak, behalve de uitzonderingen die op beperkende wijze in artikel 6-1 zijn opgesomd, en het vonnis eveneens in het openbaar moet worden gewezen ; het recht de geneeskunde verder uit te oefenen, dat door de beslissing wordt aangetast, een privaat recht is, zodat de aan de raad van beroep voorgelegde betwisting betrekking had op burgerlijke rechten en verplichtingen in de zin van voornoemd artikel 6-1 ; daaruit volgt dat door zitting te houden en te beslissen met gesloten deuren zonder erop te wijzen dat zulks ten deze gebeurde in het belang van de goede zeden, de openbare orde of 's lands veiligheid, of wanneer de belangen van de minderjarige of van de rechtspraak zulks eisen, de beslissing de in het middel bedoelde bepalingen schendt :

Overwegende dat de beslissing uitspraak doet in tuchtzaken ; dat het middel de beslissing bekritiseert in zoverre de tuchtcolleges met gesloten deuren hebben zitting gehouden en de beslissing zelf met gesloten deuren werd uitgesproken ;

Overwegende dat, enerzijds, de openbaarheid van de terechtzittingen en de uitspraak van de vonnissen in openbare terechtzitting, als vereist bij de artikelen 96 en 97 van de Grondwet, van rechtswege enkel toepasselijk zijn op de rechtbanken in de zin van die bewoording in de artikelen 92 en 93 van de Grondwet, dat wil zeggen op de rechtbanken van de rechterlijke orde ; dat zij slechts toepasselijk zijn op andere rechtscolleges, onder meer op een tuchtcollege, wanneer een bijzondere bepaling zulks voorschrijft ;

Dat artikel 19 van het koninklijk besluit van 6 februari 1970 tot regeling van de organisatie en de werking der Raden van de Orde der Geneesheren bepaalt dat de Raden van de Orde met gesloten deuren zitting houden ;

Overwegende dat, anderzijds, de in het middel bedoelde bepalingen van artikel 6, § 1, van het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele

vrijheden, krachtens welke de zaak openbaar moet worden behandeld en de beslissing in beginsel in het openbaar moet worden gewezen, niet toepasselijk zijn op de tuchtrechtspelingen ;

Dat bovendien die openbaarheid onverenigbaar is met het rechtsbeginsel dat, zowel in het algemeen belang als in het belang van de tuchtrechtelijk vervolgte persoon, discretie oplegt betreffende het onderzoek en het vonnis in tuchtzaken ;

Dat het middel naar recht faalt ;

(...)

NOOT—Zie in dit nummer Cass., 15 juni 1979, en de noot 2, en P. LEMMENS, «Het geheim karakter van tuchtprocedures».

HOF VAN CASSATIE

1e KAMER — 15 JUNI 1979

Voorzitter-rapporteur : de h. de Vreese

Advocaat-generaal : de h. Ballet

Advocaten : mrs. Bützler en De Gryse

1. Hoven en rechtbanken — Tuchtrecht — Raden van de Orde der Geneesheren — 2. Rechten van de mens — a) Openbaarheid van de terechtzittingen en van de uitspraak — Tuchtzaken — b) Onafhankelijk en onpartijdig rechtscollege — Algemeen rechtsbeginsel — Rechtscollege bestaande uit leden die hetzelfde beroep uitoefenen als de personen die voor hen verschijnen — c) Vrijheid van vereniging — Verplichte inschrijving op de lijst van de Orde der Geneesheren.

1. Tuchtvervolgingen en het uitspreken van tuchtmaatregelen hebben in beginsel niets uit te staan met de geschillen waarvan art. 92 Grondwet de kennisneming bij uitsluiting aan de hoven en rechtbanken voorbehoudt.

De bevoegdheden en opdrachten die aan de raden van de Orde der Geneesheren worden toegekend, de samenstelling van deze raden, het statuut van hun leden en de andere rechtsregels waaraan zij onderworpen zijn, sluiten uit dat deze rechtscolleges een buitengewone rechtbank of commissie in de zin van art. 94 Grondwet zouden zijn.

2.a) De openbaarheid van de terechtzittingen en de uitspraak in openbare terechtzitting, voorgeschreven door de artt. 96 en 97 Grondwet, zijn slechts toepasselijk op de rechtbanken in de zin van dit woord in de artt. 92 en 93 Grondwet, d.i. op de rechtbanken van de rechterlijke orde.

De bepaling van art. 6.1 van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens, luidens welke een ieder in de regel recht heeft op een openbare behandeling van zijn zaak en het vonnis in het openbaar moet worden gewezen, is niet van toepassing in tuchtzaken.

Deze openbaarheid is bovendien niet verenigbaar met het rechtsbeginsel dat, zowel in het openbaar belang als in het belang van al de personen die bij het tuchtrechtelijk proces betrokken zijn, bij de behandeling en de uitspraak in tuchtzaken discretie in acht moet worden genomen.

b) Hoewel niet alle bepalingen van art. 6.1. van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens van toepassing zijn in tuchtzaken, maakt de regel volgens welke

het rechtscollege onafhankelijk en onpartijdig moet zijn echter een algemeen rechtsbeginsel uit, dat op alle juridictionele instanties toepasselijk is.

Uit de enkele omstandigheid dat een rechtscollege geheel of gedeeltelijk is samengesteld uit leden die hetzelfde of een gelijkaardig beroep uitoefenen, of nog een zelfde professionele hoedanigheid hebben als de personen die voor hen verschijnen, kan niet worden afgeleid dat dit college niet onafhankelijk en onpartijdig is.

c) De verplichte inschrijving op de lijst van een orde die, zoals de Orde der Geneesheren, een publiekrechtelijke instelling is welke als opdracht heeft te waken over de naleving van de plichtenleer en de instandhouding van de eer, de discretie, de eerlijkheid en de waardigheid van haar leden, kan niet als onverenigbaar worden beschouwd met de vrijheid van vereniging vastgesteld in art. 20 Grondwet.

Evenmin overschrijdt de verplichte inschrijving op de lijst van de Orde der Geneesheren de grenzen van de beperkingen aan de vrijheid van vereniging, die art. 11 van het Europees Verdrag over de Rechten van de Mens voor de bescherming van de gezondheid toestaat, zodat ze ook het recht zelf op vrijheid van vereniging in de zin van dit artikel niet opheft.

L. t/ Orde der Geneesheren

Gelet op de bestreden beslissing, op 12 juni 1978 gewezen door de Raad van Beroep, met het Nederlands als voertaal, van de Orde der Geneesheren ;

Over het eerste middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 8, 92 en 94 van de Grondwet,

doordat de beslissing, waarbij aan eiser een schorsing van acht maanden wordt opgelegd van het recht de geneeskunde uit te oefenen, genomen werd door de Nederlandstalige Raad van Beroep van de Orde der Geneesheren, jurisdictioneel orgaan ingericht bij het koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967,

terwijl geschillen nopens de uitoefening van de geneeskunde door een geneesheer betrekking hebben op burgerlijke rechten ; dergelijke geschillen bij uitsluiting behoren tot de bevoegdheid van de rechtbanken ; geen buitengewone rechtbanken of commissies, onder welke benaming ook, in het leven kunnen worden geroepen ; de Nederlandstalige Raad van Beroep van de Orde der Geneesheren derhalve, door te beslissen over een geschil waarvan de kennisneming is voorbehouden aan de hoven en rechtbanken, de in het middel aangevoerde grondwettelijke bepalingen schendt ;

Overwegende dat de beslissing over een tuchtvervolging uitspraak doet en een tuchtmaatregel oplegt ;

Overwegende dat tuchtvervolgingen en het uitspreken van tuchtmaatregelen in beginsel niets uit te staan hebben met de geschillen waarvan artikel 92 van de Grondwet de kennisneming bij uitsluiting aan de hoven en rechtbanken voorbehoudt ;

Overwegende dat de omstandigheid dat, naar aanleiding van een tuchtprocedure, een tuchtmaatregel kan worden uitgesproken waarbij de schorsing wordt opgelegd van het recht de geneeskunde uit te oefenen, niet betekent dat zulke tuchtprocedure tot voorwerp zou hebben «geschillen over burgerlijke rechten» te beslechten in de zin van artikel 92 van de Grondwet ;

Overwegende dat de bevoegdheden en opdrachten die aan de raden van de Orde der Geneesheren worden toegekend, de samenstelling van deze raden, het statuut van hun leden en de andere rechtsregels waaraan zij onderworpen zijn, uitsluiten dat deze rechtscolleges een buitengewone rechtbank of commissie in de zin van artikel 94 van de Grondwet zouden zijn ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Over het tweede middel, afgeleid uit de schending van artikel 6, lid 1, van het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950, goedgekeurd door artikel 1 van de wet van 13 mei 1955,

doordat de beslissing, waarbij aan eiser een schorsing van acht maanden wordt opgelegd van het recht de geneeskunde uit te oefenen, genomen werd met gesloten deuren, terwijl een ieder bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen, recht heeft op een openbare behandeling van zijn zaak en het vonnis in het openbaar moet worden gewezen, zodat de Nederlandstalige Raad van Beroep van de Orde der Geneesheren, door zitting te houden met gesloten deuren, zonder vast te stellen dat de goede zeden, de openbare orde of 's lands veiligheid, de belangen van minderjarigen of de bescherming van het privé-leven van de partijen bij het proces dit eisten of dat openbaarmaking de belangen van de rechtspraak zou schaden, de in het middel aangevoerde wetsbepaling schendt ;

Overwegende dat de beslissing in tuchtzaken uitspraak doet ; dat het middel de beslissing bekritiseert in zoverre het tuchtcollege met gesloten deuren zitting heeft gehouden en in zoverre de beslissing zelf met gesloten deuren werd gewezen ;

Overwegende, enerzijds, dat de openbaarheid van de terechtzittingen en de uitspraak in openbare terechtzitting, voorgeschreven door de artikelen 96 en 97 van de Grondwet, slechts toepasselijk zijn op de rechtbanken in de zin van dit woord in de artikelen 92 en 93 van de Grondwet, dit is op de rechtbanken van de rechterlijke orde ; dat zij voor andere rechtscolleges, en met name voor een tuchtcollege, slechts toepasselijk zijn wanneer een bijzondere wetsbepaling dit oplegt ;

Dat, luidens artikel 19 van het koninklijk besluit van 6 februari 1970, de raden van de Orde der Geneesheren zitting houden met gesloten deuren ;

Overwegende, anderzijds, dat de bepaling van artikel 6, lid 1, van het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden, die door het middel wordt aangevoerd, en luidens welke een ieder in de regel recht heeft op een openbare behandeling van zijn zaak en het vonnis in het openbaar moet worden gewezen, niet van toepassing is in tuchtzaken ;

Dat, bovendien, deze openbaarheid niet verenigbaar is met het rechtsbeginsel dat, zowel in het openbaar belang als in het belang van al de personen die bij het tuchtrechtelijk proces betrokken zijn, bij de behandeling en de uitspraak in tuchtzaken discretie moet worden in acht genomen ;

Dat het middel naar recht faalt ;

Over het derde middel, afgeleid uit de schending van artikel 6, lid 1, van het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden, on-

dertekend te Rome op 4 november 1950, goedgekeurd door artikel 1 van de wet van 13 mei 1955,

doordat de beslissing, waarbij aan eiser een schorsing van acht maanden wordt opgelegd van het recht de geneeskunde uit te oefenen, genomen werd door een rechtscollege, in meerderheid samengesteld uit geneesheren,

terwijl een ieder, bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen, recht heeft op de behandeling van zijn zaak door een onafhankelijke en onpartijdige rechterlijke instantie ; nu de feiten van de telastlegging, in de veronderstelling van de gegrondheid ervan, van die aard waren dat zij schade konden berokkenen aan de collega's van eiser, een rechtscollege, in meerderheid samengesteld uit geneesheren, niet kan worden beschouwd als zijnde onafhankelijk en onpartijdig :

Overwegende dat, indien niet alle bepalingen van artikel 6, lid 1, van het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden van toepassing zijn in tuchtzaken, de regel volgens welke het rechtscollege onafhankelijk en onpartijdig moet zijn echter een algemeen rechtsbeginsel uitmaakt dat op al de jurisdictionele instanties toepasselijk is ;

Overwegende dat het middel stelt dat de raad van beroep geen onafhankelijke en onpartijdige instantie is daar hij in meerderheid uit geneesheren was samengesteld terwijl de feiten van de telastlegging van die aard waren dat zij schade konden berokkenen aan de confraters van eiser ;

Overwegende dat uit de enkele omstandigheid dat een rechtscollege geheel of ten dele is samengesteld uit leden die hetzelfde of een gelijkaardig beroep uitoefenen, of nog een zelfde professionele hoedanigheid hebben als de personen die voor hen verschijnen, niet kan worden afgeleid dat dit college niet onafhankelijk en onpartijdig is ;

Overwegende dat, zo eiser de mening was toegedaan dat een of meer leden van de raad van beroep een eigen en persoonlijk belang hadden bij de beslissing die diende te worden genomen, het hem vrijstond deze leden overeenkomstig de wettelijke bepalingen te wraken of desnoods aldaar en/of voor het Hof de schending aan te voeren van het algemeen rechtsbeginsel luidens hetwelk het verboden is in een zaak rechter en partij te zijn ;

Overwegende, ten slotte, dat, zo de raad van beroep, om te oordelen of de geneesheer die voor hem verschijnt zich al dan niet schuldig heeft gemaakt aan een deontologische tekortkoming, zou steunen, niet op de betekenis en de draagwijdte welke dit begrip wettelijk heeft, maar op de individuele belangen, en onder meer de materiële belangen, van al de geneesheren, hij zich schuldig zou maken aan een machtsoverschrijding of een machtsafwending die ten deze niet wordt aangevoerd ;

Dat, zo een dergelijke onwettelijkheid, in een bepaald geval, zou zijn begaan, dit het bewijs nog niet zou opleveren dat de raad van beroep daarom een rechtscollege is dat wegens zijn samenstelling niet onafhankelijk of niet onpartijdig is ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Over het vierde middel, afgeleid uit de schending van de artikelen 20 van de Grondwet, 11 en 17 van het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden, ondertekend te Rome op 4 november 1950, goedgekeurd door artikel 1 van de wet van 13 mei 1955,

doordat de beslissing, waarbij aan eiser een schorsing

van acht maanden wordt opgelegd van het recht de geneeskunde uit te oefenen, werd genomen door een orgaan van de Orde der Geneesheren, ingericht door het koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967, dat de uitoefening van de geneeskunde in België afhankelijk stelt van de gedwongen toetreding van de geneesheer tot deze Orde en, dienvolgens, van zijn onderwerping aan de jurisdictionele organen ervan,

terwijl een ieder recht heeft op vrijheid van vereniging ; de uitoefening van dit recht aan geen andere beperkingen kan worden onderworpen dan die welke door de wet zijn bepaald en die in een democratische samenleving nodig zijn, onder meer voor de bescherming van de gezondheid ; de verplichte toetreding tot de Orde der Geneesheren, en, dientengevolge, de onderwerping aan de jurisdictionele organen ervan, de grenzen overschrijdt van de beperkingen die artikel 11.2 van het Verdrag voor de bescherming van de gezondheid toestaat ; de beslissing derhalve schending inhoudt van het door de in het middel aangevoerde grondwettelijke en wettelijke bepalingen gehuldigde beginsel van de vrijheid van vereniging ;

Overwegende dat, naar luid van artikel 2, tweede lid, van het koninklijk besluit nr. 79 van 10 november 1967 betreffende de Orde der Geneesheren, om de geneeskunde in België te mogen uitoefenen, ieder geneesheer op de lijst van de Orde moet zijn ingeschreven ;

Overwegende dat de verplichte inschrijving op de lijst van een orde die, zoals de Orde der Geneesheren, een publiekrechtelijke instelling is welke als opdracht heeft te waken over de naleving van de plichtenleer en de instandhouding van de eer, de discretie, de eerlijkheid en de waardigheid van haar leden, niet als onverenigbaar met de vrijheid van vereniging, vastgesteld in artikel 20 van de Grondwet, kan worden beschouwd ;

Overwegende dat artikel 11.2 van het Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden bepaalt dat de uitoefening van het recht op vrijheid van vereniging aan beperkingen kan worden onderworpen welke bij de wet zijn bepaald en die in een democratische samenleving nodig zijn onder meer voor de bescherming van de gezondheid ;

Overwegende dat de door eiser bekritiseerde regel van de verplichte inschrijving op de lijst van de Orde der Geneesheren de grenzen niet overschrijdt van de beperkingen die voormeld artikel 11.2 van het Verdrag voor de bescherming van de gezondheid toestaat, en derhalve het recht zelf op vrijheid van vereniging in de zin van dit artikel niet opheft ;

Overwegende dat het middel niet preciseert waardoor artikel 17 van voormeld verdrag zou zijn geschonden ;

Dat het middel niet kan worden aangenomen ;

Om die redenen,

Verwerpt de voorziening.

NOOT—1. Op dezelfde dag (15 juni 1979) werd een identiek arrest gewezen in een zaak G. t/ Orde der Geneesheren.

2. M.b.t. de openbaarheid van de terechtzittingen en van de uitspraak, zie Cass., 19 april 1979, elders in dit nummer. De beslissing van het Hof over het tweede middel werd bevestigd in zijn arresten van 20 juni 1979 (M. t/ Orde der Geneesheren) en 29 juni 1979 (V. t/ Orde der Geneesheren).

Zie ook in dit nummer de bijdrage van P. LEMMENS, «Het geheim karakter van tuchtprocedures».

3. De beslissing van het Hof over het derde middel m.b.t. de onpartijdigheid en onafhankelijkheid van tucht-rechtscolleges, werd bevestigd door Cass., 20 juni 1979 (M. t/ Orde der Geneesheren).

HOF VAN BEROEP TE ANTWERPEN

5e KAMER — 18 DECEMBER 1979

Voorzitter : de h. Meers

Raadsheren : de hh. Janssens en van Gelder

Advocaat-generaal : de h. Vervliet

Advocaat : mr. Peeters

Faillissement — Eerherstel — Voorwaarden.

Aan het door art. 586, 1e lid, Faillissementswet gestelde vereiste voor het verkrijgen van eerherstel is niet voldaan, als blijkt dat de gefailleerde met verscheidene schuldeisers een dading heeft gesloten voor bedragen die aanzienlijk lager zijn dan de geverifieerde schuldvorderingen en niet blijkt dat hij die schuldeisers volledige betaling heeft aangeboden.

M.

Gelet op het verzoekschrift, ingediend ter griffie van het Hof van Beroep te Antwerpen, op 15 november 1978 (...)

Overwegende dat dit verzoekschrift eerherstel na faillissement beoogt ;

Overwegende dat de gefailleerde zijn woonplaats heeft te Sint-Truiden, zodat het Hof van Beroep te Antwerpen overeenkomstig art. 587 Faill. Wet bevoegd is *ratione loci* ;

Overwegende dat hij op het ogenblik van het faillissement zijn woonplaats had te Neerlanden ;

Overwegende dat alle in de artt. 587 en 589 Faill. W. opgelegde pleegvormen nageleefd zijn ;

Overwegende dat uit het dossier blijkt dat de gefailleerde niet al de door hem verschuldigde sommen, zo hoofdsom als interesten en kosten geheel heeft voldaan ;

Overwegende dat uit het onderzoek inderdaad gebleken is dat hij met verscheidene schuldeisers een dading heeft gesloten voor een bedrag dat aanzienlijk minder was dan de aanvaarde schuldvorderingen (acht gevallen) ;

Overwegende dat geenszins blijkt dat de gefailleerde aan deze acht schuldeisers volledige betaling heeft aangeboden ;

Overwegende dat de voorwaarde, gesteld in art. 586, lid 1, Faill. W., niet vervuld is en het verzoek dan ook niet kan worden ingewilligd (Fredericq, *Handboek*, II, uitg. 1963, nr. 1971 ; *R.P.D.B.*, v^o *Faillite*, nrs. 2693-2696) ;

*Om die redenen,
Het Hof,*

Wijst het verzoek tot eerherstel af ; Verwijst verzoeker in de kosten.

NOOT—*Het eerherstel na faillissement*

1. Luidens artikel 587 van de Faillissementswet wordt elke aanvraag tot eerherstel na faillissement gericht aan het

hof van beroep in wiens rechtsgebied de gefailleerde zijn woonplaats heeft. De aanvrager voegt bij zijn verzoekschrift de kwijtschriften en andere stukken tot staving.

2. Het verzoekschrift wordt aan de procureur-generaal bij het hof van beroep meegedeeld en deze doet eensluidend verklaarde uitgiften van het verzoekschrift toekomen aan de procureur des Konings en aan de voorzitter van de rechtbank van koophandel van de woonplaats van de aanvrager. Ingeval de gefailleerde sedert het faillissement van woonplaats veranderde, wordt ook een uitgifte van het verzoekschrift toegezonden aan de procureur des Konings en aan de voorzitter van de rechtbank van koophandel van het arrondissement waar het faillissement verklaard is.

3. Deze magistraten worden belast met het inwinnen van alle inlichtingen die in hun bereik liggen over de waarachtigheid van de feiten die zijn uiteengezet. Zo zal de procureur des Konings moeten nagaan of de aanvrager alle verschuldigde sommen betaald heeft (L. HUMBLET, *Traité des faillites*, p. 512, nr. 906 ; P. NAMUR, *Le code de commerce belge révisé*, III, p. 391, nr. 2109).

Aan de hand van een onderzoek bij de schuldeisers zal worden nagegaan of de hoofdsom integraal werd terugbetaald (*R.P.D.B.*, tw. «Faillite», nr. 2695), of bovendien de interesten op deze bedragen vanaf de faillietverklaring en de verhaalkosten werden vergoed (A. CLOQUET, *Les concordats et la faillite*, 2e ed., nr. 2781 ; *Pand. B.*, tw. «Réhabilitation des faillites», nr. 30 ; L. FREDERICQ, *Droit commercial*, VIII, 551).

4. De gefailleerde mag geen akkoord sluiten met de schuldeisers of geen dading aangaan nopens zijn schulden : elk vergelijk dat strekt tot een regeling tussen partijen zonder *integrale* uitbetaling der schulden verhindert het eerherstel.

Een schuldeiser kan weliswaar afstand doen van zijn vordering en in een dergelijk geval kan de aanvrager niet verplicht worden deze schuld alsnog te voldoen, maar er kan niet geduld worden dat de gefailleerde druk zou uitoefenen op zijn schuldeisers om een vergelijk te treffen.

5. Wanneer de wettelijke voorschriften vervuld zijn en de aanvrager geen veroordelingen heeft opgelopen die beletten dat hij in aanmerking komt voor eerherstel, is het hof van beroep verplicht de aanvrager in eer te herstellen (G. BELTJENS, *Encyclopédie du droit commercial belge*, III, art. 586, nr. 7 ; L. HUMBLET, *o.c.*, p. 512, nr. 906 ; *R.P.D.B.*, tw. «Faillite et banqueroute», nrs. 2688-2689 ; P. SPEYER, «Bemerkingen omtrent eerherstel van de gefailleerde», *Rechtsk. Tijdschr.*, 1950, 112).

Het zou niet toegelaten zijn bijkomende voorwaarden te stellen of redenen in te roepen die niet vermeld worden in de wet.

6. Wanneer de aanvraag wordt afgewezen kan zij eerst na een tussentijd van één jaar opnieuw worden ingediend. Heel de omslachtige rechtspleging — publicatie in dagbladen, aanplakkingen, inwinnen van adviezen — dient dan herbegonnen te worden. Het hoeft geen betoog dat het eerherstel na faillissement wat aan *aggiornamento* toe is.

A. Vandeplass

RECHTBANK VAN EERSTE AANLEG TE KORTRIJK

1e KAMER — 27 MEI 1977

Voorzitter : de h. Rommel

Rechters : de hh. Callens en Van de Meulebroucke

Openbaar ministerie : de h. Laevens

Advocaat : mr. Mullie

Gerechtskosten — Rechtspleging op eenzijdig verzoekschrift — Verzoek om tenuitvoerlegging van een in Duitsland gegeven beslissing.

In een rechtspleging op eenzijdig verzoekschrift bestaat er, bij gebreke aan een verwerende partij, geen aanleiding om enige veroordeling tot de kosten uit te spreken of deze te begroten.

Ten deze past de rechtbank dit toe bij een verzoek, overeenkomstig het Executieverdrag van 27 september 1968, om tenuitvoerlegging van een in een andere lid-Staat van de Europese Gemeenschappen gegeven beslissing.

Firma A.

De verzoekschriften hebben tot doel verlof tot tenuitvoerlegging te bekomen voor de in de Bondsrepubliek Duitsland door het «Landgericht Regensburg» gewezen vonnis van 18 november 1976 (Not. B.R.V. 5815) tussen verzoekster en de genaamde Kathleen-Julia H., wonende te (...), handel drijvende onder de naam «Boutique Cléopatra» en van het bepalingsbesluit (Festsetzungsbeschluss) van 8 december 1976 dat de begroting inhoudt van de kosten van het hierbovenvermeld vonnis van 18 november 1976 (B.R.V. nr. 5814) ;

Beide beslissingen hebben betrekking op dezelfde zaak tussen dezelfde partijen gevoerd, waarvan de eerste de beslissing ten gronde uitmaakt (B.R.V. 5815), terwijl de tweede slechts de kostenraming is waartoe verweerster in het vonnis ten gronde werd veroordeeld (B.R.V. 5814) ;

In het belang van een goede rechtsbedeling dienen de zaken gevoegd te worden daar zij betrekking hebben op hetzelfde geschil tussen dezelfde partijen en derhalve samenhangend zijn ;

Gelet op art. 1025 e.v. Ger. W. ;

Gehoord verzoekster bij monde van haar raadsman, mr. J. Mullie, voornoemd ;

Gezien de aan het verzoekschrift gehechte stukken die voldoen aan de vereisten van de artt. 46 en 47 van de wet van 13 januari 1971, houdende goedkeuring van het Verdrag tussen de lid-staten van de Europese Economische Gemeenschap, betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke- en handelszaken, van het Protocol en van de Gemeenschappelijke Verklaring ondertekend te Brussel op 27 september 1968 ;

Overwegende dat er geen redenen voorhanden zijn om het gevraagde verlof tot tenuitvoerlegging te weigeren ; dat de erkenning niet strijdig is met de Belgische openbare orde ;

dat uit het advies van de heer procureur des Konings blijkt dat het stuk dat het geding heeft ingeleid regelmatig was en tijdig aan verweerster, tegen wie verstek werd verleend, betekend is ;

dat niets laat blijken dat de bepalingen van art. 27, lid 3 en 4, en art. 28 van de wet van 13 januari 1971 van toepassing kunnen zijn ;

Overwegende dat het verzoek derhalve ingewilligd kan worden binnen de perken van de wet van 13 januari 1971 ;

Om die redenen,

De Rechtbank,

Gehoord de heer Ch. Laevens, eerste substituut-procureur des Konings, in zijn overeenkomstig advies ;

Voegt de zaken onder B.R.V. nrs. 5814 en 5815 samen uit reden van samenhang ;

Verleent verlof tot tenuitvoerlegging van de beslissing van het «Landgericht Regensburg — Kammer für Handels-sachen» (D.B.R.), verleend op 18 november 1976 in de zaak van «Fa. A. Kommanditgesellschaft», met zetel te D-8416 Hemau/Opf., tegen Kathleen-Julia H., wonende te (...), handel drijvend onder de naam «Boutique Cleopatra», alsook van het bepalingsbesluit verleend op 8 december 1976 door dezelfde rechtbank tussen dezelfde partijen ;

Zegt voor recht dat, bij gebreke van een verwerende partij, er geen aanleiding bestaat om enige veroordeling tot de kosten uit te spreken of deze te begroten (Vgl. noot Parket Hof van Beroep Brussel, *J.T.*, 1970, 333, litt. B, nr. 4).

NOOT—Gerechtskosten en de procedure op eenzijdig verzoekschrift

Het standpunt van de rechtbank in bovenstaand vonnis kan niet gedeeld worden.

De procedure op eenzijdig verzoekschrift kan enkel aangewend worden in de gevallen die de wet uitdrukkelijk bepaalt of ook wanneer de rechtspleging op tegenspraak niet kan worden aangewend, omdat er geen tegenstrever is (CHARLES VAN REEPINGHEN, *Verslag*, p. 399).

In de laatste hypothese bestaat er inderdaad geen aanleiding om enige veroordeling tot de kosten uit te spreken of deze te begroten. Dit is echter niet het geval wanneer de wet uitdrukkelijk de inleiding en de behandeling van de vordering op eenzijdig verzoekschrift voorschrijft, *zelfs wanneer er een tegenstrever is*.

Uit geen enkele wettekst blijkt dat dan geen veroordeling tot de kosten, met inbegrip van de rechtsplegingsvergoeding, kan uitgesproken worden. C. DE BAECK heeft in zijn verslag (*Pasin.* 1967, 870) zelfs onderstreept dat de in orderbare kosten met betrekking tot een rechtspleging op eenzijdig verzoekschrift ten laste van de tegenpartij vallen.

De veroordeling tot de kosten wordt trouwens eveneens uitgesproken bij een summier rechtspleging om betaling te bevelen (PIERRE ROUARD, *Droit judiciaire privé*, I, 1973, p. 313, nr. 54).

De vraag rijst of in bovenvermeld vonnis de rechtbank aan de eisende partij geen titel betreffende de gerechtskosten ontnemt. Of kunnen de kosten naar aanleiding van een executurprocedure beschouwd worden als kosten van tenuitvoerlegging die overeenkomstig art. 1024 Ger. W. ten laste komen van de partij tegen wie de tenuitvoerlegging wordt gevorderd ?

Jean Laenens
Assistent U.I.A.

VREDEGERECHT TE BERINGEN

30 MAART 1979

Rechter : de h. Bas

Advocaten : mrs. Mondelaers en Borgers

Vruchtgebruik — Pacht — Toegestaan door vruchtgebruiker — Einde — Procedure.

Wanneer een pachtovereenkomst werd toegestaan door de vruchtgebruiker, zijn na het einde van het vruchtgebruik de rechten van de pachter niet gebaseerd op de pachtovereenkomst als zodanig, maar op de regels van het vruchtgebruik. Het recht van de volle eigenaar om de door de vruchtgebruiker toegestane verhuuring te beëindigen vloeit niet voort uit enige bepaling van de pachtwetgeving, maar uitsluitend uit de wettelijke regeling inzake vruchtgebruik. Bij een procedure tot geldigverklaring van opzegging dient de volle eigenaar niet de in de Pachtwet bepaalde vormen en procedure in acht te nemen.

S. t/ V.

In feite

Ingevolge akte van aankoop, verleden door (...) werd aanlegster bloot eigenares van het perceel in kwestie, het vruchtgebruik ervan toebehorend aan Alfons V. ; deze laatste verpachtte het kwestieuze perceel aan verweerders bij overeenkomst van 15.3.1972. V. overleed op 24.6.1977 zodat aanlegster vanaf die datum volle eigenaar werd.

Bij schrijven van 26.5.1978 deelde aanlegster aan verweerders mee dat zij thans volle eigenaar geworden was, dat de door de vruchtgebruiker toegestane pacht haar slechts tegenstelbaar was voor negen jaar en dat verweerders dan ook gehouden waren het eigendom ter hare beschikking te stellen tegen uiterlijk 15.3.1981.

Aanlegster verzond aan verweerders een soortgelijk schrijven op 26.6.1978 waarbij zij opnieuw een beroep deed op art. 595 B.W. en opzegging deed tegen 15.3.1981.

Verweerders werden nadien in verzoening geroepen hetgeen resulteerde in een proces-verbaal van niet-verzoening.

In rechte

Overwegende dat verweerders de gegrondheid van de ingestelde vordering hebben betwist ;

dat zij hebben doen gelden dat aanlegster in gebreke is gebleven, binnen de door de Pachtwet gestelde termijnen, haar opzegging van 24.6.1977 van waarde te doen verklaren en dat zij, gelet op art. 12,6 van dezelfde Pachtwet, op 26.6.1978 niet geldig een nieuwe opzegging kon doen.

Overwegende dat verweerders daarbij evenwel uit het oog verliezen dat de verhouding die tussen hen en aanlegster bestaat niet beheerst wordt door de wetgeving inzake pacht aangezien de pachtrechten hen werden toegestaan door de inmiddels overleden vruchtgebruiker ;

dat deze door de vruchtgebruiker toegestane pacht weliswaar aan de volle eigenaar geworden bloot eigenaar kan worden tegengeworpen, en dit dan nog binnen zekere perken, doch geenszins tot gevolg heeft dat de huurder rechtstreeks pachter wordt van de vroegere blote eigenaar ;

dat, gelet op art. 1165 B.W., overeenkomsten alleen gevolgen teweegbrengen tussen de contracterende partijen ; dat, indien de door de vruchtgebruiker toegestane pacht tegengeworpen kan worden aan de volle eigenaar geworden rechtspersoon, zulks een uitzondering is op het algemeen principe van art. 1165 B.W. ; dat de rechten van een dergelijke pachter ten opzichte van de persoon die geen partij was bij het tot stand komen van de pachtovereenkomst enkel en alleen voortspruiten uit de wettelijke regeling inzake het vruchtgebruik, meer bepaald uit art. 595 B.W. ;

dat dan ook blijkt dat de rechten die verweerders thans beschermd willen zien, niet gebaseerd zijn op de pachtovereenkomst als zodanig, maar wel op de regels inzake het vruchtgebruik en de daarbij voorziene gevolgen van de door de vruchtgebruiker toegestane verhurings ;

dat verder ook blijkt dat het recht van aanlegster om de door de vruchtgebruiker toegestane verhuuring te beëindigen niet voortvloeit uit enige bepaling van de pachtwetgeving, maar eveneens en uitsluitend uit de wettelijke regeling inzake vruchtgebruik ;

Overwegende dat er in die omstandigheden dan ook geen aanleiding toe bestaat om aan te nemen dat aanlegster de in de Pachtwet bepaalde vormen en procedure in acht diende te nemen ;

Overwegende dat art. 595 B.W. bepaalt dat de door de vruchtgebruiker alleen toegestane pacht de bloot eigenaar, wanneer het vruchtgebruik ophoudt, slechts verbindt voor de tijd die nog overblijft van de lopende termijn van negen jaar zodat de huurder enkel recht heeft op het genot gedurende de gehele periode van negen jaar waarin hij zich bevindt ;

dat in casu niet betwist is geworden dat de pacht alleen door de vruchtgebruiker werd toegestaan en evenmin dat het vruchtgebruik een einde heeft genomen door het overlijden van de vruchtgebruiker op 24.6.1977 ;

dat de pacht aldus toegestaan zijnde op 15.3.1972, aanlegster daardoor, gelet op art. 595 B.W., slechts gebonden was tot 15.3.1981 terwijl het recht van genot van verweerders, ingevolge hetzelfde artikel, in de tijd tot op hetzelfde tijdstip beperkt was ;

dat aanlegster dan ook gerechtigd was om zowel bij schrijven van 26.5.1978 als bij dat van 27.6.1978 er de aandacht van verweerders op te vestigen dat hun recht van genot zich nog slechts uitstreekte tot 15.3.1981 ;

dat deze aanzegging geldig werd gegeven te meer daar deze door de wet aan geen enkele vorm of termijn werd onderworpen, hetgeen overigens overbodig geweest zou zijn aangezien het tenietgaan van de rechten van de huurder rechtstreeks en onmiddellijk voortvloeit uit de wet zelf.

(...)

RECHTSPRAAK IN KORT BESTEK**Hof van Cassatie (3e Kamer), 2 april 1979**

Arbeidsovereenkomst — Bedienden — Hoofdzakelijk hoofdarbeid — Begrip — Werkneemster die deels als ouvreuse en als kassierster tewerkgesteld is.

Ten aanzien van een werkneemster die deels als ouvreuse en deels als kassierster tewerkgesteld was be-

sliste het arbeidshof te Brussel (arresten 16 september 1976 en 1 december 1977) dat de bediendefunctie van kassierster doorslaggevend was.

De cassatievoorziening wordt verworpen :

«Overwegende dat eiseres in haar conclusie van hoger beroep betoogde dat het werk van een als ouvreuse in dienst genomen persoon die echter tijdens ten hoogste een vierde van haar werktijd vervangingen doet aan de kassa, voornamelijk het werk van een arbeidster is en dat zij daaruit afleidde dat verweerster, die ouvreuse was in een bioscoop, een arbeidster was ;

«Overwegende dat het arrest in antwoord op die conclusie, vaststelt dat uit de in de debatten voorgelegde stukken blijkt dat appellante (thans eiseres) verschillende arbeidsters in haar dienst had die om beurt zonder precieze uurregeling tijdens een gedeelte van de dag als kassierster en tijdens een andere gedeelte als ouvreuse werkzaam waren ; dat geïntimeerde (thans verweerster) een bijzondere bezoldiging ontving voor het werk als kassierster' ;

«Dat het arrest, nu het de argumentatie van eiseres verworpt, beslist dat hoewel het onbetwistbaar is dat in de organisatie van de onderneming de ouvreauses arbeidsters zijn en de kassiersters bedienden, het duidelijk is dat het de functies van kassiersters zijn, die ten deze niet bij gelegenheid doch geregeld vervuld worden, die als doorslaggevend moeten worden beschouwd op grond dat zij degene die ze uitvoert met een grotere verantwoordelijkheid belasten aangezien de kassierster niet enkel de plaatsbewijzen uitreikt en het bedrag ervan ontvangt, doch eveneens de kassa moet afsluiten bij het einde van haar dienst, en de daarin voorkomende bedragen moet kunnen verantwoorden ;

«Overwegende dat het arrest, door de aanspraken van eiseres te verwerpen betreffende de tijd tijdens welke verweerster als kassierster werkzaam is, beslist dat laatstgenoemde functies, waarvoor zij een bijzondere bezoldiging ontvangt, geregeld en doorslaggevend zijn ten aanzien van die van ouvreuse in het kader van de werking van de onderneming van eiseres ;

«Dat het arrest aldus, enerzijds, de conclusie van eiseres beantwoordt door ze als niet gegrond af te wijzen zonder aan de in het middel aangevoerde dubbelzinnigheid te lijden en, anderzijds, door rekening te houden met al de bovenvermelde gegevens, zijn beslissing wettelijk verantwoordt in de zin van de artikelen 1 van de wet van 10 maart 1900 op de arbeidsovereenkomst en 1 van de gecoördineerde wetten betreffende de arbeidsovereenkomst voor bedienden.»

(Voorzitter : de h. Gerniers — Raadsheer-rapporteur : de h. Closon — Advocaat-generaal : de h. Duchatelet — Advocaat : mr. Simont — In de zaak : N.V. L. t/ I.).

Hof Gent (9e Kamer), 19 oktober 1978

Nakoming van verbintenissen — Uitstel van betaling — Onderbreking van de vervolgingen door de schuldeisers — Primauteit van de vordering tot uitstel.

Op vordering van geïntimeerden verklaarde de beslagrechter te Kortrijk op 10 oktober 1977 een onroerend beslag nietig en zonder gevolg. Dit beslag werd door appellante gelegd op 13 juli 1977, nadat geïntimeerden haar op 28 juni 1977 gedagvaard hadden voor de Rechtbank van

Eerste Aanleg te Kortrijk tot het bekomen van uitstel van betaling van de schuld waarvoor beslag gelegd werd. Tevens kende de beslagrechter schadevergoeding toe ten belope van 5.000 fr.

Het vonnis van de beslagrechter wordt in hoger beroep in al zijn beschikkingen bevestigd :

«C.1. Appellante stelt dat noch art. 1334, noch art. 1335 Ger. W. bepalen dat de verdere vervolging noodgedwongen en van rechtswege geschorst wordt door een vordering tot uitstel van betaling.

«De eerste rechter oordeelde terecht dat die gedwongen schorsing impliciet blijkt uit de artt. 1335 en 1567 Ger. W. Art. 1335 betreft de gevolgen van de 'gedwongen onderbreking van de vervolgingen ... gedurende de hoofdvordering tot het verkrijgen van uitstel van betaling'. Dit houdt in dat de vordering tot uitstel primeert op de uitvoeringsvervolgingen en de schuldeiser 'dwingt' deze op te schorten. Art. 1567 Ger. W. bepaalt dat 'de gevolgen van het bevel geschorst worden vóór het beslag is gelegd... uit hoofde van een verzoek tot uitstel'. Een bevel dat tijdelijk zonder rechtskracht is, kan niet dienen als basis van de verdere uitvoeringsprocedure, onder meer van het beslag dat dus niet voldoet aan een van de vereisten om geldig te zijn.

«2. Appellante roept ook in dat de artt. 1498 en 1515 Ger. W. geen schorsing voorschrijven in geval van 'zwarigheden bij de tenuitvoerlegging'.

«Het gaat ter zake niet om zwarigheden betreffende de tenuitvoerlegging, d.i. tegen de manier van uitvoeren, maar om een eis die gericht is tegen de basis of de titel van de tenuitvoerlegging : indien uitstel van betaling wordt verkregen, is er (voorlopig) immers geen uitvoerbaarheid meer.

«3. Appellante vindt het onbillijk dat de schuldenaar die zijn tekortkoming inzake terugbetaling toegeeft, de uitwinning van de gegeven waarborg zou kunnen beletten door het indienen van een vraag om uitstel van betaling.

«De 'ratio legis' is dat wanneer de tenuitvoerlegging of het beslag plaatshebben krachtens een andere authentieke akte dan een vonnis (art. 1334 Ger. W.), d.i. in de gevallen dat er bij het eisbaar worden van de schuldvordering geen rechterlijk toezicht of dito tussenkomst is, onder meer voor de toepassing van art. 1244 B.W., er aan de schuldenaar een ultieme kans moet worden geboden om voormeld artikel 1244 in te roepen. Dat kan inderdaad storend zijn voor de schuldeiser, maar dit bezwaar wordt zoveel als mogelijk ondervangen door de bespoediging van de procedure tot uitstel van betaling : bv. inleiding binnen vijftien dagen na het bevel, geen verzet tegen het vonnis dat bij verstek het gevraagde uitstel afwijst en hoger beroep overeenkomstig art. 1063 Ger. W. met uitspraak binnen twee maanden.

«D. Door het leggen van beslag strijdig met de wet heeft appellante uiteraard schade veroorzaakt aan de geïntimeerden. Die schade wegens last en niet vergoede kosten door de onderhavige procedure die de appellante zonder afdoende redenen tot in hoger beroep heeft doorgevoerd, verantwoordt een vergoeding die door de eerste rechter terecht op 5.000 fr. werd bepaald.»

(Voorzitter : de h. De Witte—Raadsheren : de hh. Lamiroy en Matthys—Advocaten : mrs. Nys en Demeester—In de zaak : N.V. I.H.M. t/ D. en D.)

Arbeidshof Brussel (9e Kamer), 4 april 1977

Rechtsingang — Dagvaarding — Naam, voornaam en hoedanigheid van de persoon aan wie het afschrift van het exploit ter hand is gesteld — Geen nietigheid.

Appellante beweert dat het exploit van betekening van de oorspronkelijke dagvaarding nietig is om de hierna vermelde redenen :

«Luidens het arrest van het Hof van Cassatie van 21 oktober 1976 dienen, in geval van afgifte van het afschrift van de dagvaarding, hetzij op het politiecommissariaat, hetzij op het gemeentehuis, hetzij op het Centraal Bureau der visa's, op straffe van nietigheid, de naam, voornaam en hoedanigheid te worden vermeld van de persoon die het afschrift ontvangt onder gesloten omslag en het origineel tekent.

«Op te merken is dat tevergeefs appellante voormeld arrest van het Hof van Cassatie inroept, daar uit dat arrest kan worden afgeleid dat het exploit geen vermelding bevatte dat een afschrift van het exploit werd afgegeven op het hoofdkantoor van de gerechtsdeurwaarders of op het politiecommissariaat, maar dat het afschrift werd afgegeven aan een persoon waarvan noch de naam, noch de voornaam, noch de hoedanigheid werd aangeduid. De verwijzing naar dit arrest is dus in casu niet ter zake dienend.

«Op het origineel en op het afschrift van het exploit werd door middel van een stempel de volgende vermelding aangebracht : 'Daar ik er noch betekende noch iemand gemachtigd de kopie te ontvangen aantrof, liet ik op 18 december 1974 een aanbiedingsbericht achter en gaf op 19 december 1974 1 kopie onder gesloten omslag af op het hoofdcommissariaat van politie van de plaats der betekening waar het origineel werd geïseerd' ;

«Hoewel deze vermelding niet beantwoordt aan de vereiste gesteld bij artikel 43, 4°, voldoet zij daarentegen aan die opgelegd bij artikel 862, § 1, 9°, Ger. W., dat verwijst naar de vermelding van 'de plaats die de wet bepaalt', door de aanduiding 'gaf op 19 december 1974 1 kopie onder gesloten omslag af op het hoofdcommissariaat van politie van de plaats der betekening'. Deze aanduiding maakt immers de vermelding uit dat het exploit betekend is op 'de plaats die de wet bepaalt', namelijk het politiecommissariaat in toepassing van art. 37 Ger. W.»

(Voorzitter : de h. Verougstraete — Advocaten : mrs. De Ridder loco De Winter en De Caluwé — In de zaak : D.G. t/ R.S.V.Z.)

NOOT—Zie nochtans de constante cassatierechtpraak : Cass., 21 oktober 1976, *R.W.*, 1976-77, 1700 ; Cass., 31 maart 1977, *R.W.*, 1977-78, 1130 ; Cass., 27 mei 1977, *R.W.*, 1977-78, 543, *Arr. Cass.*, 1977, 996, met conclusie van de advocaat-generaal KRINGS ; Cass., 18 november 1977, *R.W.*, 1977-78, 87, met noot *contra* van MICHEL FLAMÉE, «Verplichte vermeldingen van het exploit van betekening» ; Cass., 8 december 1977, *R.W.*, 1978-79, 1108, met noot *contra* van JEAN LAENENS, «Verplichte vermeldingen van het exploit van betekening» ; zie tevens *J.T.*, 1978, 603, vnl. voetnoot 2.

Rb. te Brussel (14e Kamer), 12 mei 1976

Exequatur — Verdrag van 27 september 1968 — Beslissing betreffende onderhoudsverplichtingen — Toepassingsgebied van het verdrag.

Verzet wordt aangetekend tegen een beschikking van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel waarbij beschikkingen van het Landgericht te Berlijn betreffende onderhoudsgeld, afzonderlijke woonplaats en een provisio ad litem uitvoerbaar verklaard werden. Het verzet wordt als ongegrond afgewezen.

«Wat de toepasselijke internationale rechtsregel betreft :

«Overwegende dat de beschikking waartegen verzet wordt aangetekend, steunt op het verdrag van 27 september 1968 betreffende de rechterlijke bevoegdheid en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken, goedgekeurd door de wet van 13 januari 1971 (*Staatsblad*, 31 maart 1971) ;

«Overwegende dat artikel 5 van dit verdrag onder meer bepaalt dat de verweerder die zijn woonplaats heeft in een der lid-staten van de Europese Gemeenschappen, in een andere verdragsluitende staat mag worden opgeroepen, ten aanzien van onderhoudsverplichtingen, voor de rechtbank van de plaats, waar de onderhoudsgerechtigde zijn woonplaats of zijn gewone verblijfplaats heeft ;

«Overwegende dat eiser in zijn akte van verzet beweert dat dit verdrag ten onrechte toegepast werd, omdat de door de Duitse rechter toegekende uitkering nauw verbonden is met een echtscheidingsprocedure, terwijl de materie van de staat van de bekwaamheid van de personen uit het toepassingsgebied van het verdrag van 27 september 1968 uitgesloten werd (art. 1, 1e, van het verdrag) ;

«Overwegende dat zijn inziens de Duits-Belgische overeenkomst van 25 april 1959 (*Staatsblad*, 31 december 1959) diende te worden toegepast ;

«Overwegende dat art. 5, 2°, van het verdrag van 27 september 1968 in algemene bewoordingen is gesteld en dat er geen reden bestaat om een onderscheid te maken tussen verschillende soorten onderhoudsverplichtingen ; dat er in het bijzonder geen aanleiding bestaat om onderhoudsverplichtingen, die hetzij in het raam van de plicht tot hulp en bijstand vallen, hetzij nauw verbonden zijn met een procedure tot echtscheiding, uit het toepassingsgebied van het verdrag van 27 september 1968 uit te sluiten ;

«Overwegende dat eiser in zijn conclusie opwerpt dat het Duits-Belgisch verdrag van 30 juni 1958 diende te worden toegepast (wet van 10 augustus 1960, *Staatsblad*, 18 november 1960) ;

«Overwegende nochtans dat dit laatste verdrag opgeheven werd door artikel 55 van het verdrag van 27 september 1968 ;

«Overwegende derhalve dat terecht in de bestreden beschikking toepassing werd gemaakt van het verdrag van 27 september 1968, inzonderheid van art. 5, 2°, daar dit ten aanzien van alle onderhoudsuitkeringen geldt ;

«Overwegende dat een eis tot uitkering van een onderhoudsgeld geen rechtsgeding is betreffende de staat en de bekwaamheid van de personen ;

«Wat de territoriale bevoegdheid betreft :

Overwegende dat de regels van het Gerechtelijk Wetboek (art. 628, 1°) aangaande de territoriale bevoegdheid enkel gelden op het grondgebied van het rijk en niet toepasselijk zijn om de bevoegdheid te beoordelen van een

vreemde rechtbank ; dat deze regels overigens niet van openbare orde zijn (DE GAVRE, «Overzicht rechtspraak», *T.P.R.*, 1975, 185-198) ;

«Overwegende dat de regels van het verdrag van 27 september 1968 dat in zijn art. 55 de overeenkomst van 30 juni 1958 heeft vervangen, primeren op het interne recht (Cass., 27 mei 1971, *R.W.*, 1971-72, 424 ; R. Hayoit de Termicourt, «Conflict tussen het verdrag en de interne wet», *R.W.*, 1963-64, 73).

(Voorzitter : de h. Van Malderen — Rechters : de h. Verbaet en mevr. Deldycke — Openbaar ministerie : de h. Huenens — Advocaten : mrs. Grouwels loco de Suray, Frans en Walschap)

NOOT—Zie nochtans Hof Just., 27 maart 1979, *J.T.*, 1979, 422 ; zie tevens Hof Brussel, 1 april 1977, *J.T.*, 1978, 119 met noot van A.-M. STRANART ; JAN DE CEUSTER en SIMON REICH, «Internationaal privaatrecht», *R.W.*, 1978-79, 2806, nr. 241.

EUROPEES RECHT

Overzicht van rechtspraak van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen

Zaak 244/78 — Union laitière normande/French Dairy Farmers — 12 juli 1979 — Prejudiciële zaak — *Landbouw*.

Het Tribunal de Commerce te Parijs heeft het Hof van Justitie verzocht om een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van een aantal bepalingen van verordening nr. 566/76 van de Raad met betrekking tot het vetgehalte van volle melk van de artikelen 30 en 36 EEG-Verdrag.

Partijen in het hoofdgeding zijn een Franse landbouwcoöperatie en haar Engelse dochteronderneming, het geschil betreft de nakoming voor 30.9.1978 van een contract tot aankoop van Franse gestandaardiseerde volle melk voor uitvoer naar het Verenigd Koninkrijk.

Bedoelde melk had een vetgehalte van 3,78 %, had een behandeling bij hoge temperatuur ondergaan (UHT-behandeling) en was verpakt in kartons van één liter.

Daar de Engelse importeur van de Britse autoriteiten niet de vergunning had gekregen die in de Britse wettelijke regeling was voorgeschreven voor verkoop in Engeland van al dan niet ingevoerde melk met de aanduiding UHT, vroeg zij ontbinding van de overeenkomst. Daarop daagde Union laitière normande haar Engelse dochteronderneming voor de Tribunal de Commerce te Parijs wegens niet-nakoming van bedoelde overeenkomst.

Uit de aan het Hof voorgelegde vragen blijkt dat de Franse rechter voor zijn beslissing over de gevolgen die moeten worden verbonden aan niet-nakoming van de litigieuze overeenkomst een antwoord nodig acht op de vraag of de Engelse regeling die in de weg stond aan de verhandeling der betrokken producten binnen het Verenigd Koninkrijk, op het tijdstip van de invoer al dan niet verenigbaar was met het gemeenschapsrecht.

Uit de stukken blijkt dat de Britse regeling inzake maten en gewichten van 1963 voorschrijft dat al dan niet ingevoerde voorverpakte melk slechts in de handel mag worden gebracht, wanneer het is verpakt in omsluitingen van een derde pint, een halve pint of een veelvoud van een halve pint.

De melk is in het Verenigd Koninkrijk ingevoerd in verpakkingen van een liter, hetgeen dus in strijd was met de bepalingen van de Britse regeling inzake maten en gewichten.

In verband daarmee werd het Hof de volgende vraag gesteld : «Is de toepassing van de Britse regeling inzake maten en gewichten verenigbaar met artikel 2, lid 6, van 's Raads verordening nr. 566/76, die met betrekking tot het intracommunautaire handelsverkeer alleen een voorbehoud maakt in verband met de eventuele eisen van volksgezondheid ?»

Ter bevordering van de harmonisatie der nationale wetgevingen op het gebied van maten en gewichten, stelde de Raad op 19 december 1974 richtlijn nr. 75/106 vast «betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake het voorverpakken naar volume van bepaalde vloeistoffen in voorverpakkingen met bepaalde inhoud.»

Deze richtlijn heeft ten doel te komen tot harmonisatie van de voorwaarden waaraan in te voren gereedgemaakte en gesloten verpakkingen ten verkoop aangeboden vloeistoffen moeten voldoen aangezien deze voorwaarden van Lid-Staat tot Lid-Staat verschillen en derhalve een belemmering vormen in de handel in deze voorverpakkingen.

Artikel 7, lid 2, van de richtlijn bepaalt dat België, Ierland, Nederland en het Verenigd Koninkrijk de tenuitvoerlegging van deze richtlijn en van haar bijlagen uiterlijk tot en met 31 december 1979 mogen uitstellen.

De richtlijn bepaalt dus uitdrukkelijk dat het Verenigd Koninkrijk tot 31 december 1979 de nationale bepalingen tot vaststelling van ten verkoop toegelaten produkten mag handhaven, hetgeen meebrengt dat de verhandeling van melk in het Verenigd Koninkrijk slechts is toegestaan wanneer het produkt is verpakt in verpakkingen met een inhoud van een derde pint, een halve pint, of een veelvoud van een halve pint. Vaststaat dat litigieuze invoer van voorverpakte produkten in verpakkingen van een liter in 1978 is geschied.

Het Hof besliste dat, aangezien de termijn voor de tenuitvoerlegging van 's Raads richtlijn nr. 75/106 van 19.12.1974 betreffende de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der Lid-Staten inzake het voorverpakken naar volume van bepaalde vloeistoffen in voorverpakkingen met bepaalde inhoud, volgens artikel 7, lid 2, van deze richtlijn uiterlijk tot 31 december 1979 is verlengd voor het Verenigd Koninkrijk, het deze Lid-Staat ingevolge het gemeenschapsrecht niet verboden was om op het tijdstip van de litigieuze importen de begrenzing van de Britse «Weights and Measures Act 1963» te handhaven. Deze bepalingen konden mitsdien op bedoeld tijdstip toepassing vinden op het in de handel brengen in Engeland van melk uit een andere Lid-Staat, voorverpakt in kartons van een liter.

Zaak 177/78 — Pigs and Bacon Commission/MacCarren and Cy Ltd — 26 juni 1979 — Prejudiciële zaak — *Landbouw* — *Gemeenschappelijke ordening der markten in de sector varkensvlees*

Verzoekster in het hoofdgeding is de Pigs and Bacon

Commission (PBC), een in 1939 opgericht Iers publiekrechtelijk orgaan, dat bepaalde taken vervult ter regulering van de markt voor varkensvlees en met name de verhandeling van bacon.

Het PBC is samengesteld uit vertegenwoordigers van de regering en van de betrokken beroepskringen en bezit wettelijke controlebevoegdheden als centraal orgaan voor de gehele betrokken markt.

Ter financiering van zijn werkzaamheden beschikt het PBC over de wettelijke bevoegdheid tot het opleggen van een heffing op voor de produktie van bacon geslachte varkens. Deze heffing diende enerzijds ter financiering van de werkzaamheden van het PBC ter bevordering van de produktie van en de handel in bacon en anderzijds tot het verlenen van een subsidie welke de facto wordt toegekend in de vorm van terugbetaling van een gedeelte van de heffing bij uitvoer van eerste kwaliteit bacon, voornamelijk naar het Verenigd Koninkrijk. Bij de toetreding van Ierland tot de Gemeenschap is door de Ierse autoriteiten onderzocht of dit stelsel verenigbaar was met het gemeenschapsrecht. Afsproken werd dat het PBC voortaan afstand zou doen van zijn wettelijke rechten en slechts op basis van *vrijwilligheid* zou werken, hetgeen door de vertegenwoordigers van alle betrokken beroepstakken werd aanvaard. Op deze vrijwillige afstand bestaat echter één uitzondering: het PBC maakt nog steeds gebruik van haar wettelijk recht om de heffing te innen ter financiering van zijn werkzaamheden en blijft ook subsidie verlenen bij de uitvoer van eerste kwaliteit bacon, met dien verstande dat dit laatste uitsluitend geschiedt aan producenten die exporteren door tussenkomst van het PBC.

Verweerster in het hoofdgeding is de firma McCarren, die bacon produceert en exporteert. Zij maakte aanvankelijk gebruik van de tussen de Ierse autoriteiten en de producenten getroffen regeling en betaalde gedurende haar lidmaatschap van het PBC de bijdrage over geslachte varkens bestemd voor de produktie van bacon en exporteerde door tussenkomst van het PBC en ontving daarvoor subsidie.

Naderhand meende de firma MacCarren dat zij haar produkt voordeliger rechtstreeks kon exporteren en zei haar lidmaatschap van het PBC per 30 april 1975 op. Daarna weigerde zij heffingen aan het PBC te betalen en ontving zij geen exportsubsidie meer.

Het hoofdgeding voor het High Court te Dublin betreft de door het PBC gevorderde heffingen waartoe het PBC wettelijk gerechtigd meent te zijn.

McCarren vordert in reconventie terugbetaling van de heffingen die zij heeft betaald na 1 februari 1973, op welke datum in Ierland de gemeenschappelijke ordening der markt voor varkensvlees werd ingevoerd, tot het ogenblik waarop zij haar lidmaatschap van het PBC opzegde.

McCarren betwist voor de nationale rechter de verenigbaarheid van het optreden van het PBC met het EEG-Verdrag en de gemeenschappelijke ordening der markten in de sector varkensvlees, ten aanzien van het innen van een heffing over geslachte varkens en de aanwending van deze gelden voor subsidieverlening uitsluitend aan producenten die hun bacon exporteren via het PBC.

In het kader van dit geschil stelde de High Court te Dublin het Hof van Justitie een lange reeks vragen over de uitlegging van de artikelen 92 en 93 EEG-Verdrag (steunmaatregelen van de Lid-Staten), artikel 16 (opheffing van uitvoerrechten en heffingen van gelijke werking), artikel 34 (verbod van kwantitatieve uitvoerbepalingen en

maatregelen van gelijke werking), artikel 37 EEG-Verdrag en artikel 44 van de Toetredingsakte (nationale monopolies van commerciële aard), artikel 40 EEG-Verdrag en van verordening nr. 2759/75 (gemeenschappelijke ordening der markten in de sector varkensvlees) en de artikelen 85 en 86 EEG-Verdrag (mededinging).

In verband met het groot aantal gemeenschapsbepalingen waarop de nationale rechter zich beroept, verwijst het Hof naar zijn arrest van 29 november 1978 in zaak 83/78 (Pigs Marketing Board/Redmond), waarin werd overwogen dat wanneer de Gemeenschap krachtens artikel 40 van het Verdrag een regeling voor de totstandkoming van een gemeenschappelijke ordening der markten in een bepaalde sector heeft vastgesteld, de Lid-Staten zich dienen te onthouden van elke maatregel met de strekking daarvan af te wijken of er inbreuk op te maken. De bij verordening nr. 2759/75 ingestelde marktordening dient het vrije handelsverkeer binnen de Gemeenschap te waarborgen door verwijdering van alle belemmeringen voor het handelsverkeer en alle distorsies van het intracommunautaire handelsverkeer, en verbiedt ieder staatsingrijpen op de markt, voor zover dit niet uitdrukkelijk in de verordening is voorzien. Volgens de grondgedachte van de verordening houdende ordening van de markt voor rundvlees dienen de in deze regeling bedoelde produkten vrijelijk binnen de Gemeenschap te circuleren, zonder dat door een financieel mechanisme de handel in een bepaald nationaal produkt in de ene Staat kan worden bevoordeeld boven de handel in de andere Lid-Staten.

Dezelfde overweging geldt voor de uitvoer naar derde landen. Het door PBC toegepaste stelsel is voorts onverenigbaar met verordening nr. 2759/75 wegens het verschil in behandeling tussen producenten, naargelang zij al dan niet gebruik maken van de diensten van PBC voor de verkoop van hun produkten in andere Lid-Staten of voor de export naar derde landen.

De handelaren die hun produkten zelf rechtstreeks verkopen, worden dusdoende gestraft.

Het Hof verklaarde voor recht:

1. Gelet op de bepalingen van het EEG-Verdrag betreffende het vrije goederenverkeer, moet verordening nr. 2759/75 van de Raad van 29 oktober 1975 houdende een gemeenschappelijke ordening der markten in de sector varkensvlees, aldus worden uitgelegd, dat met de gemeenschappelijke marktordening voor varkensvlees onverenigbaar is een nationaal stelsel dat tot doel heeft een centraal verkoopbureau, dat de wettelijke bevoegdheid heeft een heffing toe te passen op de gehele produktie van een onder een gemeenschappelijke marktordening vallend produkt, zoals hele geslachte varkens bestemd voor de vervaardiging van bacon, in staat te stellen om

a) uit de opbrengst van de heffing bepaalde produkten, bestemd voor verhandeling in de gemeenschappelijke markt of voor export naar derde landen, te subsidiëren;

b) een financieel nadeel op te leggen aan iedere tot betaling van de produktieheffing verplichte producent, wanneer deze rechtstreeks verkoopt zonder gebruik te maken van de bemiddeling of de diensten van het centrale verkoopbureau.

2. De in het kader van een aldus gekarakteriseerde commercialisatieregeling toegepaste heffing is door de producenten niet verschuldigd voor zover zij wordt aangewend voor doelen die onverenigbaar zijn met de vereisten van het Verdrag met betrekking tot het vrije verkeer van

goederen in de gemeenschappelijke ordening der markten.

3. Het staat aan de nationale rechter te bepalen, enerzijds, of en in hoeverre de heffing, die op een onder de gemeenschappelijke marktordening vallend produkt is toegepast en wordt aangewend voor daarmee onverenigbare doelen, moet worden terugbetaald, en, anderzijds, of en in hoeverre dit recht op terugbetaling eventueel wordt gecompenseerd door het bedrag van de aan de betrokkene uitgekeerde subsidies.

Zaak 161/78 — P. Conradsen A/S/Deens Ministerie voor Belasting en Accijnzen — 27 juni 1979 — Prejudiciële zaak — Harmonisatie van wetgevingen — Indirecte belastingen.

Volgens de Deense wetgeving op de naamloze vennootschappen kan het maatschappelijk kapitaal van een nieuwe vennootschap worden gevormd door het inbrengen van andere goederen dan kapitaal, bijvoorbeeld voorraden goederen en definitief gekochte, doch nog niet geleverde goederen. De wet verzet zich niet tegen onderwaardering van ingebrachte goederen van deze aard. Dit houdt geen gevaar in voor de schuldeisers van de vennootschap; fiscaal zijn de oprichters van de vennootschap echter voor de inkomsten die zij trekken uit de ingebrachte produkten belastingplichtig naar hun werkelijke waarde.

De toetreding van Denemarken tot de Gemeenschap leidde tot toepasselijkheid op Denemarken van 's Raads richtlijn nr. 69/335/EEG van 17 juli 1969. Deze richtlijn voorziet in afschaffing van het zegelrecht op transacties in waardepapieren en van alle andere indirecte belastingen dan de belasting op het bijeenbrengen van kapitaal. De richtlijn behelsde harmonisatie in alle Lid-Staten van de factoren die bijdragen tot de vaststelling en de inning van dit recht.

De firma P. Conradsen is opgericht op 1 januari 1974. Tot het ingebrachte kapitaal behoorde een voorraad goederen en een aantal definitieve overeenkomsten. In haar aangifte berekende de firma het belastbare bedrag op 1 miljoen Deense kronen, zonder rekening te houden met fiscale aftrek over de waarde der aandelen en de definitief gekochte goederen (1 927 740 Dk).

De Orde van advocaten diende namens de vennootschap een klacht in bij het Ministerie van Belastingen en Accijnzen, waartoe primair werd aangevoerd dat de waarde der ingebrachte voorraden en contracten moest overeenstemmen met de op de balans opgevoerde waarde en, subsidiair, dat het belastbare bedrag in ieder geval moest worden verlaagd met het bedrag van de belasting over de onderwaardering der voorraden en definitief gekochte goederen.

De belastingdienst wees dit betoog van de hand, stellende dat de belasting der bedragen verband houdende met de aftrek een onderdeel vormt van de algemene belasting op het inkomen, en dat overigens vaststaat dat het in aanmerking nemen der bedragen van deze aftrek voor de firma een even hoog inkomen oplevert waarover belasting verschuldigd is, aangezien dit afhankelijk is van volkomen onzekere factoren. De belasting die eventueel voortvloeit uit deze aftrek vormt geen verbintenis in de zin van artikel 5, lid 1, sub a, van richtlijn nr. 69/335 en kan niet als inbreng worden afgetrokken van het belastbare bedrag.

Om duidelijkheid ter zake te scheppen verzocht het Østre Landsret het Hof van Justitie om een prejudiciële beslissing over de volgende vragen:

1) Moet artikel 5, lid 1, sub a, van 's Raads richtlijn van 17 juli 1969 betreffende de indirecte belastingen op het bijeenbrengen van kapitaal (69/335/EEG) aldus worden uitgelegd, dat het een Lid-Staat niet is toegestaan bij de berekening van het belastbare bijeengebrachte kapitaal van een nieuwe opgerichte naamloze vennootschap A, waarvan het vennootschappelijk kapitaal wordt bijeengebracht door inbreng van een aan B toebehorende bestaande onderneming, aftrek te weigeren van mogelijke belastingen op een bij de belastingberekening geactiveerde onbelaste reserve, welke is ontstaan doordat B de goederenvoorraad van zijn onderneming en de vast bestelde goederen heeft ingebracht tegen een waarde die onder de werkelijke waarde van de goederenvoorraad en de vast bestelde goederen ligt en na toepassing van de fiscale afschrijvingen is verkregen?

2) Moet bedoeld artikel 5, lid 1, sub a, aldus worden uitgelegd, dat het onder de in de eerste vraag geschetste omstandigheden verboden is aftrek toe te staan van het belastingbedrag dat A zou moeten betalen indien A de onbelaste reserves in het oprichtingsjaar als eigen ontvangsten zou beschouwen en daarmee overeenkomstige belastbare inkomsten zou verwerven?

Het Hof besliste dat artikel 5, lid 1, sub a, van bedoelde richtlijn moet worden uitgelegd in die zin dat het een Lid-Staat niet is toegestaan bij de berekening van het belastbare bijeengebrachte kapitaal van een nieuw opgerichte naamloze vennootschap, waarvan het vennootschappelijk kapitaal wordt opgebracht door inbreng van een aan één der oprichters toebehorende bestaande onderneming, aftrek toe te staan van de belasting die eventueel verschuldigd is over de onbelaste reserves, welke is ontstaan doordat genoemde oprichter de goederenvoorraad van zijn onderneming en de vast bestelde goederen in de nieuwe vennootschap heeft ingebracht terwijl beide fiscaal lager zijn gewaardeerd dan hun werkelijke waarde.

Voorts verzet artikel 5, lid 1, sub a, van de richtlijn zich ertegen dat onder de sub 1 geschetste omstandigheden aftrek wordt toegestaan van het belastingbedrag dat de nieuw opgerichte vennootschap zou moeten betalen indien zij in het oprichtingsjaar de onbelaste reserves als eigen ontvangsten zou beschouwen en daarmee overeenkomstige belastbare inkomsten zou verwerven.

Gevoegde zaken 233, 234 en 235/78 — Lenten e.a./Bondsrepubliek Duitsland — 28 juni 1979.

Het Verwaltungsgericht te Frankfurt/Main heeft het hof in drie zaken verzocht om een prejudiciële beslissing over identieke vragen betreffende de uitlegging van verordening nr. 2015/76 van de Commissie betreffende de opslagcontracten voor tafelwijn, druivemost en geconcentreerde druivemost.

Het Hof besliste dat de woorden «de plaats van opslag» in de artikelen 4, lid 2, sub c, en 14 van verordening nr. 2015/76 van de Commissie van 13 augustus 1976 (PB 1976, L 221, blz. 20) niet kunnen worden uitgelegd in die zin, dat zij de nationale interventiebureaus verplichten het aangaan van overeenkomsten — voor ten minste 100 hl — met een producent of met producentengroeperingen te weigeren alleen omdat de waar waarop de overeenkomst betrekking heeft niet op één plaats, dit wil zeggen op één en hetzelfde perceel, is opgeslagen. De bevoegde nationale

autoriteiten dienen echter, rekening houdend met de bijzondere omstandigheden in de betrokken wijnbouwgebieden, vast te stellen in hoeverre een veelvoud van opslagplaatsen, die afbreuk kan doen aan de doelmatigheid van het toezicht op de opslag of de daaraan verbonden kosten abnormaal kan verhogen, de weigering om opslagcontracten te sluiten rechtvaardigt.

BOEKEN

Recht heeft vele significatie. Rechtshistorische opstellen van Prof. Dr. L. Th. Maes, Ced-Samson, Brussel, 1979 (Juridische Uitgaven UIA-Departement rechten), 451 blz., ill.

Iedere rechtshistoricus zal zich verheugen over de publikatie van deze bundel van de belangrijkste wetenschappelijke bijdragen van wijlen prof. Maes op het gebied van de geschiedenis van het recht. De geleerde aan wie dit gedenkboek is opgedragen doceerde rechtsgeschiedenis aan de Universitaire Instelling Antwerpen en heeft een belangrijk oeuvre op zijn actief geplaatst (we hebben in dit weekblad op 17 februari 1979 zijn levensbericht geschreven). Het initiatief zijn verzamelde opstellen te bundelen betekent tegelijk een passende hulde aan een man van wetenschap én een grote praktische dienst voor alle beoefenaren van de discipline die hem zo dierbaar was.

De bundel opent met een Woord vooraf door de voorzitter van het departement Rechten van de UIA, waarop een Inleiding volgt van de hand van de Brusselse hoogleraar J. Gilissen over de persoon en het oeuvre van de op 11 augustus 1978 overleden L. Th. Maes, en een appreciatie van diens werk over de Grote Raad van Mechelen, van de hand van de Nederlandse rechtshistoricus J. Th. de Smidt. Dit inleidend deel wordt afgesloten met een bibliografie van niet minder dan 145 boeken en artikelen van de gecommemoerde geleerde. Daarop volgen herdrukken van 21 studies en ten slotte de tekst van een onuitgegeven lezing over de betekenis van het Himmler/Heksenarchief te Poznan voor de Europese rechtsgeschiedenis.

De studies zijn gegroepeerd onder vier titels, Rechtsgeschiedenis in het algemeen, De Grote Raad van Mechelen, Het strafrecht in de Middeleeuwen en de Moderne Tijden en Hekserij en toverij.

We twijfelen er niet aan dat deze aantrekkelijk uitgegeven en voortreffelijk geïllustreerde band de vele juristen die zich interesseren voor de geschiedenis en de vele historici die zich interesseren voor het recht van het grootste nut zal zijn: gepaster hulde aan de betreunde rechtshistoricus kan men zich niet indenken.

R.C. van Caenegem

Répertoire décennal de la jurisprudence belge, 1966-75, t.3 van «Date tot Etat», Brussel, Bruylant, 1980

Het derde deel van dit bekende naslagwerk verscheen zopas van de pers. Het bevat 26 rubrieken voor 597 bladzijden. Ook in dit deel blijft het aantal trefwoorden aan de lage kant: men blijft in de diepe karresporen van het verleden rijden.

Het blijft eveneens te betreuren dat niet alle tijdschriften werden geraadpleegd: wat de firma Bruylant niet uitgeeft, komt blijkbaar niet gemakkelijk aan bod. Eertijds mochten de annotatoren van Dalloz nooit Sirey vermelden, maar in België is het niet gebruikelijk dat de uitgevers zich met zulke aangelegenheden inlaten.

Inzake afkortingen blijft de *Répertoire* cavalier seel spelen, en wie naar de betekenis van bepaalde afkortingen moet zoeken, zal heel wat tijd nodig hebben om zijn weg te vinden in het doolhof van

de geraadpleegde tijdschriften. Was het dan zo moeilijk alles netjes alfabetisch te ordenen?

Afgezien van deze opmerkingen vindt de rechtspracticus in dit deel een uitstekend overzicht van de huidige rechtspraak over: schade, schenkingen en testamenten, voorlopige hechtenis en de rechten van verdediging. Wie deze rubrieken even doorneemt, weet precies wat de huidige stand van de rechtspraak is in deze belangrijke materies.

Om de rechtspraak en de doctrine bij te houden is de *Répertoire* onvervangbaar: de samenvattingen zijn betrouwbaar, de vermeldingen correct. De degelijkheid en de nauwkeurigheid die de *Répertoire* steeds hebben gekenschetst vinden we ook hier terug: het is de beste reclame voor een juridisch werk.

A. Vandeplass

M. RIGAUX, *Staking en bezetting naar Belgisch recht*, Uitgeverij Kluwer, Deurne, 1979.

In dit boek dat een beknopte weergave is van het proefschrift waarmede hij in 1978 tot doctor in de rechten aan de U.I.A. promoveerde, behandelt M. Rigaux twee actuele onderwerpen.

In het eerste gedeelte bespreekt hij de werkstaking. Eerst geeft hij statistische gegevens over de werkstakingen in België, meer bepaald wat betreft de oorzaken, de resultaten en het aantal stakers, het aantal verloren arbeidsdagen en de getroffen sectoren. Nadien wordt het juridisch statuut van de werkstakingen in de privé en in de publieke sector grondig onderzocht.

Wat de privé-sector betreft behandelt de auteur de juridische grondslagen en de hoorbaarheid van de werkstaking in het perspectief van de syndicalistische vrijheid, van het collectief overleg en het conventioneel recht (met een overzicht van de wetgevende initiatieven en van de collectieve arbeidsovereenkomsten) en van het arbeidsovereenkomstenrecht. Voorts onderzoekt hij de rechtsnormen die de gevolgen van de werkstakingen regelen (in hoofdzaak dus de sociale-zekerheidswetgeving), alsook de normen die de mogelijkheid tot werkstaking beperken (o.m. de wetsbepalingen van openbare orde en de vredesplichtclausules). Ten slotte gaat hij de juridische aard na van de werkstaking naar Belgisch recht en stelt hij vast dat er een subjectief stakingsrecht bestaat.

Wat de publieke sector betreft schetst hij achtereenvolgens de evolutie van het collectief overleg via de verschillende vakbondsstatuten en het probleem van de oirbaarheid van de werkstaking in deze sector. Hij komt hierbij tot het besluit dat er in de openbare sector geen stakingsrecht maar een stakingsvrijheid bestaat.

De auteur bestudeert dan de gevolgen van de werkstaking op de individuele arbeidsverhouding. De verschillende aspecten van deze problematiek worden ernstig onderzocht, nl. de verbrekings-theorie, de theorie van de feitelijke schorsing, die van de wettelijke schorsing, de dringende reden (met het onderscheid tussen geoorloofde en ongeoorloofde werkstakingen), het recht op loon voor stakingsdagen, het stakingsgeld, de opzeggingsstermijnen en de verhoudingen met werkwillige werknemers.

Dit eerste gedeelte wordt besloten met een onderzoek naar de gevolgen van de werkstakingen t.a.v. de collectieve arbeidsverhoudingen, o.m. de contractuele aansprakelijkheid, de vredesplicht, de bemiddeling en verzoening, de sociale vrede, en de spontane stakingsacties.

In het tweede gedeelte van zijn boek behandelt Rigaux de bedrijfsbezetting. Eerst beschrijft hij het fenomeen «bedrijfsbezetting» en herinnert eraan dat deze vorm van sociale actie geen recent verschijnsel is. Vervolgens heeft hij statistische gegevens en bespreekt hij de bedrijfsbezetting en de verhouding ervan t.a.v. werkstaking. Voorts onderzoekt hij de juridische aspecten van de bezetting aan de hand van de Belgische wetgeving, rechtsleer en rechtspraak. Met een bijzondere aandacht worden de beginselen van het burgerlijk recht die de arbeidsverhoudingen in de onderneming regelen, besproken. Ook wordt de rol van de vakbondsaf-

vaardiging en van de ondernemingsraad, de tussenkomst van de rechter en de gevolgen van bedrijfsbezetting op de toepassing van de sociale-zekerheidswetgeving behandeld. Ten slotte geeft de auteur alternatieve oplossingen voor bedrijfsbezettingen die als inzet het behoud van de tewerkstelling hebben.

In dit werk heeft M. Rigaux de problematiek van de werkstaking en van de bedrijfsbezetting in haar verschillende aspecten grondig en in een duidelijke taal uiteengezet. Als zesde deel in de reeks Sociaal Recht vormt dit werk ongetwijfeld een belangrijke bijdrage tot de rechtsleer betreffende actuele problemen van sociaalrechtelijke aard.

E. Leboucq

beide delegaties op de vele parallel lopende activiteiten van het congres, binnen en buiten het Congrescentrum, aanwezig was en hierover bij de andere leden verslag kon uitbrengen.

De hartelijke ontvangst door de consul-generaal van België te Hamburg, de heer Paul Janssens, in zijn prachtige ambtswoning, was voor de Belgische deelnemers een niet wetenschappelijk hoogtepunt van dit congres.

Voor een uitvoerig rapport en de resultaten van het congres wordt verwezen naar het eerstvolgende nummer van de *Revue de droit Pénal et de Criminologie*

Et. Fobe

MEDEDELINGEN

Echtscheiding en partnerruil

De redactie ontving een schrijven van mr. A. Vander Graesen uit Beringen, naar aanleiding van de noot van J.P. onder het in nr. 13 (kol. 852) gepubliceerde vonnis van de Burgerlijke Rechtbank te Mechelen van 19 januari 1978.

Terecht doet hij opmerken, dat de waarschuwing van de annotator niet betekent «dat degenen die instemmen met partnerruil en nadien wensen uit de echt te scheiden geen enkele echtscheidingsgrond meer zouden hebben in een procedure van echtscheiding wegens bepaalde oorzaak».

Association internationale de droit pénal (A.I.D.P.)

Te Hamburg heeft van 16 tot 22 september 1979 het twaalfde congres van de A.I.D.P. plaatsgehad. Vierenvijftig landen met zeshonderd deelnemers waren vertegenwoordigd. België en Nederland hadden elk een elftal leden afgevaardigd.

De vier werkgroepen behandelden respectievelijk: 1) de nalatigheidsdelicten en hun «discriminalisatie»; 2) de strafrechtelijke bescherming van het leefmilieu; 3) de rechten van de mens in het strafproces; 4) immuniteit, exterritorialiteit en asielrecht in internationaal strafrecht.

Het was vooral met betrekking tot het verkeer dat de eerste werkgroep de nalatigheidsdelinquentie bestudeerd heeft en een burgerlijke en administratieve, eerder dan een strafrechtelijke bestrijding voorstond.

De tweede sectie speelde het klaar om sereen over het leefmilieu te debatteren, zonder een woord te reppen over het feit dat de Stadstaat Hamburg, die het congres zo royaal en gastvrij ontving, al jaren in volle stad een opslagplaats voor munitie en dodelijk gevechtsgas verborgen had gehouden, bij gebrek aan financiële middelen om die opslagplaats te ontruimen.

Het leerrijke van werkgroep drie over de rechten van de mens was, dat — buiten de delegaties van de Sovjet-Unie en Roemenië — alle andere kritiek op het eigen strafrechtstelsel kwamen uitbrengen, zelfs de Engelse deelnemers. Het heftigst waren de Japanners, de afgevaardigden uit Argentinië, Polen en Hongarije. Onder de stilzwijgende afkeuring van de Sovjet- en Roemeense afgevaardigden namen Polen en Hongaren geen blad voor de mond.

In de vierde sectie was men het uiteindelijk eens dat de onschendbaarheid van diplomaten en van de ambassades en consulaten sterk beknot zou moeten worden telkens als men te doen heeft met gemeenrechtelijke misdrijven.

De prettige samenwerking tussen de Nederlandse en de Belgische delegatie, inzonderheid met Marius Aalders van het Criminologisch Instituut Bongers aan de Vrije Universiteit te Amsterdam, maakte het mogelijk dat minstens één lid van een van

BERICHTEN

Economische Hogeschool St. Aloysius te Brussel — Studiedagen

De Economische Hogeschool Sint Aloysius (E.H.S.A.L.) te Brussel werd opgericht in 1925 en in 1937 als handelshogeschool erkend.

Haar postuniversitair instituut organiseert in februari, maart en april 1980 verschillende studiedagen over de volgende onderwerpen: Het fiscaal management van de onderneming; De Belgische commissaris op nieuwe Europese wegen; Actueel vennootschapsrecht; Bedrijfsconcentratie en inkomstenbelasting.

Nadere inlichtingen bij de heer W. Maeckelberg, Centrum voor fiscale wetenschappen en bedrijfsbeleid, Broekstraat 113, 1000 Brussel (tel. 02/217.64.68 of 02/217.64.01).

Vijftienjarig bestaan van Cahiers de droit européen — Studiedag op 25 april 1980

Naar aanleiding van het vijftienjarig bestaan van het tweemaandelijks tijdschrift *Cahiers de droit européen* wordt op 25 april 1980 in het auditorium M. Lippens, Koninklijke Bibliotheek, Keizerslaan 4, Brussel, een studiedag gehouden, gewijd aan de fusie van vennootschappen en het ontwerp verdrag betreffende de internationale fusie van naamloze vennootschappen.

De openingsrede wordt uitgesproken door de hoofdredacteur van het tijdschrift, prof. L. Goffin (U.C.L.). De preadviseurs zijn de professoren B. Goldman (Parijs) en J. Heenen (Brussel).

Prof. G. Van Hecke (K.U.L.) zal de bijeenkomst presiden.

A.J.A. Vereniging der Verzekeringsjuristen Vijfde voordracht van de cyclus 1979-1980

Op maandag 18 februari 1980 om 17 uur 30, in het Huis der Verzekering (7e verdieping), de Meeûsplantsoen 29 te 1040 Brussel, zal de heer Edouard Vieujean, hoogleraar aan de Universiteit de Liège, spreken over «Verzekering, personenrecht en huwelijksgoederenstelsels».

De huwelijksgoederenstelsels en het personenrecht zijn voor de verzekeringsjurist soms minder bekend terrein. Soms moet het echter betreden worden. Een minderjarige kan de geldigheid van zijn ongevallenpolis of van een door zijn voogd of zijn ouders ondertekende kwitantie voor slot van alle rekening betwisten. Hij kan ook de dekking inroepen van zijn B.V.-Auto polis, hoewel de opzegging hem werd betekend. Een verzekeraar kan betaling der premie vorderen van of verhaal uitoefenen tegen een gehuwd persoon.

Auteurs van verzekeringsrecht gaan niet dikwijls dieper in op het personenrecht en het huwelijksgoederenstelsel en werken gewijd aan deze onderwerpen behandelen zelden het verzekeringsrecht.

De volgende voordracht zal gehouden worden door de heer Robert Witterwulghé, hoogleraar aan de Faculté Saint Louis te Brussel met als onderwerp «Het openbaar koopbod».

De toegang is vrij voor al wie belangstelling heeft in het verzekeringsrecht of er zich in wenst te bekwamen.

Belgische Vereniging van Bedrijfsjuristen V.Z.W.

Na de gewone algemene vergadering van de Vereniging op 12 december 1979, zijn de leden van de raad van beheer voor het jaar 1980 : Patrick Bidaine, Freddy Bulté, Georges Carle, André Chabot, Guy Coulon, Paul Demin, Hubert David, Jacques De Hulsters, Katelijne Demeestere, Georges Grignard, Willy Hallemeesch, Guy Keutgen, Louis Laga, Henry Levy-Morelle, Michel Massagé, Pierre Michel, Patrick Peltzer, Guy Pevtchin, Jan Steyaert en Fernand Vantomme.

De raad van beheer heeft Georges Carle, tot voorzitter aangevozen en Willy Hallemeesch tot ondervoorzitter.

Het Bureau van de Vereniging, voor het jaar 1980, is samengesteld als volgt : Georges Carle, voorzitter ; Willy Hallemeesch, ondervoorzitter ; Guy Coulon, penningmeester ; Pierre Michel en Paul Demin, secretarissen ; Patrick Peltzer, voorzitter van het vormingscomité.

Het secretariaat van de Vereniging is gevestigd : Ruysbroecksesteenweg 75, 1190 Brussel — tel. (02)377.28.51.

Studiecentrum voor jeugdmisdadigheid — 12de Colloquium Kortrijk, 20 en 21 maart 1980

Deze maal werd als thema *rechten en plichten van jongeren* genomen. De grondidee voor dit colloquium is de overtuiging dat, indien jongeren werkelijk drager van subjectieve rechten moeten zijn, daarbij niet uit het oog mag worden verloren dat rechten automatisch ook plichten meebrengen en dat ook hierover duidelijkheid dient te worden geschapen.

Uiteenzettingen in plenaire vergadering : M. Traas, De jongeren ten opzichte van de samenleving, de samenleving ten opzichte van de jongeren : tegengestelde verwachtingen ; G. De Bock, Naar een nieuw jeugdrecht ? ; A. De Nauw, Het geheim bij gerechtelijke interventie ; M. Châtel, Het geheim bij hulpverlening op vraag van de jongere ; C. Wingender-Gülcher, De jongeren en hun recht op autonomie en verantwoordelijkheid ; L. Walgrave, Slot-synthese.

Sectievergaderingen : 1. Opvoeding tot autonomie en verantwoordelijkheid : a) opvoeden als opdracht, b) relatie opvoeder-opvoedeling ; 2. Strafrechtelijke minderjarigheid en verantwoordelijkheid ; 3. Problemen rond autonomie : a) initiatief, b) afdwingbaarheid, c) geheim ; 4. Rechten van geplaatste minderjarigen.

Het colloquium heeft plaats in de Hallen, Inkomtoeren, Doorniksesteenweg 216, 8500 Kortrijk.

Alle verdere inlichtingen : S.C.J.M., Johannalaan 44, 1050 Brussel, tel. 02/648 81 58 (toest. 3421).

Vlaamse Conferentie van Gerechtsdeurwaarders te Antwerpen

De Vlaamse Conferentie van Gerechtsdeurwaarders te Antwerpen nodigt de belangstellenden uit op haar voorjaarscolloquium op zaterdag 15 maart 1980 om 15 uur in het Nationaal Bouwcentrum te Antwerpen, Jan van Rijswijcklaan 191.

De Heer Robert Soetaert, raadsheer in het Hof van Cassatie zal handelen over : "Model gerechtsdeurwaarder en gerechtsdeurwaardersmodellen"

Interuniversitair Centrum voor rechtsvergelijking.

De Heer F. Matscher, Decaan van de Faculteit der Rechtsgeleerdheid van de Universiteit te Salzburg, zal een voordracht

houden, in de Franse taal, met als onderwerp : "Réflexions sur la réforme du droit des conflits de juridictions" op vrijdag 22 februari 1980 te 17.30 uur in de Universitaire Stichting, Egmontstraat 11, te 1050 Brussel.

Reservatie gewenst (tel. 02/538.60.30, uitbr. 278).

TIJDSCHRIFTEN

Revue de droit pénal et de criminologie

vg. 59, nrs. 8-9-10.

J. Leclercq, Le renvoi au Tribunal correctionnel en état d'arrestation—Chronique : Marcel Alexander, 1887-1979—Info—Bibliographie—Revue—Jurisprudence.

Revue Générale des Assurances et des Responsabilités

vg. 52, november 1979, nr. 9.

Luc Schuermans, Inflation en vergoeding.

Revue internationale des Sciences administratives

Vol. XLV, 1979, nr. 3.

P. Moor, L'organisation de l'administration fédérale de la Confédération Suisse—B.C. Smith, La mesure de la décentralisation—A.R. Brewer—Carias, Les conditionnements politiques de l'administration publique dans les pays de l'Amérique latine—O.A. Othman, L'Arabie des richesses parallèle à un manque administratif—J.L. Lucas Tomas, Aspects du fonctionnement de l'administration publique—S.K. Shorma, L'administration de district en transition en Inde—N. Islam & Henault, Du critère du PNB à celui des besoins réels en matière de développement. — P. Andiappan, Remèdes à la discrimination entre les sexes dans l'emploi en Inde et aux Etats-Unis.

Revue de Droit Intellectuel

vg. 69, oktober-november 1979, nrs. 10-11.

M. Deliege-Sequaris, La protection de la marque selon l'article 13A de la loi Benelux—Convention internationale pour la protection des obtentions végétales, révisée à Genève le 23.10.1978—Législation belge—Jurisprudence de la cour Benelux—Jurisprudence belge—Bibliographie.

Mouvement Communal

1979, nr. 11.

J.-M. Leboutte, L'octroi, par les communes du droit superflue—Baudouin Meunier, Quelle politique en matière de garde d'enfants ?—J.-M. Leboutte, La loi de 30 juillet 1979, relative à la prévention des incendies et des explosions ainsi qu'à l'assurance obligatoire de la responsabilité civile dans ces mêmes circonstances—G. Latour, Le coin du financier et du fiscaliste—Législation—Jurisprudence.

Recueil Général

Tôme 128, december 1979, nrs. 22446 tot 22454.

Droit civil—Droit notarial—Droit fiscal.

Revue du notariat belge

vg. 105, nr. 2681, november 1979.

Doctrines — Législation—Revue de la jurisprudence belge—Revue des décisions administratives—Bibliographie—Curiosa—Notariat.

Revue critique de jurisprudence belge

vg. 33, 2e trimestre, 1979.

Divorce par consentement mutuel—Obligation.